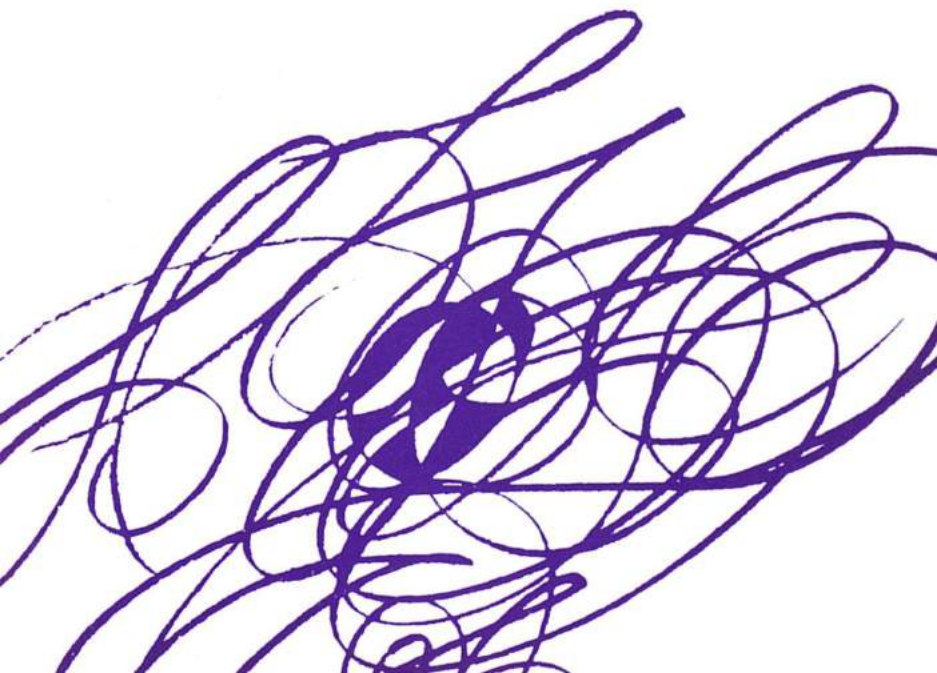

Lidové
tance
z Čech,
Moravy
a Slezska

VI.

*Malá Haná
a Záhoří část 3.*

LIDOVÉ TANCE Z ČECH, MORAVY A SLEZSKA

Díl VI.

část 3.

MALÁ HANÁ A ZÁHOŘÍ

POPISY TANCŮ

ke stejnojmenné videokazetě

Zpracovala:

Zdenka Jelínková

Ústav lidové kultury

Strážnice

1997

Redakční rada:

Prof. Zdenka Jelínková

Mgr. Jan Miroslav Krist

PhDr. Hannah Laudová, CSc.

PhDr. Karel Pavlišlák, CSc.

TANEC V OKRAJOVÝCH OBLASTECH HANÉ

HANÁ - rozsáhlá a nejdéle historicky doložená národopisná oblast Moravy, je velmi bohatá na lidové tance a písně nesmírně velké historické i národopisné hodnoty, jak o tom pojednáváme v brožuře ke 2. části VI. dílu tohoto programu. Široké úrodné rovinné hanácké lány ve střední části Moravy jsou protkány sítí toku v povodí středního toku Moravy. Celé toto území je pak lemováno souvislými pásmy pahorkatin, vrchovin a vysočin, které se nářečím, krojem, zvyky, tanci i písněmi a složením lidových hudeb blíží vlastní Hané. i když se sami nazývají někde Horáky, jinde Záhoráky nebo Malohanáky. Samozřejmě nejde o tance totožné s hanáckými, i když se hojně setkáváme s tanečními druhy podobně jako na Hané (např. s tanci k r á č i v ý - mi, příbuznými hanácké c ó f a v é) nebo se stejnými druhy tanečními, ale odlišnými v nápěvu, mnohdy v celkovém figurálním pojetí a především v tanečním s t y l u, který je v každé z okrajových oblastí Hané jiný. Navíc se objevují v jednotlivých krajích tance, které se rody, druhy, nápěvy a mnohdy i stylem blíží k tancům sousedních oblastí. Tak v horských částech Malé Hané na Drahanské vrchovině směrem západním v sousedství moravského a českého Horácka je možno pozorovat bližší příbuzenství s horáckými tanci (např. výskyt několika mateníků-tanců se střídavým taktem, některé taneční hry a zvyklosti, tance kolové atd.). Podobně na východních okrajích Hané na lipenském a hostýnském Záhoří vedle tanců ryze domácích možno pozorovat na jedné straně vlivy hanácké c ó f a v é aj. tanců, na druhé straně tance, upomínající na valašské tance rusavské, fryštácké, z výběžků Valašskomeziříčska a z okrajové a tanečně zčásti přechodné oblasti Kelečska. Lze však hovořit i o určitém pronikání vlivů lašských starodávných, ruských polek a špicpolek. A konečně směrem od Moravské brány a od severně položeného Vítkovska a Spálovska pronikaly na Záhoří pod poslední výběžky Oderských vrchů prvky tanců z rozmezí Moravy a Slezska, ba dokonce až z Bílovecka a jižního Opavska. Týká se to jednak tanců figurálních, jednak starých tanců trojdobého taktu, polonézového rytmu, zvaného běžně po celém Slezsku t a n ě c . Zdá se, že právě křížením valašského a lašského "starodávného", zvaného rovněž někdy "tanec", slezského "tañce", který je přímo rodným bratrem velkopolských

kráčivých tanců a lužickosrbské "kwasne"-svatební reje, zbytků svatební "hanácké", jak byla zaznamenána sběratelem Opluštěmlem na Olomoucku, a hanáckého kráčivého tance "cófavé" vykrytalizovaly do podoby, ve které byly zaznamenány asi před třiceti až čtyřiceti lety ve Veselíčku aj. na Záhoří nemnohé varianty tzv. z á h o r s k é h o slavnostního tance, tančeného o svatebních muzikách především mladým manželským párem, ale i dalšími svatebčany.

Tento svým způsobem rovněž "Hanaken Ehrentanz" připomíná hudební kompozici téhož názvu i slavnostního významu z roku 1677 Alessandra Pogliettiho, vídeňského dvorního varhaníka poitalštěného jména, patrně původem z Hané, který byl po určitou dobu i významným spolupracovníkem kroměřížské biskupské liechtenštejnské kapely. Pogliettiho jmenovaná skladba z r. 1677 náleží k tzv. "hanatikám", umělým skladbám z doby baroka, které vznikaly jak na našem území, tak i ve Vídni, v Prusku, Sasku a na území Polska. Byly inspirovány hanáckou lidovou muzikou a hanáckým kráčivým tancem typu "cófavé". i když označení "hanácký tanec" mělo patrně v 17.-18. století v hudebním i šlechtickém prostředí poněkud širší význam.

Snad právě Pogliettiho Hanaken Ehrentanz, nejstarší skladba toho druhu u nás, nebo četné z dalších podobných umělých skladeb se možná promítly zpětně do pozdějších forem slavnostních svatebních tanců typu snad právě sběratelem Opluštěmlem zjištěné "Nevěsty" z Velkého Týnce u Olomouce, instrumentálního původu s uměle ne příliš šťastně dokomponovaným textem, nebo do čtyř lipenských "záhorských" svatebních tanců z okolí Veselíčka, z nichž pouze u jednoho byla příslušná taneční píseň, zatímco ostatní tři se tančí na nápěvy instrumentálního původu, všechny v taktu 3/4, polonézového rytmu.

Dotyk s historií a s hudební kulturou umělou poznamenal zřejmě do určité míry i některé starší formy lidových tanců jak na Hané samotné, tak i v přilehlých oblastech. Cesta od hanáckých cófavých a malohanáckých štěců (na Malé Hané i v nížinné i horské oblasti byl tanec tohoto druhu nazýván š t ě c . podobně jako na Hřebečsku a na Kravařsku v jazykové období "Stets" = stále asi dokola), tanců vesměs starobylého původu se širokým písňovým podkladem, procházela hlavně v malo-

hanáckém a záhorském prostředí složitějším procesem, do kterého zasáhl v některých lokalitách i zlidovělý menuet se svojí hravostí a poklonami. Srov. druhou obměnu štéce z Velkých Opatovic v nížinné části Malé Hané (zde A. 2), slavnostní svatební tanec "nevěstu" z Velkého Týnce (2. část VI. dílu - tanec A. 9), některé formy "záhorského" (zde B. 2-3) s polonézovou částí a se zátočkami za lokty včetně vzájemných poklon. Z Konicka pak též štéc z Bohuslavic a Kladek ze záznamů Josefa Pištěláka aj.

Forma cófavé se základní pohybově-choreografickou předlohou tance dvojic nebo trojic v postavení za sebou po knihu nebo v trojstupech, výjimečně i v kadrilovém nebo řadovém postavení, se střídavými kroky vpřed a vzad za doprovodu zpěvu tanečních písní, bývá zhusta ukončena zátočkami chlapce s jednou i druhou dívkou nebo pouze s vlastní dívkou, šlo-li o dvojici, nebo podtáčkami dívek pod spojenými pažemi s chlapcem. Na rozdíl od ostatních cófavých nebo štéců, které se mohly tančit na desítky písní příslušných metrických parametrů se některé tvary fixovaly pouze na jedinou píseň. Tak tomu je u tzv. o c ó r a n é (B. 4) známé po celé Malé Hané nebo v á p e n i c k é tamtéž v rozestavení čtyř trojic do kříže (oba názvy odvozeny od textu tanečních písní, oba tance končí zátočkami chlapce střídavě s jednou a druhou tanečnicí). Oba poslední jmenované tance mají již ráz tance figurálního. Taneční tempo je proti původním "hanáckým" - "cófavým" značně rychlejší, kroky jsou různější.

Zajímavý taneční i písňový materiál ke srovnání s tanci z Boskovic přináší sbírka tanců Josefa Pištěláka z Konicka, podobně jako záznamy Zd. Jelínkové z Bouzovska a z okolí Javoříčka a z okrajů Litovelska. Ze staré taneční vrstvy trojdobých tanců kráčivého rázu sem zavítala v několika případech také hanácká cófavá-"konopjová". Mnohem častěji se však objevuje ocóraná (Bouzovsko a Litovelsko např. v písňových záznamech Burianových, v okolí Javoříčka u Jelínkové, na Konicku u Pištěláka). Podobně se tančí i vápenická a mnoho starobyklých variant tance Sivá holubičko, malého to lidového menuetky, tančené především o svatbě. V této oblasti byl rovněž domovem štéc - horský protějšek cófavých z území Dražanské vrchoviny, Bouzovska, Konicka a zčásti i výběžků rovinné Malé Hané. Rovněž tak byly zaznamenány na Konicku

a Bouzovsku některé protějšky hanáckých figurálních tanců: cembálek, kadlecká, švihák, židovka, kalamajka aj. Patří sem i celá řada dalších figurálních tanců a tanečních her, které sice buď nápěvem a textem písňe nebo provedením připomínají některé hanácké tance, ale stylem provedení se od hanáckých většinou zcela liší. Jsou dynamičtější, ráznější, zvláště v horských oblastech, a nemají oné až filigránské hanácké zjemnělosti v některých tanečních krocích, gestech, způsobu našlapování a vůbec celkového tanečního projevu.

Totéž by bylo možno říci do určité míry i o tancích další velké okrajové oblasti Hané - o lipenském a hostýnském Z á h o ř í . Tato oblast se rozkládá možno říci od okrajových výběžků Oderských hor k Moravské bráně k údolí řeky Bečvy mezi Lipníkem a Hranicemi směrem východním a k Přerovu směrem jižním. Pod Hostýnskými horami mezi městy Lipníkem nad Bečvou, Holešovem, Kelčí a Bystřicí pod Hostýnem je pak druhá část Záhoří, nazývaná Hostýnské Záhoří.

V záhorských tancích obou částí této oblasti se rovněž objevují vlivy obou oblastí: z východu Valašska - především Rusavy a od západu z Hané. Rozhodující je podobně jako u Dražanské vrchoviny taneční styl, vyplývající z mentality lidu těchto krajů.

Záhorský taneční repertoár je velmi bohatý a žánrově i stylově pestrý. Týká se to jak základních tanečních kroků (polkových, valčíkových, mazurkových, kroků přísunných i cvalových, poskočných) i kroků speciálních (např. při špicpolkách - C.16-19,29, ruských polkách - C.13-14, mazurkách - C.7-8, 26-27- nebo při starobylém tanci trojdobém, zvaném z á h o r s k ý - C.1-4, tančeném zvláště o svatbách jako slavnostní tanec, který se figurální skladbou, kroky a metroritmickou strukturou blíží více lašským a valašským starodávným nežli hanácké cófavě).

Vedle běžného tanečního repertoáru (např. tance řemeslnické, židovka, šotyška atd.) je zde celá řada tanců osobitých pojmenování i pohybové osobité skladby: německá (C.9), otava (C.28), obkružník (C.10). Tanec v a l a š s k á s písni Maměnko, galáni k nám dó z Veselíčka a okolí má ve svém provedení a v jednotlivých tanečních krocích měkkého našlapování a pérování blízko k valašské Rusavě. Ve dvoudobých tancích pro množství odrůd jednotlivých kroků, většinou silně

dynamického pohybového pojetí i hbitosti i výrazu tanečníků při tanci nemají záhorské tance obdoby. Týká se to i některých tanečních her a tzv. muzikantských polek, podobně jako v Proti-
vanově nebo horáckém Doubravníku. Kalamajkové příklepy při různých druzích záhorských tanců a řezankové kroky s kroky přísunnými a cvalovými, ostře dynamizovanými podupy různé intenzity, dotvářejí svérázný taneční styl této oblasti.

Tance v této publikaci jsou označeny stejným alfabelicko-
číselným znakem jako na videokazetě, v závorce pod názvy tanců je uveden čas jejich zařazení na videokazetě v pořadí hodina-minuta-vteřina od začátku programu, letopočty uvedené za jmény interpretů, znamenají rok jejich narození.

A. MALÁ HANÁ - NÍŽINNÁ OBLAST

(0:01.55)

O tancích z nížinné oblasti Malé Hané

Území mezi Horáckem (směrem západním). Brněnskem (směrem jižním) a Moravskotřebovskem (směrem severním) tvoří z hlediska tanečního folkloru osobitou oblast. Prostupuje jí Dražanská vrchovina, táhnoucí se od Brna až k Mohelnici a Moravské Třebové na severu. Pod jejími západními úbočími ve středu Boskovské brázdy se rozkládá rovinná část Malá Haná (od Boskovic a Letovic k Jevíčku a Trnávce). Je to líbezný, úrodný kraj. rámovaný jako zahrádka lesnatými vrchy a stráněmi. Kořeneční o ní básnivě říkají: "Neni hezcí hódolíčko, jak z Boskovic po Jevíčko.". Na východě pak spadají lesnaté vrchy Dražanské vrchoviny do podhorských částí Hané (Vyškovsko, Kojetínsko, Prostějovsko, Litovelsko, Konicko, Bouzovsko). Od Vyškova a Rousínova k Brnu a všemi směry kolem Brna až po oblast Horácka a Podhorácka je rozloženo Brněnsko, které tvoří po písňové a taneční stránce samostatnou oblast.

Celé toto rozsáhlé a zdaleka ne co do rázu tanců, tanečního i hudebního stylu a nářečí jednotné území, které označujeme jen zeměpisnými pojmy, bylo po taneční a hudební stránce až na nepatrné zlomky dlouho neznámé. Zvláště to platí o centrálních horských územích Dražanské vrchoviny včetně Konicka a Bouzovska. (Viz dále v oddílu B. Tance Malá Haná - horská oblast.)

Výzkum a zápis lidových tanců a písní v rovinné části Malé Hané a na Dražanské vrchovině především v bývalém okrese Boskovickém probíhal souběžně a uskutečnil se až v r. 1951. Byly prozkoumány nížinné obce Velké Opatovice, Vanovice, Cetkovice, Pamětice, Sudice, Z horských pak Benešov, Bousín, Horní Štěpánov, Kořenec, Malé Hradisko, Protivanov, Repechy, Šebetov, Valchov, Žďárná, Dražany, Hartmanice, Otínoves, Rozstání. Na Blanensku pak Molenburk, Jedovnice, Lipovec, Marianín, Senetářov, Krásensko, Myslejovice, Šošůvka, Habrůvka atd.

V oblasti Konicka, Bouzovska a v okolí Javoříčka za hranicemi uváděných okresů pak další obce, jako Luká u Litovle, Lipová, Javoříčko, Březiny, Vojtěchov, Hvozď, Laškov, Ludmí-

rov, Kladky, Konice aj. Konicko prozkoumal po taneční stránce podrobně až PharmDr. Josef Pištělák, rodák z Kladek. Spolu s tanci zapsal mnoho cenných písní a z jeho pera pochází záznamy zvyků, zvláště těch, které souvisely s tanečním projevem (viz bibliografii jeho prací v přehledu literatury). Podobně byly popsány zvyky (ostatky s právem, hode, svatba aj.) i jinde včetně tanečních příležitostí a příležitostí k zábavám (dračky, přístky, pletačky-t.j. pletení výrobků ze slámy atp.)

První zpráva o předvádění vesnického folkloru, tanců, písní a zvyků, je z roku 1893 (J. Cvrček. Národopisné výstavy a slavnosti. Český lid 2. 1893. s. 447). Autor zde popisuje předvýstavní slavnost v Boskovicích 1892 na Zámeckém vrchu, kde m. j. mládež ze sousedních obcí Valchova, Velenova, Žďárné a Ludíkova předvedla v rámci přípravné výstavy a slavnosti "horácké" před Národopisnou výstavou československou "horáckou" svatbu. Nutno podotknout, že obyvatelé Dražanské vrchoviny se podnes považují za "Horáky". Srov. Jan Vyhlídal. Rok na Hané. Olomouc 1906. s. 3-4: "...Hanákům na rovině všichni obyvatelé krajín hornatých slovou H o r á k y..." V poznámce dále pak vysvětluje: " Obyvatelstvo poříčí Švarcavy (t.j. Svatky-Z.J.) a Svitavy, pahorkatiny mezi Znojmem a Brnem, hornaté krajiny od Plumlova ke Konici a Litovli a odtud k Lošticům a Zábřehu, pak Vysočiny Dražanské nazývají se Horáci".

Přikloníme-li se nyní pouze k malohanácké nížinné části, pak první zprávy tu a tam i o tanci nutno hledat v příslušných vlastivědách a některých dalších publikacích. Uvádíme je souhrnně v přehledu literatury, ale přesto nejzávažnějších se dotkneme v této části.

Nejstarší údaj, který se dotýká spíše příležitosti k zábavám atp. je ve Vlastivědě moravské, Jevícký okres II.. Brno 1912, s. 25n., autor Benjamin Popelka. Jsou to tzv. "pletačky" v osadách, kde se plete sláma místo večerních přístek.

Několik záznamů tanců jak z Velkých Opatovic, tak z Horního Štěpánova a Kořence, na "horách", je otištěno v dalším svazku vlastivědy: Jar. Mackerle, F. Továrek, Pavla Vacová, Moravskotřebovský okres. Jevíčko 1946. s. 60-63. Tance popsali Vladimír Veselý a Božena Veselá z Kořence. Jsou to: Otevřte, otevřte (klobouček) z Hor. Štěpánova a Kořence, bič a Čí je děvče z Kořence, švec a kohótek-křižák z Horního

Štěpánova, žid a třasák z Hor. Štěpánova, Vel. Opatovic a Trnávky.

Z Vlastivěd je to dále Vlastivědný sborník okresu Svitavy, vyd. Okresní muzeum a Okresní archiv, 1981. Zde na s. 59 v kap. Zvyky, pověry, zaměstnání se zmiňuje o krajevém zvyku "rozchodníku", jímž končily přástky v Jevíčku. Z dalších vlastivědných publikací z Malé Hané (nížinné, ale i horské) je to Bezděčí a Unerázka od Josefa Vrbky (vyd. Krajské naklad. v Brně 1957). V kap. Lidové zvyky popisuje na s. 65n. ostatkovou obchůzku "voračky" v maskách a to nejen dospělých, ale i dětské "voračky" vedené kantorem, které si pak i v hospodě zatancovaly před příchodem dospělých. O muzikách v uvedených obcích pojednává na s. 69: "Hlavní muziky v Bezděčí byly: hodová v císařské hody, v říjnu pouťová v den sv. Vavřince, dále "voračková", "legrutská" a o velikonocích "šmigrustová". Z dalších příležitostí k tanci byla slavnost kácení máje (s. 69), dožinek, svatby (s. 70). "hratva" a "odíračky" (s. 71).

S názvy tanců z námi uváděných obcí v rovinné a na pokraji horské části Malé Hané, se setkáváme v rkp. sbírkách písní v archivu ÚEF-ČAV v Brně. Tak z Horního Štěpánova uvádí ve sb. A 467 sběratelka Fr. Kyselková tance: škrk (Na tom kopci), šlapák (hovado, Sekera, motyka), šotyš, Já ty volky nepoženu a Maso, maso, to já ráda-mateník.

Z archivních záznamů ÚEF v Brně nutno uvést ještě záznamy tanců z r. 1953 z Biskupic a Lipštejna u Jevíčka. Je to skočná, tančená ve trojici na píseň Na Lipštejně u sedláka. Z trojicových je to protějšek cófavé Hocóraná a dvojicové tance Čí je děvče, zlodějská (Šla Nanyinka do zelí), šotyška, zahradnická, sedlácká, blechová, šlapák, mazurka.

Písně k tancům obsahuje i sbírka Bedřicha Štróbla, Malohanácké písně, vyd. OPS Blansko 1978. Jsou to: klobóček s písní Otevřte... z Cetkovic (s. 18), vápenická Jedou vápeníci, jedou přes Bezděčí (s. 44). a dále hocóraná Mám já ženo hocóranó z Malé Hané (s. 46) a štéc Roste borověnka borová bez lok. (s. 52).

Z pera Jaroslava Mackerleho je i záznam ocórané z Petrůvky u Trnávky (předal osobně autorce tohoto pojednání na začátku 50. let). Podle jeho záznamu tančí trojice, muž a dvě ženy, drží se za vnitřní ruce. V jednom taktu jdou třemi kroky vpřed, ve druhém zpět. Opakuje se ještě jednou. Pak následují poněkud

rychleji buď zátočky střídavě za lokty pravé a levé běhovými krůčky. Nebo nejprve se pravá otáčí pod rukou tanečníka, pak druhá. Podtáčky se ještě jednou opakují. Druhá vždy výdrž ve stoji.

V roce 1951 a v dalších letech jsem sbírala tance ve všech částech Malé Hané a Dražanské vrchoviny. Ve Velkých Opatovicích jsem zapsala u vynikající, více než 80leté Marie Kozelkové 22 tanců. Především dvě zajímavé verze tance štéc na píseň Roste borověnka borová. Z dalších jsou zajímavé tance se střídáním tanečních kroků (nepravé mateníky Maměnko, maměnko, já bych se vdávala, trakač, Ta lhotská šenkýřka). Bič a bičéček jsou tance, v nichž je jedna část trojdobá, druhá dvojdobá. Dále to jsou tance hulán, švicák (obkročák houpavý), Liška v jamě, řadová stodolenka, tančená ve dvou řadách na píseň, známou na Hané: Aj, za tó našó stodolenkó. Z Vanovic pochází zahradnická a od Letovic a Kochova trojicový tanec mysliveček na píseň Myslivečku, myslivče. Blíží se již Horácku. Jinak je nutno uvést ještě špacír na nápěv písně V tom boskovském zámku.... Mnohé z tanců zaznamenala u Marie Kozelkové Božena Veselá z Kořence se svým bratrem a některé (prý ty, které již na Kořenci zanikly) přenesli oba mezi chasu na Kořenec, kde se některé z nich v průběhu 40-50 let místním tradováním poněkud pozměnily. Např. tanec na půl kola v 3/4 taktu. Marie Kozelková, vynikající nejen tanečnice, ale i pamětnice, znala ještě i další tance, ale tančit je už nedovedla. Snad mezi nimi byly i některé, které např. uváděl ve své jedinečné sbírce Naše staré pověsti, pohádky a zvyky 1929 (Psáno v Letovicích roku 1914-1922) Míra Zlatuš (vl. jménem Dukát). Jsou to tance v rozmezí Letovicka, Jevíčska a Horácka. Tance jsou uváděny jednak v souvislosti s "vostatky", když se v pondělí držela "voračka"-masopustní obchůzka s právem (Třebětín). Při obchůzce se tančila skočná Neco na konopě... Večer se pak děvčata "zaváděla" za stůl.

Jinou příležitostí byla svatba. Byl to zvláště tanec žen-kola při čepení nevěsty (s. 138). Podobně se tančilo a prováděly se všelijaké kousky a hry ("tahal kocóra, na rehtáře, sbírat grécar ze země atp.) a kousky na zemi na rozložené slámě při rozchodníku (slavnost na ukončení přástek) na "mrvené večír" 23. prosince.

Zvláště u muzik a o všech uvedených příležitostech se při muzice tančily "starodávné kousky". Pro zajímavost si uvedeme

seznam svatebních tanců (s. 86): roská, židovská, ševcovská, holán, trakač, ťulipán, zeli, kalamajka, salát, biček, podmásli, rédovák, sekerenka, vul (řeznická), krajcopolka, Kača leze na březo, páv, potřísavá (Dala sobě v Šebetově), rapant. skočná, mesliveček, mazurka, štéc, kovářík, hópák, zpáteční polka, zpáteční valčík, různé druhy polky atp.

Některé z těchto tanců jsou obecně rozšířeny, jiné jsou blízké horáckým tancům (mateníky zeli a salát, rédovák, krajcopolka, malohanácký je štéc, některé tance jsou známy i na Záhoří - roská, atp.). Polky, třasáky, sósedské, mazurky a jejich různé druhy (potřísavá) jsou produktem 30. let min. století. Některé už nelze určit bez obtíží.

Taneční styl v nížinné části Malé Hané lze určit dosti spolehlivě podle Marie Kozelkové z Vel. Opatovic. Byla ještě ve věku značně nad 80 let počátkem 50. let tohoto stol. velmi svěží a pohyblivá, vysoké vzpřímené postavy. Nosila poloměstský, polovesnický oděv tradičního střihu (kanafasovou sukni, zástěru, jupku, na hlavě šátek). Měla i svůj sváteční kroj. s lipským šátkem vázaným do věnce. Tančila velice lehce, ladně, vznosně (jen se nesla) a sama měla z tance vysoký estetický požitek. Každý krok, pohyb, gesto bylo jisté, přesné. Nuance kroků kolových tanců i v matenících atp. velmi jemně vycítila a přesně zatančila. Tančila s nesmírným půvabem a jistotou, křepce, svižně, přece však s určitou dávkou zdrženlivosti. Při tanci držela v pravé ruce zvláštním způsobem vyšívaný a zoubky lemovaný bílý šáteček. Nejpůvabněji tančila oba starobylé tance, zvané štéc, zvláště první pohybově uvolněnější variant. Pohybově vláčně vyzněla i řadová stodolenka, tančená za zpěvu taneční písně a za hry smyčcové hudby. Určitá pohybová úměrnost se uchovává i v tancích s obkročákem houpavým nebo poskočným a při krocích poskočných s ohýbáním druhé nohy zánožmo (s "přednužko". jak sama tento prvek komentovala).

A. 1 ŠTĚC Z VELKÝCH OPATOVIC
(0:02.01)

Allegretto

Když sem rozmarýnek sekala,
všechny chlapce sem si pozvala,
jenom jednomu, svému milému,
sem nic nedala.

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě rozestaveny volně v prostoru, CH zády do středu, D čelem proti němu, oba ruce v bok.

1. takt: CH i D postoupí třemi kroky vpřed po kruhu proti hodinovým ručičkám, CH vykročí levou, D pravou (vnější) nohou. První krok se provede s otočením o 90° v první době taktu, D vpravo, CH vlevo. Současně CH a D se krátce uchopí za vnitřní ruce (D levou, CH pravou) ve skrčení předpažmo. Je to jen letmý dotek rukou - CH i D švihem pokrčených paží vpřed se ihned pouštějí a založí vnitřní ruce rovněž v bok. Druhým krokem ve druhé době taktu (vnitřní nohou) postoupí rovně vpřed oba natočení levým bokem do středu, D po pravici CH, oba ruce v bok. Třetím krokem ve třetí době taktu se dvojice zastaví. Vnější noha (D pravá, CH levá) je vpředu na celém chodidle, vnitřní se opírá vzadu o zem přední částí chodidla (podobně jako u hanácké cófavé).

2. takt - a): CH i D ustoupí vnitřní nohou vzad s natočením o 90° doleva (čelem k sobě) a na b) a c) dalšími dvěma krůčky na místě vnější a vnitřní nohou dokončí obrat do původního postavení čelem proti sobě.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt. ale naopak a opačnými nohama.
5. takt: Dvojice v postavení čelem proti sobě postoupí třemi kroky směrem do středu, CH couvá, D postupuje vpřed. CH vykročí levou nohou vzad, D pravou nohou vpřed. D se při třetím kroku po došlápnutí na celé chodidlo pravé nohy mírně nadnese na noze výkročné, levá noha opřena vzadu přední části chodidla o zem. CH na třetí dobu zakročí levou nohou vzad. došlápne na celé chodidlo, pravá noha se vpředu opírá přední částí chodidla o zem s náznakem mírného nadnesení.
6. takt: Dvojice postoupí třemi kroky opačným směrem (D couvá, CH postupuje vpřed). CH vykročí vpřed pravou nohou na první dobu a na třetí dobu taktu zůstane stát plnou váhou na pravé noze s mírným náznakem nadnesení na přední části chodidla. Levá noha vzadu opřena o zem přední částí chodidla. D ustoupí třemi kroky nazad, začíná levou v první době taktu, ve třetí době taktu dokročí na levou nohu s mírným nadnesením pravé nohy opřené vpředu přední částí chodidla o zem jako CH prve.
7. - 8.takt: Dvojice otočí šesti kroky malým kroužkem o 360°, CH vlevo, D vpravo. Při prvním kroku v 7. taktu vykročí CH levou nohou s obratem o 90° doleva a D pravou nohou s obratem o 90° doprava. Takto opíší kroužek zevnitř až do původního postavení čelem proti sobě.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic Ladislav Matuška (1973) a Marie Bušová (1961), muzika ve složení Tomáš Zouhar (1973) prim, Pavel Zouhar (1975) 2. housle, Petr Kmeč (1975) housle-kontr, Ondřej Prášek (1974) viola-kontr, Radek Řehoř (1971) klarinet, Jana Cápálová (1978) a Kateřina Křivinková (1979) flétny a Vojtěch Kolář (1950) kontrabas.

A. 2 ŠTEC Z VELKÝCH OPATOVIC A KOŘENCE
(0:03.12)

Allegretto

Sto-jí bo-ro-věň-ka bo-ro-vá,
ko-lem do-ko-leč-ka se-ka-ná, pod ní roz-ma-rýn,
dob-ře o něm vím, pěk-ný ze-le-ný.

Všechn rozmarýn sem řezala,
a všem mládencům ho rozdala,
jenom jednomu, svému milému,
sem nic nedala.

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v knižných dráhách v rozptylu po celé taneční ploše levým bokem do středu. D po pravici CH. D je zavěšena levou rukou do pravé ohnuté paže CH, vnější ruce v bok.

1. takt: Dvojice postoupí třemi obyčejnými kroky vpřed, vykročí levá noha. Ve 3. době taktu (na c) při posledním kroku vpřed nakročí CH i D na levou nohu vpřed a nadnesou se na ní do polovýponu. Pravá noha zůstává vzadu, opřena přední částí chodidla o zem.
2. takt: Dvojice se vrací třemi kroky vzad. Na začátku taktu (a) vykročí pravou nohou vzad (noha je připravena ke kroku již z konce 1. taktu). Na 3. dobu taktu (c) přikročí CH i D pravou nohou k noze levé do stoje spojitěho.
3. takt = 1. takt, ale dvojice se natočí o 45° doleva a postupuje 3 kroky s výponem na konci šikmo vlevo vpřed. Vykročí opět levá noha.

4. takt = 2. takt, zpět do původního postavení. Malým přísunem levé nohy se natočí dvojice mírně šikmo doprava a vymění tím přitom výkročnou nohu.
5. takt = 3. takt, ale dvojice vykročí pravou nohou vpřed a je natočena o 45° doprava.
6. takt = 4. takt, ale opačnou nohou. V poslední době taktu došlápne CH i D na plochu celého levého chodidla vzad (pravá noha CH i D je připravena k vykročení v dalších taktech).
7. - 8. takt: Dvojice se zavěsí za pravé lokty, levé ruce v bok a 6 kroky, našlapovanými na celé chodidlo, se zatočí jednou kolem. Posledním krokem se přisouvá levá noha do stejné spojněho. Dvojice zaujme opět postavení jako na začátku tance.

Pozn.: Při vesnických zábavách se tento tanec tančil podobně jako hanácká cófavá. Do Kořence se tento tanec přenesl z Velkých Opatovic, kde se tančil rovněž i v této podobě. Někteří tanečníci zde na záznamu nedodržovali přesně nohu výkročnou. Jeví se to zvláště v zátočkách za lokty v závěru tance. Podle Boženy Veselé se tančilo tak, jak je popsáno a jak některé dvojice tančí na videozáznamu.

Tančí a zpívají členové souboru Kořeňák z Kořence Pavel Fabiánek (1973) a Dana Vondálková (1976). Jaroslav Korčák (1961) a Lenka Novotná (1972), Antonín Přikryl (1965) a Anežka Přikrylová (1970), Miloslav Přikryl (1966) a Božena Přikrylová (1963), zpívají Alena Ščudlová (1968) a Jitka Zemánková (1967), hraje muzika souboru Velen z Boskovic ve složení Tomáš Zouhar (1973) prim, Pavel Zouhar (1975) 2. housle, Petr Kmeč (1975) housle-kontr, Ondřej Prášek (1974) viola-kontr, Radek Řehoř (1971) klarinet a František Veselka (1968) kontrabas.

A. 3 ZA TÓ NAŠÓ STODOLENKÓ Z VELKÝCH
OPATOVIC
(0:04.24)

Allegretto

Za tó na - šó stodo - len - kó, za tó na - šó

più mosso

sto-do-ló, pla-ka-la tam má pa-nen-ka,

1. 2. rit.

že ju chlap-ci ne-be-ró, ne-be-ró.

Tančí dvojice smíšené ve dvou řadách proti sobě, v každé dvojici D po pravici CH. D je zavěšena levicí do pravé pokrčené paže CH. Vnější ruce CH i D v bok.

1. - 2. takt: Dvojice v řadách postoupí proti sobě dvěma houpavými přísunnými kroky (v každém taktu jeden), vykračuje stále levá noha vpřed. Přisunný krok je vždy proveden na b) s výponem na obou chodidlech po dokončení přísunu pravé nohy. Na c) se spustí tanečníci na celá chodidla, došlápnu patami na zem.
3. - 4. takt: Dvojice se vracejí dvěma přísunnými kroky s výponem ve druhé době a došlápnutím na paty ve třetí době zpět na svá místa. Nyní vykračuje stále pravá noha vzad.
5. - 6. takt: Dvojice se pustí, natočí se k sobě a zavěsí se za pravé lokty, levé v bok. V tomto postavení se zatočí 6 běhovými krůčky jednou kolem, vykročí pravá noha (není vždy pravidlem). Při posledních dvou krocích se dvojice již uvolňuje ze závěsu za pravé lokty.
7. - 8. takt: Zátočky CH se sousední tanečníci za levé lokty. Rovněž 6 kroky jednou kolem.
9. - 12. takt = 5. - 8. takt. Zátočky se ještě jednou opakují.

Po skončení tance se dvojice postaví do původního postavení a celý tanec se takto několikrát opakuje.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic David Čech (1978) a Petra Mazalová (1979), Pavel Fiedler (1978) a Jana Čániová (1965), Vlastimil Malušek (1967) a Barbora Dudová (1978), Ladislav Matuška (1973) a Lenka Kmečová (1977), muzika jako v A. 1.

A. 4 HULÁN Z VELKÝCH OPATOVIC

(0:05.40)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu, levým bokem do středu, D před CH. D založí obě ruce v bok. CH má ruce připraveny k potlesku před tělem ve výši prsou.

1. -3. takt: Dvojice postupuje poskočným krokem v trojdobém taktu vpřed. CH vykročí na
 - a: Levou nohou vpřed, D pravou nohou vpřed. CH současně tleskne do dlaní.
 - b: Výdrž
 - c: CH i D poskok na výkročné noze, druhá noha ohne

V 2. taktu totéž, ale opačnou nohou. Ve 3. taktu stejně jako v 1. taktu.

4. takt: CH stejně jako v 2. taktu. D se krokem poskočným na levé noze stejně rytmizovaným jako v předcházejících taktech (na a) vykročí, na b) výdrž, na c) poskok) otočí o 180° doprava čelem k CH.

5. - 8. takt: Dvojice se uchopí ke kolovému tanci v držení zavřeném, CH levým, D pravým bokem do středu. V tomto postavení se otočí 4 kroky obkročáku poskočného, rytmizovanými stejně jako poskoky v předcházejících taktech, vpřed. CH vykročí levou, D pravou nohou. Každým krokem obkročáku poskočného se otočí dvojice o půl kola vpravo.

Figury taktu 1. - 4. se střídají s figurou v taktech 6. - 8. až do konce tance.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic David Čech (1978) a Petra Mazalová (1979), Pavel Fiedler (1978) a Lenka Kmečová (1978), Vlastimil Malušek (1967) a Edita Dvořáková (1978), muzika jako v A. 1.

A. 5. MAMĚNKA Z VELKÝCH OPATOVIC

(0:06.36)

Allegretto

Ma - měn - ko, ma - měn - ko, já bych se
vdá - va - la, až by mně suk - nič - ka
nad hla - vó ská - ka - la.
1. 2.

Tančí dvojice smíšené po knihu, držení ke kolovému tanci zavřeném, CH zády do středu.

1. - 8. takt: Valčík vpřed po kruhu. CH vykročí levou. D pravou nohou.
9. - 14. takt: Obkročák houpavý s ohnutím drahé nohy zánožmo. Vykročí opět CH levou, D pravou nohou. V každém taktu se tančí jeden krok obkročáku houpavého s otočením o půl kola. Na a) CH i D došlápne výkročnou nohou celou plochou chodidla na zem. na b) se nadnese do polovýponu a otočí se přitom asi o čtvrt kruhu. Drahá noha ohýbá zánožmo. Na c) poklesne výkročná noha na celé chodidlo s dotočením o další čtvrt kruhu. V sudých taktech pak vykračuje opačná noha.
15. - 16. takt: Dvojice v postavení jako na začátku tance, CH zády do středu, 4 x zadupe na místě, CH začíná levou, D pravou nohou. V posledních dvou dobách 16. taktu výdrž ve stoji na místě.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic David Čech (1978) a Barbora Dudová (1978), Pavel Fiedler (1978) a Petra Mazalová (1979), Vlastimil Malušek (1967) a Edita Dvořáková (1978), Ladislav Matuška (1973) a Lenka Kmečová (1977), muzika jako v A. 1.

A. 6 NA PŮL KOLA Z VELKÝCH OPATOVIC (0:07.19)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu, čelem proti sobě, CH zády do středu v držení ke kolovému tanci zavřeném. Spojené paže volně napjaty ve směru tance proti hodinovým ručičkám.

1. - 4. takt: 4 vláčné přísunné kroky vpřed po knihu, CH vykročí levou. D pravou nohou. Krok se provádí plynule po celou dobu trojdobého taktu.

a: CH i D vykročí do směru tance vpřed po knihu. Noha se nevytáčí špičkou ven.

b - c: Přisun druhé nohy k noze výkročné.

Spojené paže doprovázejí přísunné kroky limitem v 1. - 2. době taktu zdola nahoru. Ve 3. době taktu se paže vrací zpět.

5. - 8. takt = 1. - 4. takt. ale dvojice se vrací zpět na svá místa rovněž čtyřmi přísunnými kroky. Vykračuje opačná noha. Kmihi spojených paží se nyní provádějí v každém taktu pokrčení upažmo, nejprve dolů (a - b) a pak zpět do původní polohy nahoru (c). Pohyby paží dodávají přísunným krokům houpavý charakter.

9. - 10. takt: CH se natočí s D jedním houpavým přísunným krokem (CH vykročí levou, D pravou nohou) a výkrokem stejnou nohou o půl kola do středu kruhu. Pohyb je vláčný a houpavý a doprovází jej kmihi spojených paží: při přísunném kroku v 9. taktu zdola nahoru a mírně zpět a při vykročení v 10. taktu nahoru. Tento pohyb je pak jakoby mírně protažen, CH i D se nakloní poněkud za pozvednutými pažemi do středu kruhu. Váha těla je plně u CH na levé noze, u D na pravé noze. Druhá noha je opřena u CH i D špičkou o zem (tanečnice jakoby se pokládala tanečníkovi do náruče).

11. - 12. takt = 9. - 10. takt, ale dvojice se natáčí zpětným pohybem o půl kola zase do původního postavení. Vykračuje opačná noha, D se mírně napřímí.

13. - 16. takt = 9. - 12. takt.

17 - 24. takt: Dvojice tančí valčík vpřed po kruhu doprava.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic David Čech (1978) a Barbora Dudová (1978), Pavel Fiedler (1978) a Petra Mazalová (1979), Vlastimil Malušek (1967) a Edita Dvořáková (1978), Ladislav Matuška (1973) a Marie Bušová (1961), muzika jako v A. 1.

A. 7 ŠPACÍR Z VELKÝCH OPATOVIC (0:09.18)

Moderato

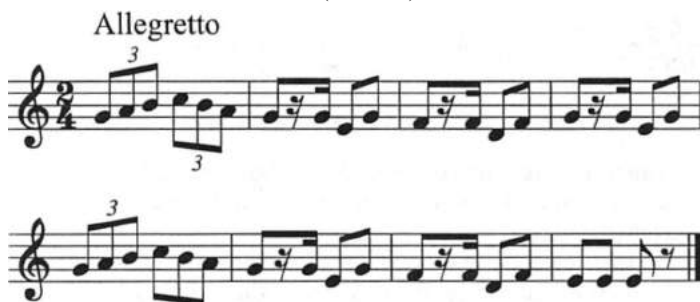
Tančí dvojice smíšené po kruhu za sebou, levým bokem do středu, D po pravici CH. D se zavěsí levicí do pravé pokrčené paže CH. Vnější ruce v bok.

1. -6. takt: Dvojice postupuje vážnou chůzí za zpěvu taneční písničky vpřed po kruhu. Vykročí vnější noha. (Někteří tanečníci vykročí stejnou nohou.) V každém taktu dva kroky. Noha došlápne plným chodidlem na zem. Ve druhé době 6. taktu dokročí CH i D druhou nohou k noze výkročné a zůstanou stát ve stoji snožném.

7. takt: Dvojice ve stoji na místě na a) se ukloní hlavou směrem šikmo vpravo (ven z kruhu) a na b) hlavu opět napřímí.
8. takt = 7. takt, ale naopak (šikmo vlevo).
9. - 16. takt: Následuje živá polka vpřed po kruhu v držení ke kolovému tanci zavřeném. CH vykračuje levou, D pravou nohou.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic David Čech (1978) a Edita Dvořáková (1978), Pavel Fiedler (1978) a Petra Mazalová (1979), Vlastimil Malušek (1967) a Jana Čániová (1965), Ladislav Matuška (1973) a Lenka Kmečová (1977), muzika jako v A. 1.

A. 8 ŠVICÁK Z VELKÝCH OPATOVIC (0:10.18)

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v rozptylu po celé taneční ploše. CH drží D oběma rukama kolem těla, D uchopí oběma rukama CH ze strany za ramena nebo mu položí ruce až na lopatky. Po celou dobu se tančí prudký obkročák houpavý ("švicák") s ohýbáním druhé nohy zánožmo při každém kroku. V každém taktu dva kroky. CH vykročí levou. D pravou nohou.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic, nejprve Ladislav Matuška (1973) a Marie Bušová (1961), pak také Pavel Fiedler (1978) a Petra Mazalová (1979), Vlastimil Malušek (1967) a Edita Dvořáková (1978), muzika jako v A. 1.

A. 9 TRAKAČ Z VELKÝCH OPATOVIC
(0:11.16)

Allegretto

Já mám tra - kač no - vej,
vo - zím na něm vo - lej,
když já je - du do vsi, děv - ča - ta, kup - te si
vo - lej bra - ban - to - vej.

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v rozptylu po taneční ploše v držení ke kolovému tanci zavřeném (v objetí). CH zády, D čelem do středu.

1. - 2. takt: Dvojice se otočí dvěma kroky obkročáku houpavého s ohnutím druhé nohy zánožmo jednou kolem. Obkročák houpavý je v tomto tanci tančen v taktu 3/4. Na a) CH i D našlápnu na celé chodidlo, na b) se nadnesou do výponu a druhou nohu ohnou zánožmo, na c) se noha opět dotkne patou země. Největší díl otočení případně na druhou dobu taktu.
3. takt: Dvojice ve výchozím postavení (CH zády do středu), třikrát na místě přidupne, D začíná pravou, CH levou nohou.
4. takt - a : Ještě jeden přidup, D levou, CH pravou nohou.
b, c: Výdrž ve stoji.
5. - 8., 9. - 12., 13. - 16. takt = 1. - 4. takt.
17. - 20. takt: Valčík vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou.
21. - 24. takt = 1. - 3. takt.

V tanci se střídají různé taneční kroky. Jde zřejmě o nepravý mateník.

Tančí, hrají a zpívají členové souboru Velen z Boskovic David Čech (1978) a Petra Mazalová (1979), Pavel Fiedler (1978) a Lenka Kmečová (1977), Vlastimil Malušek (1967) a Edita Dvořáková (1978), Ladislav Matuška (1973) a Barbora Dudová (1978), muzika jako v A. 1, zpívá muzika, Marie bušová (1961) a Jana Čániová (1965).

B. MALÁ HANÁ-HORSKÁ OBLAST (DRAHANSKÁ VRCHOVINA) (0:12.11)

O tancích z horské oblasti Malé Hané

Horskou oblastí Malé Hané rozumíme území téměř celé Dražanské vrchoviny. Je to rozsáhlý masív, který sahá od brněnských Hádů směrem severním a severozápadním až k Trnávce, Bouzovu a k Moravské Třebové, kde se spojuje již s Českomoravskou vrchovinou. Směrem severovýchodním zabíhá až k Litovli. Je to vcelku drsný kraj neobyčejných přírodních krás zvláště v krasových územích na Blanensku a v okolí Javoříčka a Mladče. Po taneční stránce lze vytypovat tři oblasti, lišící se od sebe některými tanečními druhy, jako je např. kolem Brna směrem k Adamovu, Křtinám, Mokré a Horákovu tzv. Brněnsko se svými tanci, zpěvy, hodovými aj. výročními i rodnými zvyky. (Viz 1. část VI. dílu tohoto programu-Brněnsko.) Střed Dražanské vrchoviny tvoří horská část bývalého okresu boskovického od Boskovic nahoru k Protivanovu, zvanému "střechou Dražanské vrchoviny", a dále pak k Prostějovu. Zde si říkají obyvatelé "Horáci" nebo též "Horani". Podobně též sousedí Blanensko s Jedovnickem, kde je doposud několik obcí s doposud živými tradicemi (např. Molenburk, na Jedovnicku Senetářov). Centrem Dražanské vrchoviny jsou Dražany v blízkosti další význačné obce Rozstání. Za Jedovnicemi směrem k Lulči, Královopolským Vázanům a k Vyškovsku k obcím bohatým na tance i písně patřilo

Krásensko, Myslejovice, Marianín a Rychtářov s Ruprechtovem, které se již blíží Rousínovsku a Vyškovsku. Tance této horské části se vyznačují osobitým tanečním stylem, který je nejvýraznější v Protivanově. Dynamika tanců kolových (třasák, rychlá polka, prudký obkročák) nemají jinde na Dražanské vrchovině obdoby jak co do temperamentu i výrazu, tak osobitosti provedení jednotlivých tanečních kroků. Celkový taneční projev protivanovských umocňuje ještě hudba - starobylý Kolářův "štrajch", jehož někteří členové žijí ještě podnes a další vyrůstají z jejich dětí. Z Protivanova pochází také velký počet zápisů lidových písní, a to jednak z doby novější (50. léta-doba výzkumů tanců a písní celé této oblasti), jednak starší, kde nejvíce zapsala sběratelka Františka Kyselková z Brna a protivanovský rodák farář J. Kolísek. Několik písní zaznamenal i František Sušil. Tance byly zaznamenány až začátkem 50. let při výzkumu Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČAV - tehdy ČSAV - v Brně (viz přehled literatury a pramenů).

V další významné a na tance bohaté obci Kořenci je taneční styl mírnější. Nejde však zde jen o mírnější styl, ale mnohé tance ukazují na bezprostřední styk s rovinatou Malou Hanou (srov. dříve již vzpomínanou činnost Boženy a Vladimíra Veselých z Kořence). Bohatství tanců bylo zjištěno i v Benešově, uprostřed mezi Protivanovem a Kořencem, kde díky místní hudbě Hofmanově (rovněž to byl "štrajch" jako v Protivanově, snad poněkud méně řízný, ale stejně osobitě vyhraněný) se rovněž uchovaly v živé paměti až do začátku šedesátých let.

Z tanců, které se v jednotlivých uvedených horských obcích na "střeše" Dražanské vysočiny tančily, nutno jmenovat z Protivanova především dynamické 2/4 tance zahradnickou (B.32) a břetvo (B.7) s úvodním protivanovským třasákem a s prudkým nadnášivým obkročákem v polootevřeném držení v závěru tance. U břitvy (břetve) jsou třasákové skočné kroky prokládány ještě otočením dvojice na místě čtyřmi poskočnými kroky doleva (CH couvá) a teprve pak následuje obkročák jako u zahradnické. Tanec se střídavým taktem, zvaný podle závěrečné figury šlapákové otáčky s vyzvednutím dívky hoptajč (B.13), střídá nejen taneční krok, ale i držení při tanci v souladu se zvyšujícím se tempem tance (viz popis). Skočný třasákový krok je i při výměně dvou a dvou protějších dvojic v křížovém tanci, zvaném podle písně kohótek (B.17). Rychlým tempem a se

značnou dávkou komiky a škádlivého výrazu se vyznačuje protivanovská ševcovská (B.23), stejně jako zpěvem uváděná "mozekantská polka" (B.28)-vlastně také třásák. Proti tomu třídobý hulán (B.15) se střídavým laškovným pronásledováním tanečnice tanečníkem valčíkovými kroky u chlapce vpřed po kruhu s potlesky do dlaní a s následným společným tancem dvojice v podání manželů Kopeckých z Protivanova měl silný citový podtext. Ze dvou kontrastních částí se skládá i špacírka, podobně jako v ostatních horských obcích: z vážné procházky dvojic za sebou po kruhu, ukončené vážnými poklonami, a rovněž z třásáku (Protivanov-B.27) nebo z polkové dohrávky (Benešov). Nejdynamičtějším tancem, upomínajícím na před několika staletími vzpomínaný honivý tanec kot, je v Protivanově, stejně jak ve Žďárně aj. ostatkové Honění Kače (B.35) s následným řetězem (kotem) a se "ztracenou"- pometlovým, tančeným v Protivanově na "Nanyňku" (Šla Nanyňka do zelí). Z benešovských tanců a her kromě běžných tanců špacírky, řeznické, židovky, šotyšek aj. je zde nutno jmenovat tři varianty tance Čí je děvče (nejkrásnější je ve vázaném kroužku trojice-B.8-10). chlapecký tanec kozáckou (B.36). známou až na českomoravském pomezí a tanec ležák (B.37) neboli kolo mlýnské, tančené chlapi. Zvláštní formu má ostatkové skákání Na konopě (B.33), při kterém se spojí dvě a dvě dvojice nejprve do čtveřic čelných a později při vyskakování na "konopí, jablůška, len atp." se drží v těsném kroužku. Rozkošným tancem je "čtverylka" (B.11) tančená na kohótkovou notu ve dvou dvojicích.

Z Kořence, známého rovněž starobylými kroji, zvyky a tanci, připomínáme především starobylý štéc (A.2) s písní Roste borověnka borová-protějšek hanácké cófavé. Z běžných figurálních tanců je to ševcovský, žid, řeznický, dva příbuzné tance bič (B.5) a bičéček (B.6), tanec Na půl kola, šáteček, tesař, hulán, žertovný bednaříček se střídáním děvčat v závěru, tance, známé již z Velkých Opatovic, a tanec maso (B.19)-protějšek protivanovského hoptajče (B.13) a molenburské vehazované (B.31). V některých obcích byly zaznamenány přímé protějšky hanáckých tanců: šátečková z Horního Štěpánova-B.21 (srov. hanácké koně-trojke), tetka, kanafaska (Bousín).

Z Bouzovska a Konicka písňové sbírky Jana Buriana (nar. 7.5.1884 v Hvozdečku u Olomouce, sbíral v letech 1914-1939

v obcích Jesenice, Bouzov, Ponikev, Hvozdečko, Javoříčko, Mladeč, Bezděkov, Dzbel, Troubelice aj.), obsahují nápěvy a písně k tancům štéc (Ponikev), ocóraná (Bouzov). Na Jesenském zámku (tamtéž) a několik dalších. V roce 1942 vyšel ve Studiích z kulturních dějin střední a severní Moravy jeho článek Hudba na Litovelsku (Přerov 1942, s. 651). Burianovy záznamy byly východiskem též výzkumu tanců a písní v Javoříčku, Březině, Vojtěchově, Laškově, Jeřmani, Hvozdu, Ludmírově ÚEF ČSAV v r. 1958 (Z. Jelínková, O. Hrabalová). Z tanců se udržely v paměti nebo se ještě o určitých příležitostech tančily vápenická, ocóraná (v souvislosti s ní byla vzpomenuť i cófavá), žid, řezník, Či je děvče, pastéřská, šotyška, mazurka, třasák, na šest, šlapák, hubičková, legátková, Sel sem proso, Červené jablíčko, kolem se toč, Sívá holuběnko, káčer (Hotiké, Kačo...), kanafaska, hulán, ševcovská, maršolenka, strašák, zpáteční, cibulářská, hoscčka. Jako hudební doprovod uváděli informátoři "štrajch".

Především Konicko s obcemi Konice, Kladky, Ludmírov, Milkov, Ospělov, Vojtěchov, Hvozď, Bohuslavice, Raková, Háčky, Ladín, Dzbel, až Biskupice u Jevíčka na Malé Haně bylo sběrnou a výzkumnou oblastí rodáka z Kladek Josefa Pištěláka. Tance pečlivě utříděné a zapsané vydal v publikaci Tance z Konicka (vyšlo v OKS Prostějov, 1988). Jím vytypovaná sběrná oblast navazuje obcemi Bohuslavicemi, Rakovou a Háčkami na Hanou. Hlavně však zahrnuje hornatější a chudší území Konicka (všechny ostatní shora jmenované obce kromě malohanácké obce Biskupic u Jevíčka s osadou Zálesí). Jednotlivé tance s velkým množstvím variant dělí podle pohybového i skladebného rázu a podle tanečních kroků. Podle životnosti dělí Jos. Pištělák tance na: polozapomenuté, k nimž patří zednická, zahradnická, cembálek, sedlácká, žabská, kadlecká. žedovka, kalamajka a švihák, tance doposud živé - troják (Češka), litery, šotyška, ševcovská, vápenická, pastéřská, drvařská, sekerečka, hulán, ocóraná, štéc, maršověnka, šlapák, zavádění (honění) kota (kocoura), zezulenka, serotči, zeman. Patří sem i dívčí i společné tance a hry. Pozornost věnuje i tanečním příležitostem a složce hudební, včetně složení muzik a jejich doprovodu lidových tanců. Nejvíce tanců se tančilo o ostatecích na "voračce" a o svatbě.

Podobně jako na Boskovicku, Blanensku a v obcích v okolí Krásenska a Rychtářova jsou i na Konicku tance co do stylu různější, bříšší, zvláště tance dvojdobé s kroky polkovými, poskočnými, šlapákovými. Přesto však v žádné z těchto krajin nedosahují dynamiky a pohybové živelnosti jako v Protivanově.

B. 1 ŠTEC Z DZBELU
(0:12.17)

Allegretto

Do-ko-la, oj, do-ko-la, za-hře-te nám só-lo,
hodě-lá-me ko-lo, a kdo ho po-ka-zí, ten štvrtně na-ra-zí,
do-ko-la, oj, do-ko-la, ať je pl-ná hos-po-da.

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. Uchopí se za obě ruce: D vloží prsty své pokrčené levice (předloktí šikmo vzhůru) do pokrčené pravice CH. CH nastaví pravou ruku D. aby mu mohla vložit shora prsty do jeho rozevřené dlaně. CH pak palcem a ostatními prsty lehce obemkne prsty její levice, palce mírně zaklesnuty do sebe.

Takto spojené vnitřní paže jsou nakloněny šikmo vzhůru dovnitř. Levou ruku pak CH volně napne ve směru tance a otočí dlaní vzhůru. D mu vloží shora svoji pravou ruku do jeho nastavené dlaně. Tímto držením se dvojice mírně k sobě natočí tvářemi i tělem.

1. takt: Dvojice postoupí třemi kroky vpřed (na každou dobu jeden krok), vykročí vnější noha. Při třetím kroku se dvojice

vyhoupne do polovýponu, druhá noha CH i D zůstává opřena vzadu přední částí chodidla o zem.

2. takt: Tři kroky vzad: a - krok vnitřní nohou vzad s došlápnutím na celé chodidlo, b - krok vnější nohou vzad, c - vnitřní noha přikročí k noze vnější.
3. - 6. takt: Dvojice se pustí, CH postupuje vpřed obyčejnými kroky (3 v taktu), vykročí levou nohou. Na začátku taktu vždy tleskne pravou dlaní do levé v pokrčení předpažmo. D se otáčí vedle CH po vlastní dráze, posunuta poněkud vpřed, před CH (CH je šikmo za ní). D se otáčí přešlapováním z nohy na nohu - 3 obyčejnými kroky v taktu jednou dokola. Stále přitom ovšem postupuje vpřed. Ruce drží volně připaženy. Na začátku 3. taktu vykročí pravou nohou. Posledním krokem 6. taktu se zastaví těsně u CH.
7. - 8. takt = 1. - 2. takt. Při posledním kroku 8. taktu se natočí dvojice čelem k sobě.
9. - 10. takt: Dvojice se pustí a otočí se na místě každý sám, CH vpravo (vykročí pravou nohou), D vlevo (vykročí levou nohou) CH ruce v bok, D mírně odpaží. Vlastní otáčka se provede v 9a až c a v 10a - tedy čtyřmi kroky, na 10b-c je výdrž ve stoji čelem proti sobě.

Tanečníci doprovázejí tanec zpěvem taneční písně.

Tanec štéc, tančený především na Malé Hané a na Drahan-
ské vrchovině, je protějškem hanáckých cófavých.

Tančí členové souboru Mánes z Prostějova Adolf Dolák (1964) a Vladimíra Doláková (1967), Ivan Dostál (1949) a Marie Vysloužilová (1955), Vladimír Vondra (1961) a Magda Hietmarová (1965), Vlastimil Votroubek (1954) a Ivana Králová (1969), Petr Vysloužil (1977) a Andrea Matušková (1973), hrají Brněnští gajdoši z Brna Vladimír Meloun (1926) prim, Pavel Šnajdr (1975) housle-obligát, Otakar Kůrka (1931) a Ewald Vallazza (1942) housle-terc, Milan Holzapfel (1930) viola-kontr, Otakar Pokorný (1926) zobcová flétna, Lenka Foltýnová (1971) cimbál a Jaroslav Červenka (1934) kontrabas.

B.2 ŠTĚC Z BOHUSLAVIC

Moderato

(0:14.31)

The musical score is written for a single melodic line in G major (one sharp). The time signature is 3/4, and the tempo is Moderato. The piece is 14.31 minutes long. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed in groups. A triplet of eighth notes is indicated in the third staff. A key signature change to one flat (Bb major) occurs in the sixth staff. The piece ends with a final double bar line on the eighth staff.

Tančí dvojice smíšené po kruhu. Na začátku tance stojí D uvnitř natočeno zády do středu. Čelem proti ní stojí CH. V pravých ruku drží asi ve výši obličeje cípy do tří rohů složený bílý šátek s krajkou, levé ruce v bok.

1. takt - D: V uvedeném postavení na a) krok levou vlevo stranou, b) pravá noha přikročí k levé noze, c) úrok pravou nohou zpět na původní místo.

CH - a: Krok pravou vpravo stranou.

b: Levá přikročí k pravé noze.

c: Úrok levou nohou vlevo stranou zpět na původní místo.

2. takt - D: a - přikročí levou nohou k noze pravé, b - zakročí levou nohou vzad s otočením o čtvrt kola doleva (je natočena zády do směru pohybu po kruhu proti hodinovým ručičkám), c - přikročí pravá noha k noze levé.

CH: a - přikročí pravou nohou k noze levé, b - udělá krok pravou nohou vpřed s otočením o čtvrt kruhu doprava, c - přikročí levá noha k noze pravé. Na konci 2. taktu stojí nyní dvojice čelem proti sobě, ale D posunuto doprava do středu kruhu (šátek drží stále ve stejné rovině). Každý postupuje po své dráze (D ne přímo před CH, ale posunuto doprava do středu).

3. takt: Dvojice v tomto postavení postoupí 3 kroky vpřed po kruhu (D couvavě). CH vykročí na a) pravou nohou vpřed a D vykročí levou vzad.

4. takt: Dvojice zvedne paže se šátkem nahoru a D se podtáčí pod šátkem 3 kroky doleva o 360°, vykročí pravá noha. CH se podtáčí současně s D 3 kroky doprava, začíná levá noha. V závěru podtáčky se dvojice postaví do původního postavení, D zády a CH čelem do středu kruhu.

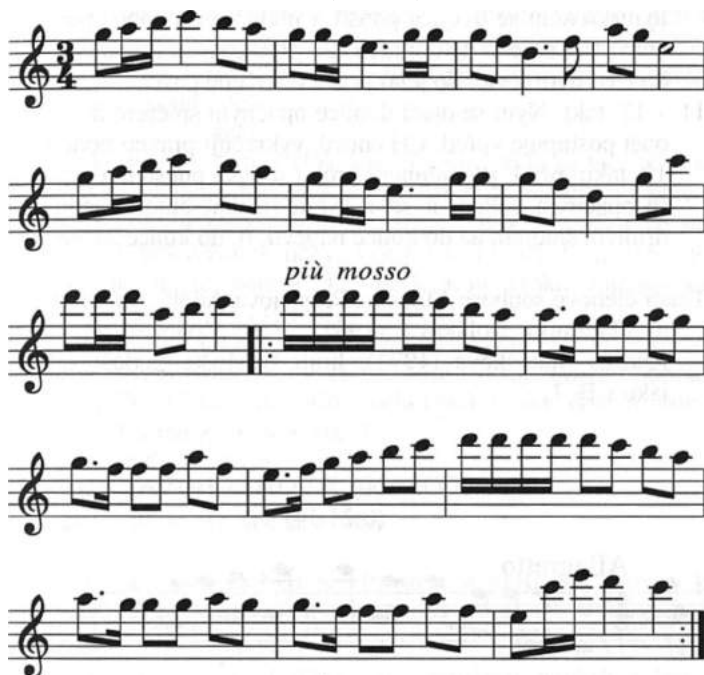
Pohyby taktů 1.- 4. se opakují až do konce nápěvu, tj. až do konce 48. taktu.

Tančí členové souboru Mánes z Prostějova Adolf Dolák (1964) a Vladimíra Doláková (1967), Vlastimil Votroubek (1954) a Ivana Králová (1969), Petr Vysloužil (1977) a Andrea Matušková (1973), hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v B. 1.

B.3 STEC Z KLADEK

Moderato

(0:18.16)

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v zástupu (i v několika proudech) za sebou. D po levici CH je zavěšeno pravou rukou do pokrčené levé paže CH buď obyčejné, nebo dlaně vloženy do sebe. Vnější ruce v bok.

1. - 2. takt: Dvojice postoupí 5 kroky vpřed, CH i D vykročí levou nohou. Nohy našlapují lehce na celá chodidla. Ve 3. době 2. taktu přikročí pravá noha k noze levé do stoje spojného. Dvojice se zastaví. Postoupí-li dvojice 6 kroky vpřed, pak na 3. dobu 2. taktu pravá noha pokročí ještě malým krokem vpřed.
3. - 4. takt: Dvojice se vrací zpět na svá místa buď 5 kroky s přikročením druhé nohy k noze výkročné nebo 6 kroky. Vykročí levá noha vzad.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt.
9. - 10. takt: Dvojice ve stejném držení jako na začátku tance se v rychlejším tempu otáčí 3 přeměnnými kroky vpravo kolem

společné osy doprava ve 2 taktech (CH couvá, D postupuje vpřed). CH vykročí levou vzad, D levou vpřed. 3. přeměnným krokem se dvojice pouští a přetáčí se k sobě opačnými boky, CH doleva, D doprava. Po přetočení se ihned zavěsí D do CH, nyní levicí do jeho pravé pokrčené paže.

11. - 12. takt: Nyní se otáčí dvojice opačným směrem doleva. D opět postupuje vpřed, CH couvá, vykračují pravou nohou. Ve 12. taktu při 3. přeměnném kroku se opět pouštějí a přetáčejí se opačným bokem k sobě. Takto střídají otáčení jedním a druhým směrem až do konce nápěvu, tj. do konce 24. taktu.

Tančí členové souboru Mánes z Prostějova Adolf Dolák (1964) a Vladimíra Doláková (1967), Petr Vysloužil (1977) a Andrea Matušková (1973), hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v B. 1.

B.4 OCÓRANÁ Z VOJTĚCHOVA (0:21.14)

Tančí dvě trojice čelem proti sobě, mohou také tančit jednotlivé trojice. V každé trojici stojí CH uprostřed a po každé straně jedno D. Obě D jsou zavěšena vnitřní nikou do poohnutých paží CH, vnější ruce mají založeny v bok.

1. takt: Trojice postoupí k sobě 3 různými kroky našlapovanými na celé chodidlo. Vykročí levá noha. 1. krok je s podupem. při 3. kroku se trojice mírně zhoupne na výkročné (levé)

- noze, pravá noha se odlepí od země a přitáhne se k noze výkročné.
2. takt: Trojice se vrací 3 kroky na svá místa, vykročí pravá noha. Ve 3. době 2. taktu provedou všichni krok pravou nohou vzad, levá zůstane vpředu připravena ke kroku vpřed v následujícím taktu.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt.
5. takt: Trojice se pustí, CH se zavěsí s pravou D za levé paže a otočí se 3 běhovými kroky jednou kolem, vykročí levé nohy. Lichá D stojí na svém místě, ruce v bok a přešlapuje na místě 3 běhovými krůčky, vykračuje rovněž levá nebo se otáčí na místě doleva. Při posledním kroku zátočky se dvojice pouští a CH se natáčí k levé D.
6. takt: CH se zavěsí s levou D za pravé lokty a zatáčí se s ní na místě rovněž 3 běhovými kroky, nyní vykročí pravou nohou. Pravá D se otáčí na místě běhovými kroky doleva, ruce v bok. Tempo zátoček je rychlé.
7. - 8. takt = 5. - 6. taktu.
9. - 10. takt: Trojice v postavení jako na začátku tančí jako v 1. - 2. taktu. Tempo se zvolní.

Tančí členové souboru Mánes z Prostějova Vlastimil Votroubek (1954), Vladimíra Doláková (1967) a Marie Vysloužilová (1955), Petr Vysloužil (1977), Ivana Králová (1969) a Andrea Matušková (1973), hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v B. 1.

B.5 BIČ Z KOŘENCE (0:22.31)

Allegretto

Já te vol - ke ne - po - že - no,

já mám do - ma mla - dó že - no,

Tančí dvojice smíšené po knihu. CH levým, D pravým bokem do středu čelem proti sobě. Uchopí se za pravé ruce nad hlavou ve vzpažení, levé ruce v bok.

1. část v taktu tříčtvrtěním:

1. - 16 takt: Po celou část postupuje CH vyšlapávaným valčíkovým krokem vpřed s přidupem na začátku každého taktu, vykročí levou nohou. D se podtáčí pod spojenými pravicemi valčíkovým krokem, vždy ve 2 taktech jednou dokola, vykročí pravou nohou.

2. část v taktu dvoučtvrtěním:

1. - 14. takt: Dvojice v kolovém držení zavřeném tančí polku nebo valčík na polku. CH vykročí levou, D pravou nohou.

Tančí a zpívají členové souboru Koreňák z Kořence Pavel Fabiánek (1973) a Dana Vondálová (1976), Jaroslav Korčák (1961) a Lenka Novotná (1972), Antonín Přikryl (1965) a Anežka Přikrylová (1970), Miroslav Přikryl (1966) a Božena Přikrylová (1963), Zdeněk Přikryl ml. (1961) a Věra Přikrylová (1964), zpívá Jaroslav Korčák, hraje muzika souboru Velen z Boskovic jako v A. 2.

B.6 BIČÉČEK Z KOŘENCE

(0:26.07)

Allegretto

più mosso

a tempo

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D před CH. Oba založí ruce v bok.

1. část v taktu tříčvrtečním:

1. - 16. takt: Dvojice postupují vpřed valčíkovým krokem s natáčením k sobě a od sebe.

Liché takty - CH vykračuje levou nohou a natáčí se valčíkovým krokem do středu knihu. D vykračuje pravou nohou a natáčí se z knihu, pohlíží přes rameno na CH.

Sudé takty - totéž naopak a na opačnou nohu.

2. část dvoučtvrteční:

CH a D se zavěsí za pravé lokty.

1. - 4. takt: Dvojice se otáčí na místě krokem přísunným s přidřepnutím v 1. době na pravou (výkročnou) nohu a s nadnesením na přední část chodidla a vypnutím kolen v 2. době taktu. Na konci 4. taktu se dvojice pustí a na 4b se přetočí oba o 180° doprava dovnitř.
5. - 7. takt: Dvojice se zavěsí za levé lokty a otáčí se stejnými kroky. Vykročí opět pravá noha - nyní vnější. V 7. taktu se dvojice pustí a 2 přešlapy (pravou - levou nohou) se natočí k sobě a zavěsí se znovu za pravé lokty.
8. - 14. takt = 1. - 7. takt.

Dvojice skončí v postavení čelem proti sobě. CH levým, D pravým bokem do středu.

3. část tříčtvrteční:

1. - 8. takt: CH a D ruce v bok tančí každý sám vpřed po kruhu. CH postupuje vyšlapaným valčíkovým krokem s přidupem na začátku jako u biče (B. 5), začíná levou nohou. D se otáčí před CH valčíkovým krokem vpřed po knihu v každém taktu o půl kola. Vykročí pravou nohou.

Tančí členové souboru Koreňák z Kořence Pavel Fabiánek (1973) a Dana Vondálová (1976), Jaroslav Korčák (1961) a Lenka Novotná (1972), Antonín Přikryl (1965) a Anežka Přikrylová (1970), Miloslav Přikryl (1966) a Božena Přikrylová (1963), hraje muzika souboru Velen z Boskovic jako v A. 2.

B.7 BŘETVA Z PROTIVANOVA

(0:29.18)

Allegretto

Kó - pil sem si v Pra - ze břet - vo, nech - tě - la mně

fó - se brát, na - mlo - vil sem si já hol - ko,

ne - chtě - la mě mi - lo - vat, mi - lo - vat.

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. Drží se za ruce vzadu křížem.

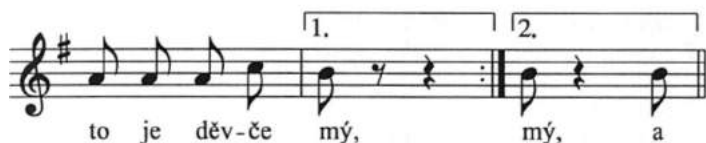
1. - 2. takt: Dvojice postoupí vpřed 2 kroky protivanovského třasáku. Je to skočná polka tančená velmi tvrdě po přední části chodidel s odlehčenou patou. Krok začíná v předtaktí odrazem z pravé nohy. V prvním taktu tančí dvojice jedním skočně provedeným přeměnným krokem s potřásáním celého těla. Levá výkročná noha dopadne na zem přední částí chodidla, přeměna kroku se provede skočně, jako kdyby se odrážel míček od země, téměř na místě. Ve 4. osmině taktu se odrazem z levého chodidla připraví dvojice k druhému kroku. V druhém taktu stejně postoupí vpřed krokem pravou nohou. Ve 4. osmině 2. taktu se odrazí opět dvojice do výšky.

3. - 4. takt: Dvojice se otočí 4 ostrými poskočnými kroky s vysokým odrazem a skrčováním druhé nohy v koleně o 360° doleva, vykročí opět levá noha. Dvojice se otáčí po malém kroužku, tanečník je téměř osou otáčení - vykročí levou nohou mírně vpřed a ihned zatočí do kroužku. Tanečnice má delší oběžnou dráhu, proto musí být její krok delší. Držení dvojice vzadu křížem musí být velmi pevné, aby se dvojice neroztrhla.
5. - 8., 9. - 12. takt = 1. - 4. takt. V závěru 12. taktu dvojice přibrzdí v tanečním tempu a připraví se na prudký houpavý obkročák tančený téměř na místě. D přitom přeshlápne na druhou nohu.
13. - 28. takt: Obkročák ve stejném držení jako na začátku tance. Dvojice se k sobě natočí čelem. Při obkročáku vykračuje D pravou a CH levou nohou. Dvojice se otáčí doprava. Otáčení se neprovádí o pul kola, jak bývá zvykem v kolovém držení zavřeném, ale pouze každým krokem o čtvrt kola. Tím se dvojice otáčí stále po malém kroužku na jednom místě. Kroky jsou úsečné, tvrdé, svižné. Na konci 20. taktu tanečníci přidupnou místo posledního kroku a při repetici znovu tančí šlapák i se závěrečným přidupnutím.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova Jaroslav Pavlu st. (1948) a Draha Pavlů (1954), Jaroslav Pavlů ml. (1977) a Bohdana Kolínská (1974), Josef Pospíšil (1963) a Iveta Pospíšilová (1964), Jaroslav Vašíček (1974) a Eliška Vašíčková (1948), muzika ve složení Vojtěch Kolář st. (1917) prim, Tomáš Zouhar (1973) housle-obligát, Alois Kolář (1928) viola-kontr, Alois Pospíšil (1924) a Radek Řehoř (1971) klarinety a Vojtěch Kolář ml. (1950) kontrabas.

B.8 ČÍ JE DĚVČE I Z BENEŠOVA
(0:30.58)

Vivo

Tančí trojice CH a dvě D v malém kroužku čelem do středu. Drží se navzájem za napjaté paže.

1. - 8. takt: Kroužek se otáčí 8 houpavými polkovými kroky vpravo stranou. Vykročí pravá noha.
9. - 16. takt: Totéž opačným směrem, vykračuje opět pravá noha. Změna směru se provede na začátku 9. taktu otočením na levé noze a překročením pravé nohy přes levou ("osmička"). V 16. taktu se dvojice zastaví a natočí čelem do středu.
17. takt: Dvojice v postavení čelem do středu kruhu udělá na 1. dobu jeden řezankový krok pravou nohou vpřed. Na 2. dobu taktu výdrž. Řezankový krok se provede po celém chodidle.
18. takt: Výskokem výměna nohou a řezankový krok levou nohou v před. Na 2. dobu výdrž.
19. takt: 2 řezankové poskoky pravou a levou nohou.
20. takt - a: Řezankový krok pravou nohou vpřed.
b: Výdrž.
21. - 24. takt = 17. - 20. takt, ale řezanka se provádí opačnými nohama. Začíná levou.
25. - 26. takt: Trojice se pustí, CH se zavěsí s pravou D za pravé lokty a krokem rychlé chůze se s ní zatočí 4 kroky jednou kolem (vykročí pravá noha). V závěru zátočky se pustí. Lichá D mezitím opíše na svém místě kroužek rovněž 4 kroky stejného charakteru (vykročí levá) doleva zevnitř a pak proti tanečníkovi, který se mezitím zatáčel s pravou D.
27. - 28. takt: CH se zavěsí s levou D za levé lokty a zatočí se s ní opět 4 kroky rychlé chůze jednou kolem. D vykročí levou nohou, u CH zůstává pravá noha nohou výkročnou. Pravá D mezitím, jakmile se uvolnila od tanečníka, pokračuje 4 kroky dále po kroužku ve směru své zátočky s tanečníkem - doprava, a nadejde mu tak až do středu.
29. - 30. takt = 25. - 26. taktu. CH uvolní levou D a zavěsí se s pravou D za pravé lokty. Zatímco se zatácejí, uvolněná levá D pokračuje dál v chůzi po obloučku doleva naproti svému partnerovi.
31. - 32. = 27. - 28. taktu.

Po skončení tance všichni opět vytvoří kroužek k dalšímu opakování tance jako na začátku.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic Ladislav Matuška (1973), Barbora Dudová (1978) a Lenka Kmečová (1977), muzika jako v A. 1.

B.9 ČÍ JE DĚVČE II Z BENEŠOVA

(0:32.14)

Píseň jako v B. 8

Tančí trojice po obvodu kruhu. CH v postavení levým bokem do středu, dvě D čelem proti němu pravým bokem do středu. CH drží D za vnější ruce, vnitřní ruce D v bok. Tančí se na stejný nápěv, jako v B. 8.

1. - 8. takt: Trojice postupuje přeměnnými kroky rovně vpřed. CH vykročí pravou nohou vpřed, obě dívky pravou nohou vzad.
9. - 16. takt: Trojice se vrací stejně pozpátku. Vykračuje levá noha.
17. - 24. takt: Následuje řezanka stejně, jako v B. 8., jenže v jiném postavení.
25. - 32. takt: Následují zátočky CH s pravou a levou dívkou za pravé a levé lokly vždy 4 běhovými krůčky. Lichá D pouze přešlapuje na místě, ruce v bok.

Tančí a hrají jako v B. 8.

B.10 ČÍ JE DĚVČE III Z BENEŠOVA

(0:33.31)

Píseň jako v B. 8

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu. Drží se za obě ruce vpředu křížem.

1. - 8. takt: Dvojice postupuje vpřed přeměnnými kroky, vykročí oba pravou. Současně křížují pažemi, v lichých taktech napřáhne CH pravou ruku a levou pokrčí, v sudých taktech naopak.
9. - 16. takt: Totéž zpět na svá místa.
17. - 24. takt: Následuje řezanka ve dvojici krokově shodná s řezankou v B. 8 a B. 9. Řezanka není prováděna sunem, ale

poskočně a současně s křížováním pažemi stejně jako při poskočných krocích.

25. - 32. takt: Následují zátočky CH a D střídavě za pravé a levé lokty. Vždy 4 kroky běhového charakteru. Zátočky začínají tančit za pravé lokty. Při 3. a 4. kroku zátočky se dvojice pouští, aby se mohla včas v posledním taktu přetočit k sobě levými boky. V dalších dvou taktech se zatačí za levé lokty atd. Vždy na začátku dvoutaktí, v němž se mění směr zátočky, se při prvním kroku dvojice zavěšuje za lokty. Na začátku v 1. taktu zátočky vykročí CH i D pravou nohou. V průběhu tance se pak noha nemění, to znamená, že i při závěsu za levé lokty se začíná pravou.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic David Čech (1978) a Jana Čániová (1965), Vlastimil Malušek (1977) a Edita Dvořáková (1978), Ladislav Matuška (1973) a Barbora Dudová (1978), muzika jako v A. 1.

B. 11 ČTVERYLKA Z BENEŠOVA (0:34.47)

Allegretto

Tančí dvě dvojice smíšené v postavení do kříže, pravým bokem do středu. Každý CH uchopí pravou rukou pravici své partnerky. Spojené pravice obou dvojic tvoří kříž. První dvojice se drží nahoře a druhá vespod.

1. - 4. takt: Dvojice se otáčejí ostrými poskočnými kroky (2 v taktu) dokola. Vykročí všichni pravou nohou. Druhá noha pokračuje mírně přednožmo. Na konci 4. taktu se přetočí o 180° doprava. Současně se pustí a přechytnou se za levé ruce (nyní jsou všichni natočeni levým bokem do středu).
5. - 8. takt: Totéž zpět. Vykročí opět pravou (někdy též levou) nohou. Obě dvojice se pustí a natočí se čelem do středu. První dvojice se uchopí za pravé ruce ve vzpažení.
9. - 12. takt: CH a D z 1. dvojice (tvořící bránu) poskakují dále stejnými kroky na místě až do konce 12. taktu. Druhá dvojice podbíhá protisměrně bránou rovněž poskočnými kroky jako na začátku tance. CH a D z druhé dvojice v 9. - 10. taktu vbíhají 4 poskočnými kroky pod bránu proti sobě. D je blíže k CH a CH blíže k D z 1. dvojice. V dalších 2 taktech pak obíhají D kolem CH a CH kolem D z 1. dvojice dalšími 4 poskočnými kroky až na své původní místo v kříži.
13. - 16. takt: Po doběhnutí na svá místa se dvojice z 1. brány pustí a nyní utvoří bránu v uchopení za pravice ve vzpažení druhá dvojice, která až do konce 16. taktu poskakuje pak 8 poskočnými kroky na místě. CH a D z první dvojice běží nyní proti sobě pod bránu 4 poskočnými kroky, D blíže CH z druhé dvojice a CH k D a obíhají kolem nich kruhem 4 poskočnými kroky až na svá místa. Tam se opět obě dvojice uchopí za pravé ruce do kříže pravými boky do středu a celý tanec se opakuje.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic Pavel Fiedler (1978) a Edita Dvořáková (1978), Ladislav Matuška (1973) a Barbora Dudová (1978), muzika jako v A. 1.

B. 12 DĚVČE Z LÍŠNĚ Z KOŘENCE
(0:35.24)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH zády, D čelem do středu. Držení ke kolovému tanci zavřené. Spojené paže CH a D jsou volně napjaly ve směru tance po kruhu.

1. - 4. takt: 4 kolébaté přísunné kroky vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou. Každý přísunný krok je doprovázen kmihem spojených paží zdola nahoru a zpět.
5. - 7. takt: Dvojice postoupí šesti cvalovými kroky vpřed po kruhu. CH vykročí levou, D pravou nohou. Spojené paže volně napjaty ve směru tance po kruhu.
8. takt - a: Obyčejný krok vpřed po kruhu, CH levou, D pravou nohou.
b: CH přidupne pravou nohou k noze levé, D přikročí levou nohou k noze pravé.
9. - 16. takt: Dvojice tančí po kruhu polku na valčík ("valčpolku"). CH vykročí levou, D pravou nohou.

Poznámka: Místo valčpolky se tančívala obvykle obyčejná rychlá polka.

Tančí, hrají jako v B. 5, zpívají Jaroslav Korčák (1961), Alena Študlová (1968) a Jitka Zemánková (1967).

B.13 HOPTAJČ Z PROTIVANOVA
(0:36.29)

Allegretto

Hoptajč je vlastně mateník, ve kterém se střídá dvoučtvrtní takt s taktom tříosminovým. V taktu dvoučtvrtečním se tančí ostré přísunné kroky stranou s výkyvy v bocích a s komíháním spojených paží anebo ostrý "šlapák" - obkročák s vyzvednutím tanečnice v závěru. V taktu tříosminovém se tančí valčík. Tančí dvojice smíšené po knihu čelem proti sobě, CH zády, D čelem do středu. Držení ke kolovému tanci zavřené - spojené paže CH a D míří šikmo k zemi. CH drží levou rukou ve hřbetní poloze, prsty napjatý, pravici D. V průběhu tance se držení dvojice dvakrátě změní (viz popis).

2/4 takt:

1. - 2. takt: 4 rychlé kratší dynamické a ostřejší přísunné kroky vpřed po kruhu (na každou dobu taktu jeden). Spojené paže dvojice doprovázejí každý krok ostrým pohybem z výchozí polohy (šikmo k zemi) asi o dalších 45° nahoru (ne však do čistého upažení) a zpět do výchozí polohy. Na konci drahého taktu - b) zůstávají spojené paže v poloze z 2. taktu a). Současně v této době drahá noha (CH pravá, D levá) nepřisouvá jako obvykle, ale dokročí s mírným přidupem k noze výkročně.

3. - 4. takt = 1. - 2. takt. ale dvojice se vrací zpět na svá místa. Vykračuje CH pravou, D levou nohou. Spojené paže komíhají při každém přísunu shora dolů a zpět. Ve 4. taktu b) zůstávají paže téměř v připažení (prsty rukou míří šikmo k zemi). Následuje změna držení.

3/8 takt:

5. - 8. takt : Z držení v předcházejících taktech CH si založí svoji levici spojenou s pravíci D hřbetem za záda - za levý bok, a pravíci D svírá lehce v prstech. Následuje houpavý valčík delšího kroku s nadnášením do polovýponu:
5. takt: Dvojice se změnou držení provede současně 1 valčíkový krok za CH do středu kruhu, CH vykročí levou nohou vzad, D vykročí pravou nohou vpřed.
6. takt: Následuje valčíkový krok přímým směrem ven z kruhu za D. D vykročí levou nohou vzad, CH pravou nohou vpřed.
7. - 8.: Dvojice se otáčí dvěma valčíkovými kroky jednou kolem s postupem vpřed po kruhu. CH vykročí levou. D pravou nohou. Následuje změna držení. Dvojice se nyní uchopí v postavení čelem proti sobě do držení zavřeného "v objetí"-, viz popis v dalších taktech.

2/4 takt:

9. - 10. takt: CH uchopí D oběma rukama kolem trupu, D mu položí obě ruce zpředu na ramena. V tomto postavení a držení se otočí dvojice 4 ostrými "šlapáky" - obkročáky dvakrát kolem. Kroky jsou poněkud kratší. CH vykročí levou, D pravou nohou.

3/8 takt:

11. - 12. takt: CH vyzvedne D do výšky a otočí se s ní o 360° vpravo (11. takt). D se odrazí oběma nohama od země. vzepře se CH na ramena, nohy pokrčí zánožmo nebo je nechá volně spuštěny k zemi. Ve 12. taktu v 1. osmině CH postaví D zprudka na zem (stojí zády do středu jako na počátku tance, D čelem proti němu). Držení zůstává až do konce taktu stejné. Ve 2. a 3. osmině posledního taktu výdrž ve stoji na místě.

Změna držení dvojice do původního následuje až na začátku opakování celého tance.

Poznámka k charakteru jednotlivých tanečních kroků: Přisunné kroky stranou: jsou krátké, ostré, doprovázené kmihi v bocích. Noha výkročná je vždy napjata v koleně, chodidlo došlápne celou plochou na zem (1. doba taktu). Druhá noha přikročí rovněž plochou celého chodidla shora. Po dokročení však

následuje malý podřep obou kolen (2. doba). Kmihy spojených paží byly popsány v příslušných taktech.

Valčíkový krok: je delší. Vykročení je vždy provedeno s podřepem a při přešlápnutí ve 2. a 3. osmině se dvojice nadnese do výponu.

"Šlapák" - obkročák: je typicky protivanovsky ostrý, úsečný, provedený našlápnutím více na přední část chodidla. Otočení se provede zvrtem na přední části chodidla s mírným nadnesením.

Otočení CH při vyzvednutí D: CH se otáčí na místě vpravo. Na začátku otáčky nakročí na levou nohu. Při otáčce pak přisune druhou nohu a ustálí se v závěru do stoje snožmo.

Poznámka: všechny popsané detaily při provádění tanečních kroků včetně držení rukou, výkyvu v bocích atd. se podílejí na formování protivanovského tanečního stylu.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova Pavel Barák (1964) a Radka Baráková (1970), Jaroslav Pavlů ml. (1977) a Bohdana Kolínská (1974), Josef Pospíšil (1963) a Iveta Pospíšilová (1964), Jaroslav Vašíček (1974) a Eliška Vašíčková (1948), muzika jako v B. 7.

B. 14 HULÁN Z KOŘENCE

Allegretto (0:38.34)

Mě - la sem sen - ka hu - lá - na,
von se mnó tan - co - val do rá - na,
do rá - na hu - lá - na,
von se mnó tan - co - val do rá - na.

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D před CH. Oba ruce v bok.

1. - 4.takt: Dvojice postupuje vpřed po kruhu v každém taktu 3 poskočnými kroky na téže noze: v lichých taktech CH na levé, D na pravé, v sudých taktech CH i D na opačné noze. V první době každého taktu je přeskok na druhou nohu poněkud výraznější, zatímco další 2 poskoky na téže noze jsou poněkud méně akcentované (v souladu s hudbou). Druhá noha CH i D je při poskocích ohnuta zánožmo. Ve 4. taktu se 3 poskoky otáčí D o 180° doprava (na konci 4. taktu jsou čelem proti sobě).
- 5.- 8. takt: Dvojice se uchopí ke kolovému tanci - CH drží D oběma rukama na pase. D mu položí obě ruce na ramena. V tomto držení a postavení se otáčejí trojskokem v každém taktu o 180°, CH vykročí levou, D pravou nohou. Druhá noha je ohnuta zánožmo. V 8. taktu se D a CH pustí a zatímco CH poskakuje trojskokem vpřed, D se před ním otáčí trojskokem o 180° vpravo do postavení jako na začátku tance (D zády k CH, oba levým bokem do středu, ruce v bok).

Pohyby taktu 1. - 8. se opakují po celý tanec.

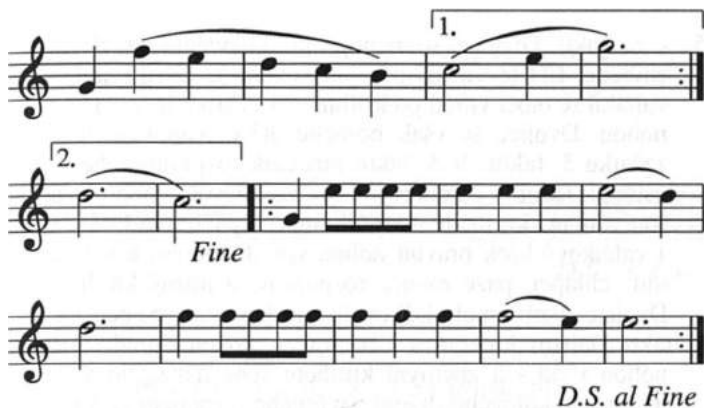
Tančí a hrají jako v B. 5.

B. 15 HULÁN Z PROTIVANOVA

(0:39.40)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě. CH levým, D pravým bokem do středu, D ruce v bok.

1. - 4.takt: CH postupuje valčíkovými kroky rovně vpřed. vykročí pravou nohou. Při každém kroku na začátku každého taktu tleskne do dlaní. V lichých taktech (při vykročení levou nohou) tleskne pravou dlaní do levé. Pravá ruka jde obloukem shora dovnitř, dolů k levé dlaní, která je asi ve výši ramene (levý loket pokrčen, ruka pokrčena dlaní vzhůru). Do takto nastavené levice tleskne pravá ruka shora. Levá ruka po potlesku jakoby se odrazila a obloukem zevnitř vzhůru a dovnitř se připravuje k potlesku v sudém taktu. Pravá ruka se současně vrací do pokrčení předpažmo, prsty vpřed. V sudých taktech vykročí tanečník pravou nohou vpřed a současně vede levou ruku obloukem shora dolů k nastavené pravé dlaní. Po potlesku levicí do připravené pravice se odrazí pravá ruka a obloukem šikmo vzhůru zevnitř se pak postupně vrací horním obloukem k potlesku do pokrčené levé ruky předpažmo, dlaň vzhůru. Obě paže při potlescích v lichém a sudém taktu opisují ve výši horní části trupu vodorovnou osmici. D se otáčí valčíkovými kroky před CH. Na začátku 1. taktu vykročí pravou nohou s otočením doprava. V sudých taktech vykročí levá noha. Otáčení před CH je plynulé, ruce stále v bok. Na konci 4. taktu se D natočí obličejem opět k CH.

5. - 8. takt: Dvojice se uchopí ke kolovému tanci, držení zavřené, CH levým, D pravým bokem do středu, a 4 kroky valčíku se otočí vpřed po kruhu. CH vykročí levou, D pravou nohou. Dvojice se však nezačne otáčet valčíkem hned od začátku 5. taktu. V 5. taktu tanečník rozpřáhne obě paže a ustoupí jedním valčíkovým krokem levou nohou vzad se současným kmihem rozpřáhnutých paží vzad. D udělá 1 valčíkový krok pravou nohou vpřed směrem k ustupujícímu chlapci, paže rovněž rozpaženy, a mírný kmih vpřed. Dvojice jakoby spolu laškovala a mile se na sebe podívá.
6. takt: Dalším krokem - CH pravou nohou vpřed, D levou nohou vzad - a zpětným kmihem sobě navzájem vstříc se uchopí do kolového držení zavřeného a začínají se valčíkem otáčet doprava.
7. takt: Dvojice se otočí valčíkem o dalšího půl kola.
8. takt: Při posledním valčíkovém kroku společného tance se dvojice postupně pouští, CH je čelem vpřed ve směru tance. D se připravuje valčíkovým krokem k otáčce, která následuje v dalším taktu.

Pohyby taktů 1. - 8. se opakují až do konce tance.

Poznámka: Tanec má lyrický ráz. Nápěvem se podobá tancům - hulánům - z moravského a českého Horácka.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova František Marek (1957) a Marie Marková (1959), Jaroslav Pavlů st. (1948) a Draha Pavlů (1954), Josef Sedlák (1953) a Libuše Sedláková (1953), Jaroslav Vašíček (1974) a Eliška Vašíčková (1948), muzika jako v B. 7.

B. 16 KADLECKÁ Z HÁČEK

(0:40.53)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH zády, D čelem do středu. Drží se za obě ruce v připázení.

1. takt - a: CH a D vydup po knihu ve směru hodinových ručiček. CH pravou nohou, špice vytočena zevnitř. D totéž levou nohou. Vykročná noha dopadne rázně shora celým chodidlem na zem, koleno povoleno. Druhá noha zůstává na svém místě. Spojené paže kmihnou vzad, takže pravá ruka D a levá ruka CH jsou téměř napjaty v upažení povýš. Druhé paže jsou v pokrčení předpažmo uvnitř mezi oběma partnery. Hlava D i CH je natočena ve směru vydupnuté nohy, hled dolu k zemi.

b: D přikročí pravou, CH levou nohou k noze výkročné (její pokrčené koleno se napřímí). Kmih spojenými pažemi opačným směrem volně, bez napětí, zpětným švihem. Dvojice ve stoji vzpřímeném se otočí hlavami k sobě, pohled obou se střetne.

c: Dvojice ve stoji čelem k sobě se mírně nadnese (chodidla u sebe). Kmih spojenými pažemi zpět do polohy jako v a).

2. - 4. takt = 1. takt. Na konci 4. taktu zůstanou paže v poloze z b) (paže jsou připraveny ke zpětnému pohybu dvojice).
5. - 8. takt = 1. - 4. takt. ale zpět po kruhu opačnými nohami.
9. takt: Dvojice se pustí z původního držení a uchopí se za pravé ruce dole, levé v bok. Jeden valčíkový krok podle CH vpravo stranou, CH vykročí pravou, D levou nohou. Kmih spojenými pravicemi ve směru valčíkového kroku.
10. takt = 9. takt, ale opačným směrem a opačnými nohami.
11. - 12. takt: Švihem spojených paží podle CH doprava se D podtočí 2 valčíkovými kroky doleva. CH přešlapuje valčíkovými kroky na místě. Na konci 12. taktu spojené paže jsou podle CH vpravo stranou připravené ke švihu opačným směrem.

13. - 14. = 9. - 10. takt, ale opačným směrem a opačnými nohama (dvojice se stále drží za pravé ruce).
 15. - 16. takt = 11. - 12. takt, ale opačným směrem a opačnými nohama. V závěru posledního taktu se dvojice uchopí za obě ruce jako na začátku tance a napřáhne je podle CH doleva.

Tančí Ivan Dostál (1949) a Marie Vysloužilová (1955) ze souboru Mánes z Prostějova, hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v B. 1.

B.17 KOHÓTEK (ČTVERYLKA) Z PROTIVANOVA (0:42.47)

Allegretto

Tančí čtyři dvojice smíšené v postavení do kříže, D po pravici CH. Drží se za vnitřní ruce v pokrčení upažmo. Vnější ruce v bok.

1. - 5. takt: První a třetí dvojice si vymění místa pěti kroky protivanovského skočného třasáku s tvrdým odrážením z přední části chodidel (krok začíná v předtaktí). Protější dvojice vykročí levou nohou, čtyřmi kroky postoupí proti sobě vpřed, s výměnou místa a pátým krokem se na protějším místě otočí o 180° doleva (CH couvá). První dvojice při setkání uprostřed zvednutím pokrčených vnitřních paží utvoří bránu, kterou prochází třetí dvojice (poněkud se přikrčí). Druhá a čtvrtá dvojice mezitím stojí na svých místech.
6. - 10. takt = 1. - 5. takt, nyní si však vyměňují místa dvojice druhá a čtvrtá (branku tvoří dvojice druhá). První a třetí dvojice stojí na místě.

Tato část nápěvu se ještě jednou opakuje. Dvojice se nyní vracejí na svá místa. Nyní však tvoří bránu další dvojice: třetí a čtvrtá.

Pak se uchopí dvojice ke kolovému tanci (držení zavřené) a v 16 taktech tančí třasák s otáčením doleva jednou kolem až na svá místa. CH vykročí na začátku levou, D pravou nohou. Jde opět o prudký odráživý protivanovský třasák s tvrdým pérováním v kotnících a kolenou (jsou téměř napjata). Krok začíná rovněž odrazem z opačné nohy nežli noha výkročná v předtaktí. Při třasáku jsou spojené paže dvojice namířeny šikmo k zemi. prsty napjaty.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova Pavel Barák (1964) a Radka Baráková (1970), Jaroslav Pavlů ml. (1977) a Bohdana Kolínská (1974), Josef Pospíšil (1963) a Iveta Pospíšilová (1964), Josef Sedlák (1953) a Libuše Sedláková (1953), muzika jako v B. 7.

B. 18 MARŠOVĚNKA Z BOHUSLAVIC (0:44.24)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH pravým, D levým bokem do středu. Držení ke kolovému tanci zavřené. Spojené paže směřují ven z kruhu (opačně nežli bývá zvykem).

1. takt: Dvojice se otočí třemi kroky vyšlapávané mazurky o čtvrt kruhu podle CH doprava (D je nyní zády, CH čelem do středu kruhu). D vykračuje levou, CH pravou nohou.
2. takt: V postavení D zády, CH čelem do středu kruhu přikročí rázně krokem s přidupem celou plochou chodidla na zem k noze stojné, D pravou, CH levou nohou. Na druhou a třetí dobu taktu výdrž ve stoji. Kroky v lichých taktech jsou doprovázeny komíháním spojených paží a výkyvy horních částí těla. Pohyb pažemi začíná směrem nahoru.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt, ale zpět na původní místa. Vykročí opačná noha. Kroky jsou rovněž doprovázeny kmihi paží nahoru a dolů.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt. ale opačným směrem (podle CH doleva). CH vykračuje levou. D pravou nohou. Pohyb pažemi začíná opět nahoru.
9. - 16. takt = 1. - 8. takt, ale doleva a opačnou nohou (CH levou, D pravou). Dvojice skončí na původních místech (CH pravým, D levým bokem do středu).
17. - 18. takt: Dva přísunné kroky do středu kruhu s výponem ve druhé době a s dopadem zpět na celá chodidla ve třetí době taktu. D vykročí levou, CH pravou nohou.
19. - 20. takt: Dvojice se otočí o čtvrt kola jako v taktech 1. - 2. (tři krůčky a jedno přikročení s otočením o čtvrt kruhu doleva). Nyní stojí D zády do středu, CH čelem.
21. - 22. takt: Dva přísunné kroky s výponem a dopadem na celá chodidla podle CH doprava (D ve stoji zády, CH čelem do středu kruhu).
23. - 24. takt = 19. - 20. takt (otočení dvojice v kolovém držení třemi + jedním krokem o čtvrt knihu podle CH doprava), nyní stojí CH levým a D pravým bokem do středu kruhu.
25. - 26. takt: Dva přísuny s výponem a dopadem na celá chodidla podle CH doprava ven z kruhu (D ve stoji pravým, CH levým bokem do středu).
27. - 28. takt = 19. - 20. takt (otočení dvojice v kolovém držení třemi + jedním krokem o čtvrt kruhu podle CH doprava), nyní stojí CH zády, a D čelem do středu knihu.

29. - 30. takt: Dva přísuny s výponem a dopadem na celá chodidla podle CH doprava po kruhu ve směru hodinových ručiček. CH zády D čelem do kruhu.
31. - 32. takt = 19. - 20. takt. otočení dvojice v kolovém držení třemi + jedním krokem o čtvrt kruhu podle CH doprava, nyní stojí CH opět pravým a D levým bokem do středu kruhu jako na počátku tance.

Tančí členové souboru Mánes z Prostějova Ivan Dostál (1949) a Marie Vysloužilová (1955), Vladimír Vondra (1961) a Magda Hietmarová (1965), Vlastimil Votroubek (1954) a Ivana Králová (1969), hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v B. 1.

B. 19 MASO Z KOŘENCE (0:47.25)

Allegretto

Ma-so, ma-so, ma-so rá - da, knedlí - knedlí -

ke ne - rá - da, kne - dlí - ke ne - rá - da,

knedlí - ke ne - rá - da, rá - da, rá - da,

rá - da, rá - da, rá - da je mám.

Tančí dvojice smíšené po knihu čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu. Drží se za obě ruce v připažení.

V tanci maso podobně jako v protivanovském hoptajči se střídá dvoučtvrteční a tříosminový takt. Dvoučtvrtečnímu taktu odpovídá třásákový krok, taktu tříosminovému jednak valčík, jednak obkročák s nadnášením na jedné noze a s ohýbáním druhé nohy zánožmo.

2/4 takt:

1. - 4. takt: Dvojice v základním postavení postupuje volně rytmizovaným třásákovým krokem vpřed po kruhu, CH postupuje vpřed, D couvá. Spojené paže doprovázejí každý třásákový krok dvěma pohyby shora dolů a zpět, na každou dobu jeden pohyb. CH vykračuje levou nohou vpřed, D pravou nohou vzad.

3/8 takt:

5. - 8. takt: Dvojice v kolovém držení zavřeném tančí valčík vpřed po kruhu s otáčením doprava, CH vykročí levou. D pravou nohou. Následuje změna držení (viz popis).
9. - 12. takt: Dvojice tančí v držení "v objetí" (CH uchopí D oběma rukama v pase a D jej uchopí za ramena) obkročák houpavý s vynášením v první době taktu do výponu na noze výkročné a s ohýbáním druhé nohy zánožmo. V poslední době taktu vždy poklesne dvojice z výponu zpět do stoje na celém chodidle. CH vykročí levou, D pravou nohou. Dvojice se otáčí vpřed po kruhu doprava.
13. - 14. takt: Dvojice se zastaví čtyřmi podupy na místě v postavení CH levým, D pravým bokem do kruhu (podupy začíná CH levou, D pravou nohou), na každou dobu 13. taktu jeden, ve 14. taktu v první době přidupne CH pravou, D levou nohou a ve dvou posledních dobách následuje výdrž ve stoji. Držení při podupech jako v taktech 9. - 12.

Tančí a hrají jako v B. 5.

B. 20 MÁ ZLATÁ KOLATÁ Z PROTIVANOVA
(0:48.21)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu v držení ke kolovému tanci zavřeném, spojené paže šikmo dolů. CH zády, D čelem do středu. Jde o tanec se střídavým taktem. V taktu 3/4 se tančí valčík, v taktu 2/4 houpavý obkročák ukončený přídupem.

3/4 takt:

1. takt: Dvojice tančí jedním valčíkovým krokem do středu kruhu (CH levou nohou vzad, D pravou nohou vpřed).
2. takt: Dvojice tančí jedním valčíkovým krokem ven z kruhu (D levou vzad, CH pravou vpřed).

2/4 takt:

3. - 4. takt: Dvojice se otočí dvěma kroky obkročáku jednou kolem s mírným postupem vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou. Krok je proveden s mírným nadnesením na přední části chodidla.

3/4 takt:

5. takt - a: CH přídupem levé a D přídupem pravé ukončí obkročák (CH ve stojí zády, D čelem do středu kruhu).
b - c: Výdrž v základním postavení.

Pohyby taktů 1. - 5. se opakují až do konce tance.

Poznámka: Při valčíkovém kroku do středu kruhu CH jakoby přitáhl spojené paže vzad. V druhém taktu pak jimi kmihne vpřed. Při obkročáku pak až do konce prvního pětiktaktí jsou spojené paže v klidu.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova František Barák (1962) a Hana Baráková (1965), Jaroslav Pavlů ml. (1977) a Bohdana Kolínská (1974), Josef Pospíšil (1963) a Iveta Pospíšilová (1964), Josef Sedlák (1953) a Libuše Sedláková (1953), muzika jako v B. 7.

B.21 ŠÁTEČKOVÁ Z HORNÍHO ŠTĚPÁNOVA (0:49.36)

Vivo

Tančí trojice CH a dvě D. CH stojí levým bokem do středu, D čelem proti němu pravým bokem do středu. Vnitřní ruce D jsou založeny v bok, vnějšíma rukama se drží za šátek, jehož opačné konce drží CH.

1. - 8. takt: CH postupuje přeměnnými kroky vpřed (v lichých taktech vykračuje levou nohou vpřed). D ustupují před ním přeměnnými kroky s natáčením zevnitř (vykročí vnější noha) a dovnitř (vykročí vnitřní noha). CH šátky v rukou usměrňuje natáčivý pohyb DD. V lichých taktech paže se

šátky rozpaží, DD se současně natáčejí od něho i od sebe. V sudých taktech mávne CH šátky k sobě a DD se přeměnným krokem vnitřními nohama natáčejí k sobě.

9. - 16. takt = 1. - 8. takt. ale CH nyní couvá (v lichých vykračuje levou nohu vzad). DD jako prve (vykročí vnější nohou vpřed s natočením zevnitř).

17. - 20. takt: CH s pravou D zvednou paže spojené šátkem a vytvoří bránu, levá D vbíhá běhovými krůčky do brány, obíhá okolo CH až na své místo celkem osmi krůčky. CH se podtáčí osmi krůčky za ní. Pravá D přešlapuje osmi krůčky na místě.

21. - 24. takt = 17. - 20. takt, nyní však podbíhá pravá D brankou, kterou tvoří CH a levá D. On se nyní podtáčí osmi krůčky za pravou D. Levá D přešlapuje na místě.

Podbíhání obou D se opakuje až do konce tance.

Tančí a hrají členové souboru Drahan z Blanska Roman Matal (1974), Martina Kyzlinková (1979) a Klára Smílková (1976), Petr Sedlák (1978), Hana Chlupová (1982) a Lada Křivanová (1978), muzika ve složení Markéta Štrajtová (1976) prim, Jarmila Nezvalová (1975) a Blanka Šenkýřová (1971) housle-terc, Pavel Dočekal (1967) housle-kontr a Martin Koupý (1969) kontrabas.

B.22 ŠEVCOVSKÁ Z KOŘENCE

(0:50.48)

Allegretto

Kdež je šev - cům zle, ře - mes-lo ne -

nde, kdež je šev-cům zle, tak ře - meslo ne -

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu.

1. takt: CH i D v pokrčení předpažmo motají pravými ukazováčky okolo sebe (začíná pravý shora dopředu).
2. takt: CH i D roztáhnou paže pokrčeně stranou, ukazováčky vpřed.
3. - 4. takt. 5. - 6. , 7. - 8. = 1. - 2. takt.
9. - 16. takt: Dvojice se uchopí ke kolovému tanci, držení zavřené, spojené paže napjaty do středu. Až do konce první části tančí polku, CH vykročí levou, D pravou nohou.

Tančí a hrají jako v B. 5.

B.23 ŠEVCOVSKÁZPROTIVANOVA (0:51.48)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu. Celý tanec se tančí v podstatě krokem protivanovského skočného třasáku. V první části napodobují dvojice "ševcování":

1. takt: CH postoupí třasákovým krokem levou šikmo vlevo vpřed a současně pravou pěstí tlučte třikrát až pětkrát na levou pěst, kterou opírá o pokrčenou pravou nohu, rozmach pravé pěstí je dosti značný. D ustupuje před ním třasákovým krokem pravou nohou šikmo vpravo vzad. Podobně jako CH napodobuje zatloukání floků, ale opačnými rukama - levou pěstí na pravou pěst. kterou si opírá o pravé koleno. Při tomto pohybu se oba poněkud skloní dovnitř.
2. takt = 1. takt. ale opačným směrem a opačnými rukama a nohama.
3. takt = 1. takt.
4. takt = 2. takt, ale klepání pěstí na pěst je ukončeno rozhozením obou rukou stranou s hlasitým "ššš". Někteří tanečníci místo popsaného pohybu zamotají ohnutými předloktími od sebe a rozhodí ruce stranou, jako když utahují dratev. Podobně ve všech dalších čtyřtaktích až do konce první části (celkem v 1. - 16. taktu).

Ve druhé části tance v dohrávce se dvojice uchopí ke kolovému tanci (držení zavřené, spojené paže napjaty šikmo k zemi). Až do konce dohrávky se tančí prudký protivanovský třasák s otáčením doleva.

Po dokončení třasáku se dvojice zastaví, nakloní se do středu kruhu, napnou ruce dovnitř a s hlasitým "ššš" ukončí tanec.

V první části tance, při "ševcování", bývají často pohyby jak "zatloukání floků" tak i "motání a tahání dratve" jen jakoby naznačeny.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova Pavel Barák (1964) a Radka Baráková (1970), František Marek (1957) a Maric Marková (1959), Jaroslav Pavlů st. (1948) a Draha Pavlů (1954), Jaroslav Vašíček (1974) a Eliška Vašíčková (1948), muzika jako v B. 7.

B.24 ŠEVCOVSKÝ Z BOHUSLAVIC, KLADEK A HVOZDU
(0:54.21)

Vivo

Tančí dvojice smíšené v držení ke kolovému tanci zavřeném, CH zády do středu.

1. - 16. takt: Rychlá polka vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou. V posledním taktu polky se natočí dvojice bokem do středu (CH levým, D pravým) a polku ukončí klekem, oba na pravé koleno, levá noha opřena chodidlem o zem.
17. takt - a: CH i D jako když drží v levé ruce jehlu mezi palcem, ukazováčkem a zčásti prostředním prstem a zvedají ji z mírného pokrčení (loket směřuje ven) šikmo vzhůru až

před oči a ještě i výše.

b: Pravá ruka jakoby držela nit a navleká ji postupně do jehly a protáhne ji "pomyslným uchem" ještě o kus výše. V závěru tohoto taktu levá ruka sevřena v pěst prudce dopadne shora na koleno.

18. takt: Dva údery pravou pěstí shora na levou pěst (v každé době jeden).

19. takt: Dvojice zamotá čtyřikrát směrem od sebe předloktími ohnutými dovnitř, pravé nahoře.

20. takt: CH i D rozhodí nice stranou, výdrž.

21. - 24. takt = 17. - 20. taktu.

Tančí členové souboru Mánes z Prostějova Adolf Dolák (1964) a Vladimíra Doláková (1967), Vladimír Vondra (1961) a Magda Hietmarová (1965), Petr Vysloužil (1977) a Andrea Matušková (1973), hrají Brněnští gajdoši z Brna jako v B. 1.

B.25 ŠOTYŠ Z MARIANÍNA (0:55.16)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě, CH zády, D čelem do středu kruhu CH i D ruce v bok.

1. takt: Dva přísunné kroky podle CH směrem doleva. CH vykročí levou, D pravou nohou. Druhý přísun bývá nedotažen. Dvojice se mírně pohybuje v bocích.

2. takt = 1. takt. ale zpět na svá místa. Vykračuje opačná noha.
 3. -4. takt: CH i D se otočí na místě osmi krůčky. CH vykročí levou. D pravou nohou. Někdy při této otáčce nepatrně postupují vpřed po kruhu.

Pohyby taktu 1. - 4. se opakují po celý tanec.

Tančí a hrají členové souboru Drahan z Blanska Zdeněk Bartoš (1976) a Jana Kuběnová (1978), Roman Matal (1974) a Klára Smílková (1976), Petr Sedlák (1978) a Lada Krívanová (1978), Radim Smílek (1978) a Hana Němcová (1979), muzika jako v B. 21

B.26 ŠOTYŠZPROTIVANOVA (0:55.54)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH zády, D čelem do středu. Držení ke kolovému tanci zavřené, spojené paže šikmo

napřaženy k zemi. Některý tanečník má obzvlášť "elegantní" způsob držení (např. napíná prsty, vytáčí poněkud loket atp).

1. takt: Jeden přeměnný krok provedený s výdupem podle CH vlevo stranou, CH vykročí levou, D pravou nohou. Spojené paže doprovázejí kmihem zdola nahoru a zpět, provedeným ostře a odměřeně. Ve druhé době taktu je krok ukončen rovněž akcentem, ale poněkud slabším nežli na začátku.
2. takt = 1. takt, ale opačným směrem a opačnou nohou. Kmih spojenými pažemi se provede mírně shora dolů a zpět.
3. - 4. takt: Dvojice se otočí čtyřmi kroky zrychlené polky (ne třasáku!) dvakrát vlevo kolem.

Pohyby 1. - 4. takty se opakují po celý tanec. Tanečníci se drží při tanci neobyčejně vzpřímeně. Všechny kroky a prvky jsou určité, přesné. Tak jako při držení paží i při pohybu nohou se občas objeví individuální zvláštnosti. Např. CH, nežli vykročí levou nohou do polky, postaví ji mírně na špičku atp. Současně provede kmih i pažemi k tanečnici atp. Někteří tanečníci dříve při polce zakládali spojené paže za záda.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova Pavel Barák (1964) a Radka Baráková (1970), Jaroslav Pavlů st. (1948) a Draha Pavlů (1954), Josef Pospíšil (1963) a Iveta Pospíšilová (1964), Jaroslav Vašíček (1974) a Eliška Vašíčková (1948), muzika jako v B. 7.

B.27 ŠPACÍRZPROTIVANOVA
(0:57.45)

Moderato

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. D zavěšena levicí do pokrčené paže CH, vnější ruce v bok.

1. - 6. takt: Dvojice kráčí vážnou chůzí vpřed po kruhu. Oba vykročí levou nohou. Našlapují na celá chodidla. V každém taktu se provedou dva kroky. V 6. taktu ukončí dvojice chůzi zastavením na místě s obratem čelem k sobě a poklonou a vzpřímením.

7. - 12. takt = 1. - 6. takt.

13. - 14. takt: Dvojice v postavení čelem proti sobě (CH zády do středu) překřížením nohou provede dvojný obrat na místě (do postavení opět čelem proti sobě). CH kříží levou přes pravou a D pravou přes levou. Vlastní obrat se provede na špičkách. Dvojice v postavení čelem proti sobě se pokloní a vzpřímí.

15. - 16. takt = 13. - 14. takt, ale naopak.

17. - 20. takt = 13. - 16. takt.

21. - 29. takt: Dvojice v držení ke kolovému tanci zavřeném (spojené paže šikmo dolů) tančí třásák doleva. V počátečních dvou taktech tančí každý tanečník sám, paže napřažené ke svému protějšku, v jednom taktu podle CH doleva (CH vykročí levou, D pravou nohou), v dalším taktu opačným směrem a opačnou nohou. Teprve od třetího taktu se uchopí dvojice ke kolovému tanci a takto tančí až do konce třásákové dohrávky. Je to opět typický skočný protivanovský třásák.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova František Marek (1957) a Marie Marková (1959), Jaroslav Pavlů st. (1948) a Draha Pavlů (1954), Josef Pospíšil (1963) a Iveta Pospíšilová (1964), Josef Sedlák (1953) a Libuše Sedláková (1953), muzika jako v B. 7.

B. 28 TA LHOTSKÁ ŠENKÝŘKA Z KOŘENCE

(0:59.42)

Allegretto

Ta lhotská šen-kýř-ka má ce-ro,

vo-na má špi-na-vó zá-stě-ro.

Však já si zástěro vepero,
na vás se mládence, vekašlo.
(vesero)

První variant

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě. CH levým, D pravým bokem do středu. Držení ke kolovému tanci zavřené, spojené paže napřažené do středu kruhu.

1. - 2. takt: Dvojice se otočí 2 valčíkovými kroky jednou kolem s mírným postupem vpřed po kruhu. CH vykročí levou, D pravou nohou.
3. takt: Dvojice se otočí dvěma poskoky, CH na levé, D na pravé noze, druhá ohnuta zánožmo. Zanožená noha se při poskocích pohupuje. Poskoky v 3. taktu se provádějí na a) i c) s výdrží na b).
4. takt - a: Ještě jeden poskok, CH na levé, D na pravé noze (dvojice se jím dotočí o 180° vpravo).
b - c: Výdrž.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale vykračuje se opačnými nohama.

Druhý variant

Tančí se v postavení a držení jako v prvním variantu.

1. - 2. takt: Dvojice se otočí 2 valčíkovými kroky jednou kolem, CH vykročí levou. D pravou nohou.
3. - 4. takt: V postavení jako na počátku (CH levým, D pravým bokem do středu) dvojice 3x zadupe (CH levou, pravou a levou nohou, D pravou, levou a pravou nohou). Rytmus podupuje stejný jako rytmus poskoku v první variantě. Ve 2. a 3. době 4. taktu výdrž ve stoji.
5. - 8. takt = 1. - 4. taktu, ale začíná opačná noha.

Tančí a zpívají členové souboru Koreňák z Kořence Antonín Příkryl (1965) a Anežka Příkrylová (1970), Miloslav Příkryl (1966) a Božena Příkrylová (1963), Zdeněk Příkryl ml. (1961) a Věra Příkrylová (1964), hraje muzika souboru Velen z Boskovic jako v A. 2.

B. 29 TRAKAČ Z KOŘENCE (1:01.17)

Allegretto

Já mám tra-kač no-vé, vo -

zím na něm vo - lej, vod dě - di -

ne k měs-to, hle - dám si ne - věs - to,

vo - lej bra - ban - to - vé.

Tančí dvojice smíšené, držení ke kolovému tanci zavřené, CH levým, D pravým bokem do středu.

1. -2. takt: Dvojice se otočí dvěma obkročáky houpavými jednou kolem. CH vykročí levou. D pravou nohou. Na a) dvojice vykročí a současně se nadnese z celého chodidla do výponu (pohyb dokončen v b). Na c) se sníží opět na celé chodidlo. Souběžně se zdvihem v obkročáku se ohýbá nebo pokrčuje i druhá noha mírně zánožmo. Tanečníci současně zvedají mírně i pokrčené koleno.

3. - 4. takt: Dvojice na místě v původním postavení 4 x zadupe.
CH začíná levou, D pravou nohou. Čtvrtý podup je proveden ve 4. taktu a), na b) a c) tohoto taktu výdrž ve stoji.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt.
9. - 12. takt: Dvojice tančí 4 valčíkovými kroky vpřed s otáčením doprava.
13. - 16. takt = 1. - 4. takt.

Poznámka: Jde o nepravý mateník - v tanci se střídá obkročák s valčíkem a s podupy, takt však zůstává stejný.

Tančí členové souboru Kořeňák z Kořence Pavel Fabiánek (1973) a Dana Vondálová (1976), Jaroslav Korčák (1961) a Lenka Novotná (1972), Antonín Přikryl (1965) a Anežka Přikrylová (1970), Zdeněk Přikryl ml. (1961) a Věra Přikrylová (1964), hraje muzika souboru Velen z Boskovic jako v A. 2.

B. 30 TROJÁK Z MOLENBURKU (1:02.18)

Vivo

Ža- la trá - vu na me-zi, ju - chachacha,

my - sli - ve - ček tam le - ží.

Čí to by - li da - re - bá - ci, co to ži - to

První variant

Tančí CH a dvě D ve vázaném kroužku.

1. - 16. takt: Trojice přenáší na místě přísunně váhu těla vpřed v lichých taktech do středu kroužku pravou nohou s kmihy spojených paží dovnitř a v sudých taktech vzad levou nohou s kmihy paží vzad.
17. - 24. takt: CH tančí zátočky za lokty střídavě s pravou tanečnicí (za pravé) a s levou tanečnicí (za levé) vždy 4 běhovými krůčky. Vykročí pravýma nohama. Levá D přešlapuje na místě čtyřmi krůčky, zatímco se pravá D otáčí s CH. Podobně pak pravá D při zátočce levé D s CH za pravé lokty.

Druhý variant

Tančí trojice ve stejném postavení a držení.

1. - 8. takt: Trojice se otáčí 8 přísunnými kroky ukončenými limitem podřepmo vpravo stranou (vykračuje pravá noha), spojené paže komíhají při každém kroku přísunném jednou dovnitř a ven.
9. - 16. takt: Totéž zpět po kroužku, vykračuje levá noha.
17. - 24. takt: Zátočky CH střídavě s pravou a levou D závěsem za pravé a levé lokty jako prve, lichá D se však otáčí sama na místě čtyřmi běhovými krůčky, pravá doprava, levá doleva (obě ruce v bok).

Třetí variant

Trojice v kroužku čelem do středu jako u prvního variantu.

1. takt: Krok poskočný na pravé noze čelem do středu, levá noha pokrčí přednožmo. Kmih spojenými pažemi dovnitř.
2. takt: Poskok na levé noze, pravá noha pokrčena přednožmo (levá noha na začátku zakročí vzad). Kmih spojenými pažemi vzad. Pohyby taktu 1. - 2. se opakují až do konce 16. taktu.

Druhá část: zátočky jako u prvního variantu.

Čtvrtý variant

Dvojice v postavení čelem do středu.

1. - 8. takt: Dvojice se otáčí nízkým krokem poskočným, s pokrčováním druhé nohy přednožmo doprava, vykročí pravá noha. Spojené paže doprovázejí každý krok poskočný (jeden v taktu) kmihem v lichých taktech dovnitř, v sudých při poskoku na levé noze zevnitř. Na konci 8. taktu při poskoku na levé noze se otočí dvojice o 180° doleva, pravá noha pokrčena přínožmo (připravena k vykročení v 9. taktu opačným směrem).
9. - 16. takt = 1. - 8. takt, ale opačným směrem, vykročí opět pravá noha.
17. - 24. takt: Zátočky stejně jako u II. variantu (s otáčením liché D na místě běhovými krůčky - pravé doprava, levé doleva).

Tančí a hrají členové souboru Drahan z Blanska Roman Matal (1974), Martina Kyzlinková (1979) a Klára Smílková (1976), Radim Smílek (1978), Petra Chroustová (1979) a Hana Němcová (1979), muzika jako v B. 21.

B. 31 VEHAZUVANÁ Z MOLENBURKU (1:04.02)

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH zády, D čelem do středu. Držení ke kolovému tanci v objetí (CH drží D oběma rukama kolem těla, D mu položí ruce ze stran na ramena). Jde o tanec se střídavým taktem.

2/4 takt:

1. - 2. takt: Dvojice tančí 4 rychlé přísunné kroky podle CH doleva s mírným kolébáním boku i horní části těla. CH vykročí levou, D pravou nohou.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt. ale zpět na původní místo a opačnými nohama.

3/8 takt:

5. - 8. takt: Valčík s otáčením doprava vpřed po kruhu. CH vykročí levou, D pravou nohou.

2/4 takt:

9. - 10. takt: Dvojice se otáčí 4 kroky obkročáku houpavého s mírným nadnesením na přední část chodidla 2x kolem. D vykročí pravou nohou, CH levou nohou.

3/8 takt:

11. takt: CH v postavení zády do kruhu zvedne D do výšky, D mu odrazem od země pomáhá.
12. takt: Na začátku CH postaví D na zem. Výdrž ve stojí.

Tančí a hrají členové souboru Drahan z Blanska Martin Bačkovský (1978) a Petra Chroustová (1979), Zdeněk Bartoš (1976) a Jana Kuběnová (1978), Jaroslav Jeřábek (1960) a Miluše Jeřábková (1949), Petr Sedlák (1978) a Lada Křivanová (1978), muzika jako v B. 21.

B.32 ZAHRADNÍK Z PROTIVANOVA

(1:05.20)

Allegretto

Trá - va zvad - lá, ro - sa žád - ná,
 Ve - řo - kal sem, ve - bró - sil sem,

srp to - pé, srp to - pé, je - nom mně ho,
 ne - chce žít, ne - chce žít, ne - chtě - la mně

můj Je - nič - ku ve - řo - ké, ve - řo - ké.
 má pa - nen - ka vo - tev - řít, vo - tev - řít.

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. Drží se za ruce vzadu křížem (levice D je překřížena přes pravici CH).

1. - 16. takt: Dvojice postupuje vpřed krokem protivanovského třasáku (viz tanec břetva-B.7), vykračují levou nohou vpřed.
17. - 32. takt: Dvojice v držení jako v první části tančí na místě v malém kroužku obkročák - v taktu dva kroky, CH vykročí v první době levou nohou, D pravou. D se při obkročáku k CH přivrtá obličejem, ale držení zůstává stále za ruce vzadu křížem.

Na konci 24. taktu druhým krokem obkročáku v taktu dvojice přidupne. Podobně v závěru posledního taktu obkročáku.

Poznámka k třasáku: Třasák začíná odrazem v předtaktí z pravé nohy, levá noha se vymrští vpřed. V první osmině taktu doskočí dvojice ostře shora na levou nohu. ke které se vzápětí přidává pravá noha. Na drahou osminu se skočně provede přešlap na pravou nohu, levá noha se uvolní a opět mírně přednoží. Na drahou dobu se skočně provede přešlap na levou nohu, pravá se vymrští vpřed (liché takty). V sudých taktech totéž opačně - doskok na vymrštěnou pravou nohu atd. Krok je skočný, tvrdě našlapovaný na přední část chodidla s odmršťováním drahé nohy vpřed. V některých případech tanečník jakoby si s nohami pohrával - náznak odmrštění nohy stranou.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova František Barák (1962) a Hana Baráková (1965), Pavel Barák (1964) a Radka Baráková (1970), František Marek (1957) a Marie Marková (1959), Jaroslav Pavlů ml. (1977) a Bohdana Kolínská (1974), muzika jako v B. 7.

B.33 NA KONOPĚ Z BENEŠOVA (1:08.30)

V ostatkovém úterý večer se skákalo na konopě. Zpívala se píseň "Něco na konopě, něco na len", kterou pak hudba přehrávala k tanci.

Dvě a dvě dvojice se postavily vedle sebe levým bokem do středu a uchopily se vzadu křížem, v pořadí CH D, CH D. Za zpěvu první části písně nebo za hry doprovodné hudby postupovala čtveřice poskočnými kroky vpřed (dva v taktu), vykročí libovolnou nohou. Ve drahé části písně se čtveřice uzavře do

kroužku čelem do středu (držení zůstává stále za ruce vzadu křížem). V první polovině písni vyskakují všichni co nejvýše na místě odrazem snožmo (dva výskoky v taktu). Ve druhé polovině písni se pak čtveřice těmito výskoky otáčí doprava.

Takto mohou střídat vyskakování na místě s otáčením dokola libovolně dlouho. Popřípadě se může celý tanec několikrát opakovat od začátku.

Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic David Čech (1978) a Petra Mazalová (1979), Pavel Fiedler (1978) a Edita Dvořáková (1978), Vlastimil Malušek (1967) a Lenka Kmečová (1977), Ladislav Matuška (1973) a Barbora Dudová (1978), muzika jako v A. 1.

B.34 BEDNAŘÍČEK Z KOŘENCE (1:08.57)

Moderato

Po-bi-jé, po-bi-jé, bedná-říč-ko, beč - ko,

já bech rád po-bí-jel, debech měl An - čič - ko.

Bednáříček z Kořence má formu taneční hry se střídáním tanečnice ve druhé části tance (při zátočkách za pravé a levé lokty).

Tančí dvojice smíšené po knihu čelem proti sobě, CH zády do středu v držení ke kolovému tanci zavřeném. Spojené paže jsou napjaty do směru tance vpřed po knihu.

1. - 8. takt: Za zpěvu písně (první sloky) nebo za hry hudby postupují dvojice vpřed po knihu přikračovanými kroky přísunnými (přísun se provede přikročením druhé nohy k noze výkročné), v každém taktu jeden krok. CH vykročí levou, D pravou nohou. Přísuny jsou doprovázeny kmihi spojených paží v každém taktu shora dolů (na a) při vykročení vnějšíma nohama) a zpět nahoru do původní polohy (na b) při přikročení druhé nohy).
9. - 12. takt: Dvojice se zavěsí za pravé lokty a zatočí se asi dvakrát kolem na místě osmi běhovými kroky. Obvykle vykročí vnitřní - pravá noha. ale někdy vykročí též jeden z partnerů vnitřní a druhý vnější nohou. Ve 12. taktu se při posledních dvou krocích dvojice pustí.
13. - 16. takt: CH a D se zavěsí nyní za levé lokty a zatáčí se na místě osmi běhovými kroky opačným směrem. Vykročí obvykle stejná noha jako na začátku.

V úvodu tance při zpěvu přetanci obvykle každá dvojice celý tanec spolu tak, jak bylo popsáno. Tanec se pak několikrát opakuje za sebou. Nyní hudba opakuje druhou - zátočkovou část libovolně dlouho, třeba i několikrát po sobě. Pak se nejprve zatáčí CH s původní partnerkou po dobu celých osmi taktů střídavě za pravé a levé lokty. Při opakování těchto osmi taktů se dvojice uvolní. D zůstává na svém místě a CH postoupí k tanečnici za sebou, s tou se zavěsí nejprve za pravé lokty a zatáčí se s ní až do konce opakování 9. - 12. taktu. V dalších čtyřech taktech se pak zatáčí za levé lokty. V závěru se opět pustí. D zůstává na svém místě a CH postoupí k další tanečnici vzadu. Délka zátoček je závislá na hudebnících. Jakmile začne hrát hudba opět počáteční melodii, uchopí se tanečník s tanečnicí, se kterou se naposled zatácel za lokty, ke kolovému tanci a znovu se celý tanec opakuje od začátku. V závěru tance po několikerém vystřídání tanečnic pak hudba zahraje třítaktovou dohrávku, ve které se tanečník po přeběhnutí k další partnerce zatáčí s ní rychlými přísunnými kroky na místě až do konce dohrávky. Tím tanec - hra končí.

Tančí a hrají jako v B. 5.

B.35 HONIT KAČO (KOT) Z PROTIVANOVA
(1:11.30)

Allegretto

Fine

D.C. al Fine

V Protivanově, "na střeše" Dražanské vrchoviny končivaly ostatky v úterý kolem půlnoci honěním Kače. Je to směs tří tanců, která začíná "honěním Kače" - honivou taneční hrou, ve které se honí dvojice navzájem kolem dvou stojících řad. Nato následuje tanec na konopě (kot) řetězového rázu s postupováním řetězu střídavě tanečníků a tanečnic po taneční ploše a se zavíjením a rozvíjením spirály, s podlézáním branami, s postupováním po vlnovkách atp. Třetím pak je tanec pometlové, tančený na nápěv "Šla Nanyňka do zelí". Tímto rozpustilým tancem pak tanec na konopě končí.

I. Honění Kače (na píseň "Hotiké, Kačo, hotiké...")

Tančí se ve dvou řadách, v jedné řadě stojí CH a asi tři kroky čelem proti nim stojí D. CH i D v řadách jsou navzájem zavěšeni do sebe. Krajní tanečníci a tanečnice založí vnější ruku v bok. První dvojice od stolu muzikantů zahajuje hru. CH a D se uchopí za vnitřní ruce a za zpěvu písně nebo pouze za hry hudby poskakují krokem poskočným (jeden krok poskočný v trojdobém taktu) nejprve podél řady chlapců tak, že CH je vně, D uvnitř mezi řadami. Spojené paže (levice D a pravice CH) jsou stříškovitě zvednuty nad hlavami CHCH. Takto běží od druhého tanečníka až k poslednímu. Na konci řady mužů se otočí a poskakují od poslední tanečnice zpět k druhé stejným způsobem, tvoříce rovněž stříšku nad jejich hlavami. CH běží vně, D uvnitř. Asi v polovině řady se dvojice náhle pustí a nyní následuje vlastní honění Kače. CH i D, stále za kroku poskočného, se začnou honit. Honička má žertovný ráz, buďto honí CH D tak dlouho až ji chytí a pak se postaví na konec řady a obíhat začíná druhý pár. Nebo honí D CH anebo se v honění střídají. Obvykle jakmile se pustí, začne jeden nebo druhý tleskat do dlaní nebo oba dva. a pak obíhají poskočně kolem řad nebo středem nebo jeden středem a druhý vně. Často se též objeví pronikání pod pažemi držící se řady. Jakmile se chytí, postaví se oba na konec řady a hru začíná znovu od začátku další dvojice v pořadí. Jakmile se všechny dvojice vystřídají, následuje druhá část-"kot".

II. Kot - řetěz (honění kota)

Na začátku kota začne hrát hudba druhý díl nápěvu "Něco na konopě, něco na len...". Obě řady postupují v rytmu hudby krůčky k sobě (v taktu tři krůčky). Jakmile se k sobě přiblíží,

postaví se do mezerného rozestupu a uchopí se navzájem za ruce. První CH z řady uchopí do pravé ruky koště. První D se postaví do mezery mezi prvním a druhým CH čelem k řadě CH, ostatní D se staví podobně do mezerného rozestupu. Řady se navzájem propojí tak, že první CH uchopí levicí pravici první D (v pravé ruce drží pometlo). První D se uchopí levicí za levou ruku druhého CH. Takto spojené levice první D a druhého CH kříží shora pravici první D spojené s levicí prvního CH a pravici druhého CH s pravici druhé D (pravice jsou vespod). Druhá D se drží za levice s třetím CH shora a drží se za pravici s druhým CH vespod. Třetí CH se drží s třetí D pravicemi vespod atp. až do konce. Poslední CH se uchopí s poslední D, která je až na konci řetězu, za pravice vespod. Svoji levicí se drží CH předposlední D za její levici shora. Poslední D založí levici v bok.

Řetěz se pak rozvíjí z tohoto zapletení tak, že se postupně zvedají spojené levice nad hlavu takto spojených dvojic, přičemž D se podtáčí doleva třemi krůčky, v dalším taktu se podtáčí CH pod spojenými levicemi doleva, pak se podtáčí další dvojice postupně - vždy nejprve D a pak CH - až po poslední dvojici. Jakmile se podtočí CH z poslední dvojice, poslední D jej přímo následuje bez podtáčení. Rozvinutý řetěz vede první CH s pometlem v ruce za hry hudby drobnými krůčky (tři v taktu trojdobém) po razných prostorových křivkách. Nejprve je vodí po vlnovkách, pak zavíjí řetěz do spirály a buďto jej znovu rozvíjí a vede opět do prostora nebo proniká ze středu spirály pod spojenými pažemi zavinutého řetězu ven a takto táhne všechny za sebou. V místech, kudy prochází, se vždy nakonec musí příslušná tanečnice nebo tanečník podtočit pod spojenými pažemi. Podobně může prolézat pod spojenými pažemi řetězu na kterémkoliv místě řetězového útvaru. Z počátečních tří krůček v taktu se změní krok na krok poskočný (jeden v taktu). Rozsah poskoků a dynamika tance se postupně zvyšuje. Jakmile se již dost naběhali a nahonili "kota", zahájí první tanečník zvoláním "Pometlové!" známou taneční hru s lichým tanečníkem uvnitř kruhu tanečních párů.

III. Pometlové - taneční hra

Taneční páry po kruhu tančí na nápěv "Šla Nanyinka do zeli ..." protivanovský třásák buďto v kolovém držení zavřeném,

spojené vnější paže šikmo k zemi, nebo v postavení dvojice po kruhu za sebou levým bokem do středu. D po pravici CH, držení za ruce vzadu křížem. Prostřední - lichý tanečník tančí třasák s pometlem v ruce protisměrně. Páry postupují třasákovým krokem jako při zahradnické stále vpřed. Na slova: "Ty Jeníčku, ty, ty, ty ... platiti" se otočí CH i D čelem k sobě. Nejprve stojí v klidu čelem proti sobě, pak třikrát oba zadupají, v dalším taktu opět výdrž, nato třikrát zatleskají. Na slova: "Ty, ty, ty!" na sebe třikrát zahrozí, nejprve pravým ukazováčkem, pak levým a překřížením CH levé nohy přes pravou a D pravé nohy přes levou se otočí o 360° anebo CH zůstane zády k D a nyní si mění tanečnice. Prostřední využívá tohoto okamžiku k odhození pometla a k ukradení některé dívky. Kdo zůstane bez tanečnice, musí při dalším opakování tance tančit s pometlem. Takto se tančí až do půlnoci anebo hudba uprostřed tance přetrhne nápěv (např. když dvojice na sebe hrozí) a tím dá povel k ukončení.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova František Barák (1962) a Hana Baráková (1965), Pavel Barák (1964) a Radka Baráková (1970), František Marek (1957) a Marie Marková (1959), Jaroslav Pavlu st. (1948) a Draha Pavlů (1954), Jaroslav Pavlů ml. (1977) a Bohdana Kolínská (1974), Josef Pospíšil (1963) a Iveta Pospíšilová (1964), Josef Sedlák (1953) a Libuše Sedláková (1953), muzika jako v B. 7.

B.36 KOZÁČKÁ Z BENEŠOVA (1:15.21)

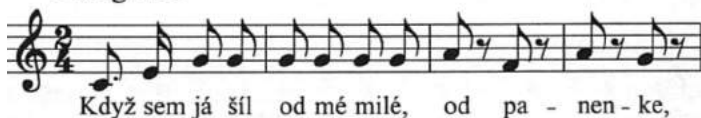
Kozácká se tančila na píseň "Kozáckó sem tancovala, kozáckó mě hréte..." Tančivali jí prý chlapci na pastvě při pasení koz, ale také jako tanec obratnosti u taneční zábavy. Obvykle se postaví nejprve před hudbu, zazpívali taneční píseň, a pak jeden postoupil do sálu, udělal "kozu" (předklonil se ve výpadu pravou nohou vpřed, ruce opřel o pokrčené koleno, hlavu sklonil) a nastavil záda jako oporu pro dalšího CH, který jej přeskočil roznožmo oporem o jeho záda, jako když kluci přeskakují na pastvě "kozy". Ihned po přeskočení prvního udělá asi krok před prvním "kozu" druhý CH. Nato v dalším taktu se odráží třetí CH o prvního, doskočí do stoje snožmo do mezery mezi prvním a druhým CH, znovu se odráží s mezikrokem a oporem o třetího CH jej přeskočí roznožmo. Dopadne asi krok před něj a udělá rovněž "kozu". Takto se postupně připojují v rytmu písně do tance další CH. Vždy na první dobu taktu se odráží každý od země dohmatem na záda předkloněné "kozy" a přeskakuje ji roznožmo, na druhou dobu doskočí do mezery anebo před posledního v řadě anebo v půlkruhu, do kterého se řad postupně zatáčí. V dalším taktu se pak odráží na první dobu znovu a oporem o záda dalšího jej přeskakuje. V druhé době opět dopadne do podřepu snožmo atd. Jakmile jsou již všichni přítomní chlapci ve hře, začnou se nyní přeskakovat ve stejném pořadí navzájem, takže vlastně celý kruh je postupně v pohybu.

Hru ukončí buďto všeobecnou "valnou hromadou" nebo tlesknutím a gestem dají hudbě najevo, že už končí.

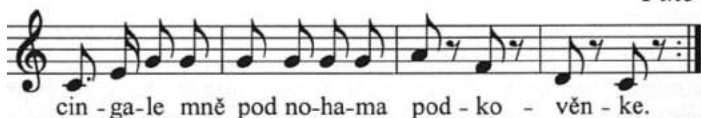
Tančí a hrají členové souboru Velen z Boskovic David Čech (1978), Pavel Fiedler (1978), Vlastimil Malušek (1967) a Ladislav Matuška (1973), muzika jako v A. 1

B. 37 LEŽÁK Z KOŘENCE
(1:15.54)

Allegretto

Fine

v poslední přehrávce rit.

D.C. al Fine

Je to taneční hra chlapců, známá jinde jako kolo mlýnské. Tančí šest a nejlépe osm mužů ve vázaném kruhu čelem dovnitř. Rozpočítají se před hrou na sudé a liché.

Za zpěvu taneční písně (16 taktů) se otáčí kruh bujným polkovým krokem vpravo kolem, vykračuje pravá noha.

Ve druhé části nápěvu (na trylek), opakující se asi v délce šesti taktů a s dvěma takty dohrávky, vytvoří sudí kolo mlýnské. Liší stojí, sudí se spustí nohama do svisu ležmo (chodidla ve středu kruhu navzájem u sebe). Liší otáčejí obyčejnými kroky (zrychlenými) loukotěmi kola stále vpravo po kruhu. Sudí - chodidla co nejtěsněji patami u sebe - tlukou v osminovém rytmu patami, střídavě pravou a levou o zem. Hudba může někdy hrát tento úryvek ve dvojnásobné délce.

V závěrečném dvoutaktí se "loukotě kola" - sudí CH opět postaví a nyní se opět celý tanec opakuje od začátku. Při opakování pak "dělají loukotě" obvykle liší.

Tančí členové souboru Kořeňák z Kořence Milan Fabiánek (1969), Pavel Fabiánek (1973), Jaroslav Korčák (1961), Antonín Přikryl (1965), Miloslav Přikryl (1966), Zdeněk Přikryl ml. (1961), Lenka Novotná (1972), Anežka Přikrylová (1970), Božena Přikrylová (1963), Věra Přikrylová (1964), Alena Ščudlová (1968), Dana Vondálová (1976) a Jitka Zemánková (1967), hraje muzika souboru Velen z Boskovic jako v A. 2.

B. 38 MUZIKANTSKÁ POLKA Z PROTIVANOVA
(1:17.01)

Vivo

Recitativ: Stará bába letitá, láska se jí nechetá.

Dež má Hanka patnáct let, láska se jí chetne hned.

Hanka be se vdávala, debe ženicha měla.

Policajt je pod voknem, bije děcka pometlem.

Že me piva nemáme, me vám hrát nebodem.

O zábavách, když muzikanti chtěli, aby jim tanečníci zaplatili pivo, zahráli jim tzv. "mozekantské polko". Nejprve zahrájí muzikanti 16 taktů úvodní živé dynamické polky. Dvojice tanečníků tančí temperamentní protivanovský třasák s otáčením doleva. Po 16 taktech polky ve dvou následujících taktech se zastaví a na konec třikrát zadupají. Zůstanou všichni stát. poněvadž následuje první muzikantský recitativ: Stará bába letitá... atd. Pak znovu hrají polkovou část v 16 taktech i s dovětkem ukončeným v posledním taktu podupy tanečníků.

Následuje druhý recitativ atd. Takto se postupuje až do konce textů, které si často muzikanti improvizovaně doplňují o další. V závěru pák zvoláním: "Že me piva nemáme, me Vám hrát nebodem", a ukončí muziku. Tanečníci a tanečnice rozmrzele zareagují a tanečníkům nezbyvá nic jiného, než zaplatit muzikantům pivo.

Pozn.: Úvodní polková část se obvykle v průběhu tance zkracuje na polovinu.

Tančí a hrají členové souboru Skalák z Protivanova Pavel Barák (1964) a Radka Baráková (1970), Jaroslav Pavlů st. (1948) a Draha Pavlů (1954), Jaroslav Pavlů ml. (1977) a Bohdana Kolínská (1974), Josef Sedlák (1953) a Libuše Sedláková (1953), muzika jako v B. 7.

B. 39 OCAS Z MYSLEJOVIC

(1:18.31)

"Ocas" se tančival nejčastěji o ostatcích, ale i kdykoliv byla veselá zábava u muziky.

Tanečníci si poručili: "Zahréte nám ocas!" Muzika začala hrát píseň třeba "Šla Nanyňka do zelí" nebo kteroukoliv polkovou melodii. CH, který poručil tanec, se postaví před muziku, v pravé ruce drží "dutky", za CH se postaví D, za ní

opět CH atd. až se vytvoří řetěz tanečníků a tanečnic. Pochytají se navzájem za pasy a nyní tančí v řetězu polkovými kroky (vykročí stejnou nohou) za prvním tanečníkem. První tanečník je vede po různých liniích: po vlnovkách, zatočí do kruhu, obtančí stojící muzikanty atd. Přitom mává "dutkami" ve vzduchu a hlavně se jimi snaží zasáhnout konec řetězu. Jestliže konec (ocas) neuhne, musí převzít karabáč a postaví se do čela zástupu - ať CH nebo D. Takto se postupně všichni střídají až do konce hry. Když se jim už nechce hrát, vyvede ten, kdo je v čele zástupu, celý řetěz ven a hra končí.

Tančí a hrají členové souboru Drahan z Blanska Martin Bačkovský (1978), Zdeněk Bartoš (1976), Roman Matal (1974), Patrik Plhoň (1980), Petr Sedlák (1978), Radim Smílek (1978), Petra Chroustová (1979), Lada Křivanová (1978), Jana Kuběnová (1978), Martina Kyzlinková (1979) a Klára Smílková (1976) muzika jako v B. 21.

C. LIPENSKÉ A HOSTÝNSKÉ ZÁHOŘÍ

(1:19.34)

O tancích z Lipenského a Hostýnského Záhoří

Z á h o ř í je další okrajovou částí Hané. Rozkládá se v kopcovité krajině po obou stranách Bečvy přibližně v prostoru mezi městy Kelčí, Bystřicí pod Hostýnem, Holešovem, Hranicemi a Lipníkem nad Bečvou až téměř k Přerovu. Možno říci, že jeho osou od severu k jihu je v Moravské bráně od Hranic přes Lipník n.B. směrem k Přerovu řeka Bečva. Po levé straně toku Bečvy se zvedá Pahorkatina hranická s vrchem Maleníkem v blízkosti Hranic, která prostupuje krajem až k Hostýnským horám u Bystřice pod Hostýnem a dále ke Kelči. Od Hranic k Lipníku a odtud k Velkému Újezdu tvoří od severu hranici Záhoří okraje Oderských vrchů. Údolí Bečvy od Hranic až k Přerovu rozděluje oblast Záhoří na dvě části, pro něž se užívá označení Lipenské Záhoří v okolí Lipníka a západně směrem k Olomouci, a Hostýnské Záhoří na druhé straně Bečvy v okolí Bystřice pod Hostýnem směrem ke Kelči, Hranicím,

Lipníku n. B. a na jihu přes Holešov ke Kostelci u Holešova, k Dřevohosticím a Prosenicím. Část Záhoří pod Oderskými vrchy je na nejstarší anonymní národopisné mapě Hanén patrně z přelomu 18. a 19. století, označena názvem *T r a g a č n í c i* (zřejmě podle výrobků, které zde Záhoráci vyráběli a vozili do měst na trh).

Záhoří tvoří zeměpisně most mezi Hanoun Valašskem a Lašskem zčásti i mezi Spálovskem a Vítkovskem na severu. Přírozená poloha i čilé kulturní styky Záhoří s okolními oblastmi zanechaly svoji pečeť i na záhoráckých tancích a na jejich celkovém tanečním i hudebním rázu. Celé Záhoří podobně jako na opačné straně Hané Dražanská vrchovina se vyznačují v tanečním projevu, snad jen s výjimkou tanců typu *h a n á c k é*, neobyčejnou dynamikou, pohybově se jevící především v skočně prováděných základních tanečních krocích (polky, třásáky, obkročáky, zvané "obkružníky" poskočné a celá řada druhů poskoku), skoků zhusta s doprovodnými pohyby nebo příklepy druhé nohy (poskoky kalamajkové, pohyby druhé nohy při špicpolkách), přídupy různě akcentovanými, často se zvyšující se intenzitou přídupů (ruská polka), celkovou větší rychlostí, rozletem po taneční ploše, ale i občasnými potlesky atp. Proti tomu je u záhoráckých tanců patrná celá škála drobnějších pohybů, které spolu s výrazem tanečníků dokreslují celkový taneční tvar. (Viz tance špicpolka-"hřebeček"-C.17, litery-C.6-s výměnou místa chlapce a dívky, stojících ve dvou řadách čelem proti sobě, "rozmarýnkovým"- kříženým osmícovitě předkračovaným a v bocích vytáčeným krokem, aj.)

Proti tomu silný lyrický akcent zaznívá z třídobého tance typu hanácké, který se však zvláště v některých ze čtyř zapsaných znění (C.1-4) blíží více valašskému nebo lašskému "starodávnému". Jako svatební tanec byl zajisté především tancem ženicha a nevěsty a určitou obřadností a důstojností se blíží Opluštilem zapsanému svatebnímu tanci zřejmě umělého označení "nevěsta" a s dokomponovaným textem z Velkého Týnce u Olomouce (viz 2. část VI. dílu tohoto programu - Haná). V kraji kde doznívá ještě hanácká-cófavá (viz Bartošovu pozůstalost, SA Brno, G 33/9-lístky, heslo "tanec"-citáty ze Sušila, píseň č.63: Trojí pozdravení P. Marie-Taneční svatá. Z Něčic u Soběchleb.-Zpěv a tanec.-Han.Suš. 63.- Zpracováno v pojednání Zd. Jelínkové. Zprávy o lidovém tanci a hudbě na

Moravě a ve Slezsku v Bartošově pozůstalosti. Slovácko 29, 1987, s. 89-106), je to zajisté jev výjimečný. Navíc nutno připomenout, že první tři z celkem čtyř nápěvů jsou pouze instrumentálního rázu. Tanečním textem je opatřena pouze píseň ke čtvrtému záhorskému. Mimochodem si připomínáme, jakou roli hrál hanácký tanec právě typu coufave v zámecké hudbě v 17.-18. století na Hané i daleko mimo její území, kdy se skladatelé inspirovali hanáckými lidovými tanci v umělých kompozicích, jako byl např. Hanaken Ehrentanz z r. 1677 od Alessandra Pogliettiho, vídeňského varhaníka, vlastníka nemovitostí v Dědicích u Vyškova a skladatele, angažovaného po určitou dobu i v zámecké kapele v Kroměříži. Poglietti, který hanácké tance zajisté dobře znal, symbolizoval touto skladbou vznešený kráčivý tanec z Hané, nazývaný obecně "hanácký" a tančený i při "svatých" - nábožných písních.

Hanácká, jako volné obcházení královské dvojice, byla součástí i obchůzky královniček, která měla na Hané a v přilehlých oblastech zajisté jednodušší formu nežli na Brněnsku. Na písni typu hanácké královská dvojice obcházela kolem nebo se tančily zátočky chůzí za pravé a levé lokte. Po hanácké následoval obvykle skočný tanec, třeba jen kolo cvalem. Takto jednodušeji je zapsala sběratelka a vedoucí souboru z Veselíčka. Oldřiška Čočková s cimbalistkou a hudební pedagožkou Marií Mrvovou asi kolem roku 1960, jak svědčí úryvek dopisu Oldřišky Čočkové z 16.3.1990 (viz příloha).

Bohatý taneční repertoár kolem 120 tanců, zaznamenaný oběma uvedenými sběratelkami, především z Lipenského Záhoří, je reprezentováni ve výběru nejcharakterističtějšími tanci nejrozličnějších skupin a druhů i stylů základních tanečních kroků a vůbec celého pohybově-výrazového záhorského rejstříku.

Kromě tanců starší pohybové i hudební vrstvy, jako jsou záhorské i zmíněný již tanec hanácká, je většina ostatních tanců z kategorie jednonápěvových tanců, zvaných figurální. Jsou vždy tančeny pouze na jedinou píseň. Vycházejí ze základních tanečních kroků dvojdobých (chůze, poskoků, kroků polkových ve všech vertikálních obměnách i v různém technickém provedení-hladké, houpavé, natřásané, poskočné, přičapované atp.), ale i trojdobých (sousedská, různé druhy valčíku, mazurkové kroky mazurky skákavé i vydupávané atp.). Další skupinu kroků tvoří kroky obkročáku v taktu 2/4 i 3/4, prováděné hladce.

houpavě i poskočně. Další okruh pohybů vyplýne přímo z popisu např. ruských polek, špicpolek atd.

Taneční repertoár Lipenského Záhoří obsahuje jednak tance, které se blíží na jedné straně Hané, na druhé straně Valašsku, především Rusavě. (Rusavěnka z Veselíčka a Horních Nětčic-C.12- s obkročákem houpavým, uvedeným přísuny a přídupy na místě a ukončeným rychlým šlapákem). Ve výběru tanců dominují především tance typicky záhorské, špicpolky (C. 16-19), nazvané od pohybu špičky volné nohy, ruské polky (C. 13-14), typické pro tento kraj a dále pak pro Lašsko a Slezsko, vyjimečně zapsané na Valašsku a na Hané. Rovněž mazurky (C.7-8), tanec zvaný německá (C.9) se skočně provedenými trojdupy a vyšlapávanou mazurkou na tři kroky. Trojicový tanec Pec nám spadla (C.11), stejně jako rejovitý dívčí tanec ve vázaném kruhu Dívčí kolečko (C.5) a trnka, zvaná čertův kus z Oseku a Týna nad Bečvou (C.20) doplňují žánrově ukázky tanců z Lipenského Záhoří. (Celá sbírka autorek Marie Mrvové a předčasně zesnulé Oldřišky Čočkové vyjde v r. 1997 v Muzeu Přerovska v Přerově.)

Tance z Lipenského Záhoří byly dlouho neznámy. Prameny ze Záhorské kroniky uvádějí pouze písně, zvyky svatební, masopustní-obchůzky s medvědem i s právem aj. Jak dokládá Ludvík Kunz v bibliografii Valašska a Záhoří, není však nikde ani zmínky o lidových tancích. V Sušilově třetí sbírce z r. 1860 jsou uvedeny četné taneční písně (viz nahoře), avšak bez tanečních popisů. Proto sbírka jmenovaných autorek bude velkým přínosem naší taneční folkloristiky. Významným doplněním je i naše videokazeta, která zachycuje interprety, kteří přejali tance, možno říci, z první ruky.

Tance na Hostýnském Záhoří byly zapisovány od 19. dubna 1952 do r. 1954 a ještě s několika dalšími doplňky až do r. 1986. Původně byly zaznamenány Ludvíkem Kunzem (nápěvy) a Zdenkou Jelínkovou (popisy) v Osíčku, Příkazech a Loukově. Byly publikovány v Čas. Mor. musea v Brně, roč. 38, 1953, s. 63-82 pod názvem Příspěvky k výzkumu lidové písně a tance na hostýnském Záhoří II.-celkem 19 tanců. Další tance v záznamu obou autorů vyšly pod názvem Lidové tance na hostýnském Záhoří (Příspěvky k výzkumu lidové písně a tance na hostýnském Záhoří III.). Vyšlo ve sborníku SLUKO, oddíl B, společenské vědy III v Olomouci 1955. Celkem 32 tanců. Výbor

z obojí edice viz. v publ. obou autoru Lidové tance na hostýnském Záhoří, vyd. OKS Gottwaldov 1978.

Další záznamy pocházejí ze Všechovic (zapsány u řed. školy v.v. Malanta v Rajnochovicích).

Podobně jako na Lipensku i zde se jeví v četných tancích vliv Valašska (rusavská vlaštovička je zde tančena jako tanec voják ve dvou variantách). Z tanců figurálních je velké procento tanců založeno na kroku valčíkovém nebo polkovém (tance řemeslnické, tanec otava-C.28. šotyš, špacírpodka, hus-C.22) nebo na starších tanečních krocích, jako je obkročák nebo řezanka. Obkročák se rovněž tančí ve trojí podobě: hladký, houpavý a poskočný (holáň-C.21, malý holáň-C.25, litery, trnka, Sil sem proso, cigánka, študent-C.30 aj.). V četných tancích se objevuje kombinace kroku přísunného, cvalového a polky (proso, zlatá panimámo, mašina, hus). Krok přeměnný se tančí v několika obměnách podobně jako na Lipenském Záhoří. Někdy v lehčím, nadnesenějším provedení, po druhé důrazněji se tančí i v mnoha tancích pro Záhoří typických: špacírpodka I. německá, sviňák, kalamajka. Je dokonce i tam, kde se na Valašsku nebo na Hané tančí zátočky za lokty (v tancích Sivá holubičko, konopě-C.23-24- v tomto tanci dokonce v taktu 3/4). Zátočka je poměrně vzácná.

Tanec konopě patří sice k tancům figurálním, ale jeho hudební předloha poukazuje na tanec typu starodávného, který byl znám v blízkých již valašských Rajnochovicích. Z tanců, které jsou buď zcela jedinečné nebo jsou známé jen v málo variantách, nutno jmenovat hus-C.22 (na Lipenském Záhoří je jedním z dílů jiného tance). Dalším tancem je špicpolka (C.29) se dvěma varianty. Úplnou zvláštností je tanec o t a v a (C.28). s jemnou stylizací pracovních pohybu při hrabání sena. Zvláštní skupinu tvoří mazurky (C.26-27).

Záhorský repertoár doplňují tance se střídavým taktem, podobně jako na Valašsku, ze skupinových tanců dva křížáky, taneční hry stoličková, pastýřská, řadová taneční hra káčer a svatební kot.

Na Záhoří Lipenském i Hostýnském bývaly dobré kapely, které hrávaly v obsazení "štrajchovém", ale i dechovkovém. Podle zpráv v Bartošově pozůstalosti zde byl znám i malý cimbál, podobně jako na Přerovsku aj. Byl zachován ve Veselíčku a hrála na něj Marie Mrvová.

Mezi valašskými a záhorskými obcemi býval čilý kontakt i po stránce hudební. Záhorské muziky hrávaly v širém okolí, např. i na Rusavě, a tak se nelze divit, že se ve Veselíčku tančí tanec Rusavěnka na píseň Rusava. Rusava a na Rusavě špicpolka. Na složení lidových kapel na Záhoří, na jejich styl hry i na široký okruh jejich působnosti za hranicemi Záhoří poukazuje Ludvík Kunz v Lidových tancích na hostýnském Záhoří III.

Příloha: Z Á H O R S K É K R Á L O V N I Č K Y

Z dopisu Oldřišky Čočkové z Veselíčka, zaslanému Zdence Jelínkové dne 16.3. 1990:

....." Spolu (t.j. s Marií Mrvovou-Z.J.) jsme daly dohromady celý ten sběr záhorských tanců a písní. . . . královničky.....jak jsme je zapsaly před 30 léty. Tenkrát nám babičky říkaly, že v den svatodušních svátku děvčata vstávala brzy ráno, před východem slunce a běžela bosky do trávy do rosy a v té si koupaly bosé nohy, aby mohly celý rok dobře běhat a tančit, protože rosa této noci je kouzelná a dá jim tu moc, že je nohy nebudou bolet. Pak se myly ve studánce, aby byly celý rok hezké. Potom natrhaly na louce kvítí, upletly věnečky, daly si je na hlavu a ulomily čtyři haluze vrby, které ověnčily stužkami. Vybraly mezi sebou dvě děvčata za královničky, které musely mít bílé oblečení. Vzaly je mezi sebe do kroužku, aby je nebylo vidět. Čtyři děvčata, většinou ty větší, šly vpředu a nesly ty okrášlené haluze. Chodily dum od domu a u každého zpívaly a tančily. Až obešly celou vesnici, daly dary, které tam dostaly, dohromady a při zpěvu a tanci se hostily a vyprovázely zase slunce za kopec. Byly oblečené do rukávců, někde říkaly do "košilek", které většinou byly tak dlouhé, že tvořily zároveň spodničku, na kterou opásaly jen pestrou nebo kanafasovou sukni. Ty malé běhávaly někdy jen v košílkách."

C. 1 ZÁHORSKÝ -SVATEBNÍ Z VESELÍČKA U LIPNÍKA
(1:19.39)

Moderato

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu. D po pravici CH. Drží se za vnitřní ruce v pokrčení předpažmo, vnější připaženy nebo v bok.

1. takt : Tři kroky vpřed (došlap na celé chodidlo s mírným zhoupnutím v kolenou.) Vykročí vnější noha (D pravou, CH levou).
2. takt - a: CH výkrok pravou, D levou nohou (vnitřní) vpřed: druhá noha (u CH levá, u D pravá) zůstává vzadu opřena špičkou o zem.
b: Výdrž na noze výkročné s postupným přenesením váhy těla zcela na nohu výkročnou (CH na pravou, D na levou). Druhá noha CH a D zůstává opřena vzadu o zem přední částí chodidla.
c: CH levou. D pravou zvolna přísun k noze stojné. Obě nohy jsou celými chodidly na zemi.
3. takt = 1. takt, ale vykračuje opačná noha (vnitřní).
4. takt = 2. takt, ale opačnou nohou (vnější).
5. takt = 1. takt (vnější).
6. takt = a: CH i D přísunem vnitřní nohy k vnější výpon. CH i D se odvrátí o 45° zevnitř (CH vlevo. D vpravo - natočí se zády k sobě).
b: Oba výdrž ve výponu.
c: CH i D se spustí na celá chodidla. Spojené vnitřní paže (u CH p, u D l) jsou v mírném upažení.

7. takt: CH i D se 3mi kroky otočí čelem k sobě (CH vpravo, vykročí pravou, D vlevo, vykročí levou - vnitřní nohou). Spojené vnitřní paže spodním obloukem upaží podle CH vpravo dolů.
8. takt: a-C: Ve stoji čelem proti sobě přechytne CH levicí v a) D za její pravici s postupovým dokročením levé na c 2). - D se podtočí 3mi kroky vpravo pod spojenými pažemi p, 1, p, 1 nohou. CH stojí. Na c) se D dotočí k pravému boku CH a uchopí se spolu do zavřeného držení: CH ji uchopí oběma rukama okolo těla, natočen zády do středu. D mu položí obě ruce ze stran na ramena, natočena čelem do středu.
9. - 10. takt: Dvojice se otáčí na místě v postavení pravými boky u sebe kolem společné osy šesti hladkými kroky, na každou dobu jeden krok, vykročí oba pravou nohou. Prvním krokem - a) se dvojice natočí pravým bokem k sobě a až do konce 10. taktu se otáčí v tomto postavení. Vnitřní (pravá) chodidla jsou téměř na místě, těsně vedle sebe. Dvojice se otočí v těchto dvou taktech celkem o 360° v právo.
11. takt: CH stojí na místě zády do středu kruhu. D se podtáčí třemi kroky pod spojenými pažemi (levicí CH spojenou se svojí pravicí) na místě doprava. Vykročí pravou nohou.
12. takt - a: CH vykročí pravou nohou vpravo vpřed.
b: CH přisun levou k pravé.
c: CH výdrž ve stoji.
D totéž, vykročí levou nohou. Dvojice stojí nyní levými boky k sobě (stoj spojný).
13. - 14. takt = 9. - 10. takt. ale v postavení levými boky u sebe, vykročí oba levou nohou.
15. takt = 1. takt (CH v postavení zády do středu). CH však přitom podtáčí D pod spojenými pažemi (svojí levicí a její pravicí) vpravo. D vykročí levou nohou.
16. takt: CH obejde třemi kroky D do původního postavení. D se podtáčí třemi kroky na místě doprava. D vykročí pravou nohou.

Pozn.: D se v 15. - 16. taktu otáčí plynule pod spojenými pažemi (CH levou. D pravou) doprava na místě celkem šesti kroky. CH ji současně obchází protisměrně (proti hodinovým ručičkám) šesti kroky. CH a D se v závěru 16. taktu dotočí do původního postavení. D se přitom podtáčí doleva.

D v závěru 10. taktu a 16. taktu mění po ukončení víření přísunem nohu výkročnou, takže v 11. taktu a pak při novém opakování tance v 1. taktu vykračuje pravou nohou - viz detaily nohou.

Tanec se tančival o svatbě a tančivala jej jednak nevěsta se ženichem jako slavnostní sólový tanec, jednak ostatní svatebčané po kruhu za sebou, dvojice levým bokem do středu. D po pravici CH. Tempo tance je volné, nápěvy v taktu 3/4, rytmus polonézový. Podobně se tančilo i v několika dalších obcích (viz záhorský C.2-4). Podobně se uchoval v rukopisu řídícího Opluštla tanec téhož druhu ve Velkém Týnci na hané pod názvem "Nevěsta" (viz tanec A. 9 ve 2. části VI. dílu tohoto programu.).

Tančí Jaromír Skopal (1945) a Věra Grygarová (1948) z Vese-
líčka, hraje muzika Lučina z Přerova ve složení František
Zeman (1945) prim, Jiří Mazur (1931) housle-terc, Viliam
Saktor (1944) housle-kontr, Ladislav Pytlíček (1938)
klarinet, Josef Kovář (1938) cimbál a Jiří Vaniček (1946)
kontrabas.

C. 2 ZÁHORSKÝ - SVATEBNÍ Z OPATOVIC A VŠECHOVIC

Moderato

(1:25.50)

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D vpravo vedle CH. Drží se za obě ruce vpředu křížem, pravice nahoře.

1. takt: Tři kroky vpřed (na každou dobu jeden), vykročí vnější nohy (CH levou, D pravou).
2. takt - a: CH výkrok pravou nohou vpřed, D levou; drahá noha vzadu na místě na špičce.
b: Oba výdrž s přenesením váhy těla postupně zcela na nohu výkročnou (CH na pravou, D na levou nohu): CH současně zvedá levou, D pravou patu od země. Noha je opřena přední částí chodidla o zem.
c: CH levou, D pravou nohou pomalý přísun po přední části chodidla k noze stojné. Krok v taktu 1. - 2. je stejný jako u C. 1.
3. - 4. takt: CH stojí na místě, D ho obchází šesti kroky předem z pravé strany na levou. Posledními dvěma kroky se přetáčí o 360° doleva. Vykročí levou nohou. CH jí pomáhá pohybem překřížených paží před tělem zprava doleva ve výši pasu.
5. - 6. takt = 1. - 2. takt. Nyní vykročují vnitřní nohy.
7. - 8. takt = 3. - 4. takt. D však nyní přechází zleva doprava zpět na své původní místo s obratem pouze o 180° vpravo. Nevytáčí se zevnitř do postavení po pravici CH jako na začátku tance, nýbrž zůstanou oba v postavení pravými boky u sebe.
9. - 12. takt: Zátočka na místě kolem společné osy závěsem za pravé lokty doprava čtyřmi kombinovanými kroky následujícího rytmiického vzorce:

osmina, osmina, čtvrtka, čtvrtka			
krok -	sun,	krok,	krok
P	L	P	L

Na konci 12. taktu se dvojice při posledních dvou krocích přetočí do postavení levými boky k sobě.

13. - 16. takt = 9. - 12. takt. ale dvojice se otáčí na místě závěsem za levé lokty doleva. Vykročí levá (vnitřní) noha.

Tančí a hrají jako v C. 1

C. 3 ZÁHORSKÝ -SVATEBNÍ Z HORNÍCH NĚTČIC
(1:30.36)

Moderato

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D po pravici CH. D je zavěšena levicí do pokrčené pravice CH, vnější paže podél těla. nebo dvojice se uchopí za vnitřní paže v připažení a postupně přechází do předpažení dolů.

1. - 2. takt: Procházka ("špacírka") 6 kroky vpřed po kruhu, vykročí vnější noha. Na poslední dobu 2. taktu se dvojice pustí a posledním krokem se otočí čelem k sobě, ruce v bok (CH zády, D čelem do kruhu). V posledních dvou dobách 2. taktu, než se dvojice pustí, kmihne spojenými pažemi vláčně vzad a natočí se čelem k sobě. D vlevo, CH vpravo.
3. - 4. takt: D se točí na místě před CH přísunným krokem vpravo (3 přísuny v taktu), vykročí pravou nohou. Levá přísouvá částečně v každé době k noze výkročné po přední části chodidla. CH na 3. takt a) tleskne pravou dlaní do levé v postavení zády do středu a na b). c) 3. t. a na 4. takt - a) přidržuje točící se D oběma rukama ve volném rozpažení a v mírném předklonu, kolena povolena, rozvířené sukně. Ve 4. taktu - b), c) provede CH dva podupy (levou a pravou

nohou). D se posledním přísunným krokem zastaví čelem k CH.

5. takt: CH i D se uchopí za obě ruce v postavení čelem proti sobě (CH zády do středu) a provedou jeden přísunný krok podle CH vlevo stranou, kmih spojenými pažemi podle CH doleva zdola nahoru. CH vykročí levou, D pravou nohou.
6. takt = 5. takt. ale na opačnou stranu a opačnou nohou.
7. takt: CH se točí na místě 3 přísunnými kroky doleva jednou kolem (o celý kruh - o 360°). Vykročí levou nohou. D ruce v bok. stojí na místě čelem k točícímu se CH.
8. takt: CH tleskne na a) pravou rukou do levé a ihned udělá pravou rukou "právo" - vzpaží ji na hlavu otáčející se D. D se otáčí na místě pod "právem" třemi přísunnými kroky vpravo jednou kolem o 360° . Vykročí pravá noha, ruce v bok.
9. - 12. takt: Dvojice se zavěsí za pravé lokty a zatočí se na místě obyčejnými kroky (3 v taktu). 2x vpravo kolem. Vykročí pravá noha. Levá ruka v bok. Kroky v zátočce jsou provedeny na celém chodidle.
13. - 16. takt = 9. - 12. takt. ale naopak doleva za levé lokty (vykročí opět pravá noha. pravá ruka v bok).

Pozn. Všechny pohyby tance jsou dotazem a působí tím velmi výtvarně. Změna při víření ze závěsu za pravé lokty do závěsu za levé lokty se provede ve 12. taktu tak, že se dvojice po skončené zátočce doprava pouští a třemi kroky pravou, levou, pravou nohou otáčí o 180° doprava do postavení levými boky k sobě.

Záhorský se tančil na písni 3/4 taktu příbuzné rytmickou skladbou písni k hanácké - cófavé. ale také k valašskému a lašskému starodávnému (tanci) a slezskému tanci, povulnému atd. U záhorského C.3 stejně jako u ostatních záhorských - svatebních tanců jde pouze o instrumentální nápěvy bez textu. Ve zpěvnících záhorských písni jsou četné písni, i svatební, rytmizovány stejně jako instrumentální melodie záhorských Č. 1-4.

Tančí a hrají jako v C. 1.

C.4 ZÁHORSKÝ Z VESELÍČKA U LIPNÍKA
NAD BEČVOU A HORNÍHO ÚJEZDU
(1:35.16)

Moderato

Děvečka se umyla,
vodička se zkalila,
ona se zkalila,
že panó nebyla.

Vodičko ty zkalená
naše láska zrazená,
dobře tak děvečce,
že falešná byla.

Tančí dvojice smíšené po kruhu, levým bokem do středu, D po pravici CH. Drží se za vnitřní paže v předpažení dolů nebo v pokrčení předpažmo. Vnější paže podél těla.

1. takt: Dvojice postoupí vpřed kombinovaným krokem, který se skládá z kroku o patě a dvou dalších obyčejných kroků.

a: V první osmině taktu CH i D ze sloje na vnitřní noze vysunou vnější nohu vpřed a těsně u špičky nohy stojné ji opřou o patu, špička kolmo vzhůru, na druhou osminu první doby jakoby se lehce zhoupili ze stojné nohy a pokusili se

přenést váhu těla na patu nohy vnější, ale vrátí se opět zpět.

b: Krok vnější nohou vpřed, nohy došlápnou na celé chodidlo.

c: Krok vnitřní nohou vpřed těsně před chodidlo nohy vnější. Došlápnutí na celé chodidlo.

2. - 4. takt = 1. takt. Ve 2. a 3. době 4. taktu se dvojice otáčí o 180° (D vlevo, CH vpravo) a přechytne se za druhé - opět vnitřní ruce..
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale opačným směrem - levými boky do středu.
9. - 12. takt: Dvojice v postavení pravými boky u sebe v držení v objetí (CH uchopí D oběma rukama kolem těla, D mu položí obě ruce ze stran přes ramena) se otáčí 4 kombinovanými kroky provedenými stejně jako v t. 1. - 4. kolem společné osy vpravo, vykročí pravá noha. Ve 12. taktu - c) dvojice zastaví přísunem a obratem o 180° doprava. Po skončení víření doprava se opakuje celá taneční forma ještě jednou, ale dvojice je v taktech 1. - 4. otočena pravými boky do středu, D po levici CH. Drží se za vnitřní ruce ve skrčení připazmo, vnější ruce podél těla. Vykročí buď opět vnitřní noha, někdy též vnější noha. V taktech 5. - 8. víří doleva v postavení levými boky u sebe. Vykročí levá (vnitřní noha). Víření ukončí v postavení čelem proti sobě. CH zády do středu, D čelem.

Pozn. Při tomto záhorském se zpívá, buďto zpívá zpěvák u muziky, někdy i muzikanti, jindy tanečníci (muži) sami přímo při tanci.

Tančí a hrají jako v C. 1.

C. 5 DÍVČÍ KOLEČKO HYN DO TRÁVY SPADLO JABKO
 ZE ŽÁKOVIC A SOBĚCHLEB
 (DÍVČÍ REJOVITÁ HRA SE ZPĚVEM)
 (1:39.17)

Allegretto

Hyn do trá - vy spad - lo jab - ko,
 je pěk - ně čer - ve - ňoč - ky, slu - něč - ko ho
 za - hří - va - lo, už je hod - ně sla - dň - ky,
 poď - me sbí - rat jab - líč - ka, bo - de pl - ná
 no - šíč - ka, na svá - tek aj na vá - no - ce
 po - dě - lí nás ma - mič - ka.

Poběžme si, pospěšme si, než jich chlapci odnesó,
 večír vyndó na špacírku, zahrádku nám vymetó.
 Povídali mamička, posbírejte jablíčka,
 nenechte jich v trávě ležet, sladký só ze slunéčka.

Tančí děvčata v počtu obvykle 10 - 12 ve vázaném kruhu čelem dovnitř. Tančí se za zpěvu písně Hyn do trávy spadlo jabko. Pokud tančila děvčata hru v přírodě, doprovázela ji pouze zpěvem. Pokud se sehnal hudební doprovod, střídal se zpěv s přehráváním nápěvu.

Taneční kroky se řídily podle charakteru a rytmické struktury písně. U písně Hyn do trávy spadlo jabko se kolo dívek otáčí obyčejnou chůzí se střídavým křížením nohou jednou vpředu, jednou vzadu. Z prostorových útvarů, které se často s kolečky děvčat spojovaly, jsou charakteristické pro Záhoří různé druhy proplétání a tzv. převracení punčochy.

1. sloka

1. - 4. takt: Kolečko se otáčí obyčejnými kroky (začínají doprava proti hodinovým ručičkám), v každém taktu 2 kroky.
1. takt - a: Úkrok pravou nohou vpravo stranou.
b: Krok levou nohou křížem vpřed před pravou.
2. takt - a: Krok vpravo stranou.
b: Krok levou nohou křížem za pravou.
3. takt = 1. takt.
4. takt - a: = 1. takt a).
b: Levá noha přikročí k pravé noze.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale kruh se otáčí doleva, ve směru hodinových ručiček.
5. takt - a: Vykročí levá noha vlevo stranou.
b: Kříží pravá noha předem před levou atd.
9. - 12. takt: D postupují drobnými krůčky do středu kruhu (paže z původního mírného odpažení se postupně připažují). V každém taktu se provedou dva krůčky, vykročí pravá noha.
13. - 16. takt = 9. - 12., ale dívky se vracejí pozpátku na svá místa drobnými krůčky (dva v taktu, vykročí vzad opět pravá noha). Spojené paže se postupně napínají do upažení dolů.

Přehrávka 1. sloky

1. - 8. takt: jako v 1. sloce.
9. - 16. takt: 2 D (čelem ke kameře) jdou středem kruhu k mezeře mezi protější dvojicí aniž by se pustily ostatních. Táhnou takto celý řetěz za sebou. Dvojice, která tvoří branku zvednutím spojených paží (zády ke kameře), postupuje proti řetězu. Po projití všech tanečnic brankou, aniž by se pustily, přejdou všechny dívky na protější místa (obrátily punčochu

naruby), nyní jsou všechny zády do středu. Po příchodu na protější místo dvojice, která tvořila branku, se v posledním taktu dvěma kroky podtočí dovnitř pod spojenými pažemi.

2. sloka

Kruh v postavení zády do středu, paže napjaty, se otáčí za zpěvu v taktech 1. - 4. doprava (nyní ve směru hodinových ručiček), vykročí opět pravá noha vpravo stranou atd.

5. - 8.takt = 1. - 4. takt. ale naopak a opačným směrem.

9. - 12. takt: DD ustupují nazad 8 drobnými krůčky (vykročí pravá noha vzad). Postupně se kruh zmenšuje.

13. - 16. takt: DD se vracejí 8 krůčky (vykročí pravá noha vpřed) zpět na svá místa, kruh se rozšiřuje, spojené paže se napínají stranou.

Přehrávka 2. sloky

Převrácení punčochy opět na líc. DD se vracejí na svá původní místa.

1.- 4. takt: Kruh se otáčí v postavení zády do středu jako v taktech 1. - 4. 2. sloky. Začíná doprava, vykročí pravá noha.

5. - 8. takt = 1. - 4., ale doleva.

9. - 16. takt: Převrácením punčochy se DD vracejí zpět na svá původní místa 16 krůčky (2 v taktu), vykročí pravá noha. Dívky, které tvořily původně bránu, ji tvoří i nyní, ale couvajíce. Branou procházejí dívky, které rovněž procházely branou původně. Za stálého držení se převrátí punčocha - dívky se vrátí zpět na svá původní místa.

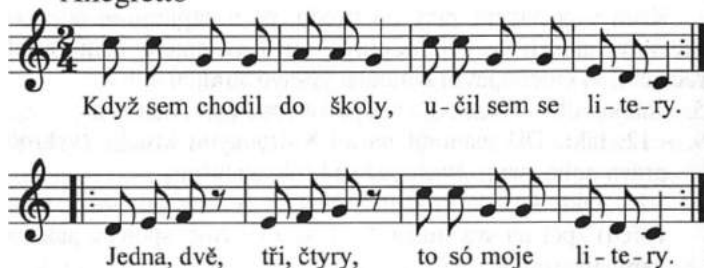
Pozn. k provedení: Taneční chůze dívek při zpěvu i při přehrávce je pružná, svižná. Při převrácení punčochy nazpět, dívka, která vede celý řetěz do brány, jde pozpátku, ale další dívky se postupně natáčejí čelem k bráně.

Tančí žačky Základní umělecké školy A. Dvořáka z Lipníka nad Bečvou Gabriela Dadejová (1983), Zuzana Horáková (1977), Lucie Hrnčiarová (1983), Petra Klementová (1979), Jana Ludíková (1979), Kateřina Matoušková (1981), Adéla Pátková (1978), Alžběta Pátková (1981), Petra Plachá (1983), Anna Přikrylová (1982), Olga Skopalová (1974), Petra Zamazalová (1979), vedoucí Marie Mrvová (1930), hraje muzika Lučina z Přerova jako v C. 1.

C. 6 LITERY Z VESELÍČKA U LIPNÍKA
NAD BEČVOU A OSEKU NAD BEČVOU

(1:41.27)

Allegretto

Jedna, dvě, tři, čtyry, pět,
co's měl, Janku, na oběd,
zemňáky pečený,
byly málo maštěný.

Šest, sedum, osum, devět,
kósek špeku, to bych sněď,
kósek špeku, kósek chleba,
gořalenky taky třeba.

Tančí dvojice smíšené ve dvou řadách čelem proti sobě vzdálených asi 4 velké kroky od sebe. V jedné řadě jsou dívky, čelem proti nim CH. DD i CHCH mají ruce v bok.

1. - 3. takt: Dvojice postupují kroky skřížením ve 2. době podle CH doprava.
1. takt - a: CH úkrok pravou nohou doprava, D levou nohou doleva. Před došlápnutím se dvojice nadnese ze stojné nohy, CH z levé, D z pravé. Noha výkročná pak došlápne přes přední část na celé chodidlo, koleno napjato.
- b: Krok CH levou, D pravou nohou křížem přes nohu výkročnou. Noha křížící předem došlápne přes přední část na celé chodidlo mírně vytočena špičkou zevnitř, koleno pokrčí. Současne pokrčí koleno i překřížené nohy.
2. takt = 1. takt. nyní je nadnesení ještě ztelnější.
3. takt = 2. takt.
4. takt - a = 1. takt a).

- b = 1. takt b, nyní již druhá noha nekříží, ale přikročí celou plochou chodidla k noze výkročné. Na poslední osminu 4. taktu CH i D tlesknou každý do vlastních dlaní ve výši prsou až obličeje.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, zpět na svá místa, vykračuje opačná noha.
9. - 11. takt: Protější CH a D si vymění místa s výhybem doleva 6 kroky. CH důležitě a jakoby se naparoval (ruce stále v bok, nebo složeny za zády dlaní do dlaně). CH vykračují pravou nohou vpřed, našlapují na celá chodidla, nadnášejí se a mírně se nakrucují. D přecházejí na protější stranu krokem s křížením střídavě levé a pravé nohy přes nohu stojnou.
9. takt - a: D se nadnese z celého chodidla pravé nohy a překřížením levé nohy před pravou došlápne na celé chodidlo.
- b: D nadnesením z celého chodidla na pološpičku a s natočením o 45° doleva a s uvolněním současně pravé nohy provede křížený krok pravou nohou přes levou, takže ji obloukem přenese asi 15 - 20 cm nad zemí před nohu levou. Došlápnutí na celé chodidlo, špička vytočena zevnitř, noha široce překřížena, obě kolena povolí.
10. - 11. takt = 9. taktu: Tyto kroky jsou jakýmsi druhem rozmarýnkových kroků (proplétaných).
12. takt: CH se na protějším místě otočí o 180° doprava. D se v posledním taktu otočí na protějším místě rovněž doprava třemi rychlými krůčky v prvních třech osminách taktu. Ve čtvrté osmině je výdrž na místě nebo při repetici druhé části připravuje se levá noha ke kříženému kroku na začátku následujícího taktu.
13. - 16. takt = 9. - 12. takt, ale dvojice se vracejí na svá místa.

Poznámka k dívčímu kroku: křížený krok doprovází přetáčení pánve. Pohyb je široký až rozhoupá sukně do stran.

Tančí Vladimír Čoček (1950) a Zuzana Horáková (1977), Jaromír Skopal (1945) a Věra Grygarová (1948) z Veselíčka a Lipníka, hraje muzika Lučina z Přerova jako v C. 1.

C. 7 MAZUR Z VESELÍČKA U LIPNÍKA NAD BEČVOU
A DOLNÍHO ÚJEZDU
(1:43.39)

Allegretto

I. variant

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v libovolném rozptylu po taneční ploše, D po pravici CH. Drží se za ruce vpředu křížem, pravé nahoře.

1. - 2. takt: Dva mazurkové kroky vpřed, vykročí vnější noha.
a: Vydup vnější nohou vpřed. Noha došlápne celým chodidlem na zem, koleno pokrčeno (na způsob výpadu).
b: Vnitřní noha přeskočí na místo, kde stála vnější noha. Vnější noha odmrští v koleně směrem vpřed.
c: Ještě jeden poskok téměř na místě na vnitřní noze; vnější noha pokrčí v koleně dovnitř mírně směrem k noze vnitřní.
3. - 4. takt: Dvojice se otočí na místě šesti mírně shora naskakovanými skoky o 360° doleva, CH couvá, D postupuje vpřed. V první době třetího taktu CH zakročí levou (vnější) nohou vzad a D vykročí pravou (vnější) nohou vpřed.

Pohyby taktu 1. - 4. se opakují po celý tanec.

II. variant

Tančí dvojice smíšené v držení polootevřeném.

1. - 2. takt: Dva dupavé mazurkové kroky vpřed, vykročí vnější noha.

3. - 4. takt: Dvojice se otočí v kolovém držení zavřeném šesti kroky dvakrát kolem s mírným postupem vpřed po kruhu. CH vykročí levou. D pravou nohou podobně jako při šlapáku.

Pohyby taktů 1. - 4. se opakují po celý tanec.

Poznámka: oba varianty jsou dynamické, živé. Při výdupech vpřed v 1. a 2. taktu se trup obou tanečníků mírně předkloní v první době taktu a v druhé a třetí době taktu se opět napřímí.

Tančí a hrají jako v C. 1.

C.8 MAZURKA Z HORNÍCH NĚTČIC (1:45.03)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu v držení ke kolovému tanci zavřeném. CH levým bokem, D pravým bokem do středu kruhu.

1. - 2. takt: Dvojice postoupí dvěma přísunnými kroky s potřesy podle CH vlevo stranou do středu kruhu.

1. takt - a: CH ukročí levou, D pravou nohou do středu kruhu s mírným úklonem ve směni nohy výkročné. Noha došlápně zlehka na celé chodidlo.

b: Druhá noha (CH levá, D pravá) přikročí k noze výkročné s mírným hmitem v kolenou. Současně se CH i D napřímí.

c: CH i D na místě mírným nadnesením na přední část chodidel a zpětným dopadem na paty se natřesou ve stoji na místě.

Ve 2. taktu stejně jako v 1.

3. takt: Vydupávaný mazurkový krok zpět, CH vykročí pravou, D levou nohou.

a: CH i D úkrok podle CH doprava, noha došlápne celým chodidlem na zem.

b: CH přikročí levou, D pravou nohou k noze výkročně.

c: Poskok CH na levé, D na pravé noze, druhá noha mírně pokrčí přínožmo. Chodidlo asi 20 cm od země.

4. takt - a, b: Dva přídupy CH pravou levou, D levou pravou.

c: Výdrž ve stoji snožmo.

5. - 8. takt = 1. - 4. takt.

9. - 16. takt: Dvojice postupuje kroky vyšlapávané mazurky s natáčením střídavě podle CH doleva (CH vykročí levou, D pravou nohou) - liché takty, a doprava - sudé takty. Nyní vykročí CH pravou, D levou nohou. Dvojice je natočena bokem do středu (CH levým, D pravým). D postupuje po kruhu couvavě.

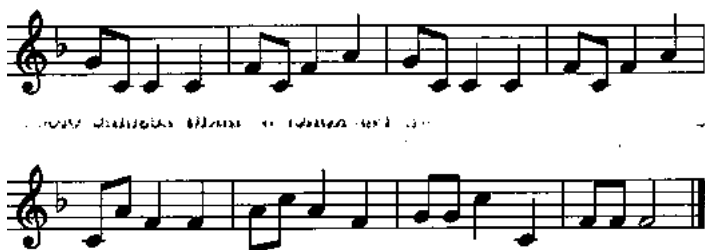
Každý krok vyšlapávané mazurky se skládá ze tří kroků provedených mírně houpavě. Natočení dvojice se provede vždy na první dobu taktu. Ve druhých dvou dobách se už jen přešlapuje téměř na místě.

Tančí a hrají jako v C. 1.

C.9 NĚMECKÁ ZE SUŠICE, DOLNÍCH NĚTČIC A VESELÍČKA U LIPNÍKA NAD BEČVOU

Allegretto (1:46.45)

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, D před CH. Oba ruce v bok.

1. - 8. takt: CH postupuje vpřed po knihu skočně provedeným trojdupem. V lichých taktech s natočením o čtvrt kola doprava, vykračuje pravá noha, v sudých taktech doleva, vykračuje levá noha.

1. takt - a: Odrazem z levé nohy. provedeným v předtaktí, vyskočí dosti vysoko s otočením o čtvrt kruhu doprava. Pravá noha při výskoku je pokrčena v koleně přednožmo. Na první dobu doskočí plochou celého chodidla na pravou nohu.
 b: Přikročí levou nohou k pravé noze, pravá noha se odlepí od země (chodidlo asi 20 cm od země).
 c: Dokročí shora rázně pravou nohou na místo, kde původně stála. V poslední osmině následuje odraz z pravé nohy, levá se pokrčí přednožmo.

2. takt - a: S natočením téměř o půl kola vpravo doskočí shora na levou nohu.

b - c: Jako v 1. taktu ale opačnými nohama.

Takto postupuje vpřed až do konce 8. taktu, natáčí se jednou zevnitř a jednou dovnitř kruhu.

1. - 2. takt D: D ustupuje před CH podobným, ale poněkud umírněnějším krokem mazurky.

1. takt - a: S mírným přídupem vykročí pravou nohou s natočením zevnitř knihu, špička nohy vytočena zevnitř za tanečníkem. D pohlédne přitom přes pravé rameno na CH.
 b: Přikročí rázněji, ale bez přídupu k noze výkročné.
 c: Přešlápne ještě jednou pravou nohou celým chodidlem na místě.

2. takt = 1. takt. ale opačnými nohama na opačnou stranu (doleva).

Při tomto mazurkovém kroku se otáčí za CH doleva.

3. - 4. takt: D se otočí dvěma kroky mazurky vyšlapávané s poněkud větším akcentem na první dobu jednou o 360° doprava.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt. Na konci 8. taktu zůstane otočena čelem k tanečníkovi.
9. - 12. takt: Dvojice se uchopí ke kolovému tanci, držení zavřené, spojené paže napjaté. Čtyřmi kroky vyšlapávané mazurky s mírným akcentem na první dobu taktu se otáčí dvojice mazurkově doprava vpřed po kruhu (jako při sousedské). Ke konci 12. taktu se zastaví CH levým, D pravým bokem do kruhu.
13. - 16. takt = 9. - 12. takt, ale nyní se otáčí dvojice doleva a vykračuje opačnou nohou.
- V posledním taktu ukončí dvěma přídupy.

Poznámka k charakteru kroku: jde vlastně o polku mazurku (takt 9. - 16.). Ostatní taneční kroky jsou z ní odvozeny.

Tančí a hrají jako v C. 1.

C. 10 OBKRUŽNÍK - HOLICA Z DOLNÍHO ÚJEZDU A HLINSKA

Allegretto

(1:48.16)

Já su z Holi - ce, mám tam ro - di - če,

mám - tam ce - ló ro - di - nu,

mám tam ta - tí - ka, u - dřel ko - ní - ka,

Tančí dvojice smíšené v držení ke kolovému tanci zavřeném - v objetí, CH zády, D čelem do středu kruhu. CH uchopí D oběma rukama kolem těla, D mu položí ruce ze stran na ramena. V tomto postavení a držení tančí po předzpěvu taneční písni houpavý obkročák s vyhoupnutím z celého chodidla na přední část. CH vykročí levou, D pravou nohou. V každém taktu 2 kroky.

Tančí, hrají a zpívají jako v C. 4.

C. 11 PEC NÁM SPADLA ZE SOBĚCHLEB A OPATOVIC

VIVO

(1:49.42)

Chleba neni, buchta neni,
co my budem včilky jest,
přenesem já kvas i zemják,
netěší člověka svět.

Tančí trojice CH a dvě D. Trojice se postaví čelem k hudbě, obě D asi krok před CH. CH vzpaží obě ruce nad hlavy dívek a zpívá první sloku taneční písně.

DD se za zpěvu písně pod zvednutými pažemi otáčejí rychlými shora našlapovanými krůčky (čtyři v taktu dvoučtvrtečním) dovnitř směrem k tanečníkovi, pravá D doleva a levá D doprava. Kroky jsou úsečné, staccatové, mírně jakoby natřasavé. Pravá D vykračuje levou nohou, levá D pravou nohou. Čtyřmi krůčky se otočí jednou dokola. Paže jsou připaženy.

Hudba přehrává předzpíváný nápěv jedenkrát. CH se zatačí za lokty střídavě s pravou a levou D vždy čtyřmi obyčejnými běhovými kroky.

1. - 2. takt: Závěsem za pravé lokty zátočka s pravou D čtyřmi běhovými kroky. CH i D vykročí levou nohou.
3. - 4. takt: CH uvolní pravou D a zatočí se s levou D za levé lokty. Levá D vybíhá pravou nohou.

Při zátočkách trojice postupuje stále mírně vpřed po kruhu. Lichá D vždy postupuje sama čtyřmi běhovými krůčky vpřed, aby byla trojice stále pohromadě.

Při druhé sloce je opět trojice na místě (dívký se podtáčeji jako prve). Při opakování nápěvu rovněž totéž jako v prvním znění.

Tančí Vladimír Čoček (1950), Zuzana Horáková (1977) a Olga Skopalová (1974) z Veselíčka a Lipníka, hraje muzika Lučina z Přerova jako v C. 1.

C. 12 RUSAVĚNKA Z VESELÍČKA U LIPNÍKA
NAD BEČVOU A HORNÍCH NĚTČIC
(1:51.17)

Moderato

Ru-sa-va, Ru-sa-va je sa-mé po -

tů - čky, ne - je - den mlá - de - nec na - mo -

čil pa - puč-ky. Huš, huš, sedla - tá,

sedla - tá, červe - ný papuč-ky měla ta, mě-la ta,

čer-ve - ný pa-puč-ky mě-la ta.

Tančí dvojice smíšené, držení ke kolovému tanci zavřeném.
CH zády do středu.

1. - 5. takt: Dvojice postoupí pěti přikračovanými přísunnými kroky vpřed po kruhu (v každém taktu jeden krok s přísunem), vykročí vnější nohy. Spojené paže mírně komíhají v každém taktu jednou nahoru a dolů. CH vykročí levou, D pravou nohou.

6. - 10. takt = 1. - 5. takt, ale pozpátku na svá místa. Vykročí opačná noha. Paže doprovázejí každý krok limitem shora dolů a zpět.
11. takt - a: Výdup CH levou, D pravou nohou vpřed po kruhu a současně pohyb spojenými pažemi spodním obloukem vpřed vzhůru.
- b: Vzpřim, paže se vrací zpět do původní polohy. Přenesení váhy těla zpět. D na levou, CH na pravou nohu.
12. takt = 11. takt.
13. - 14. takt: V kolovém držení zavřeném tančí dvojice houpačkový obkročák ("šlapák") z celého chodidla do nadnesení do polovýponu, dva kroky v taktu - každým krokem otočení o půl kola doprava, CH vykročí levou, D pravou nohou.
15. - 21. takt: Rychlý šlapák téměř na místě nebo s mírným pohybem vpřed po kruhu.
22. takt: Dvojice zastaví víření. Výdrž ve stoji.

Tančí Vladimír Čoček (1950) a Věra Grygarová (1948) z Veselíčka, hraje muzika Lučina z Přerova jako v C. 1, zpívá Jan Millý (1947) z Velké Bystřice.

C. 13 RUSKA POLKA Z DOLNÍCH A HORNÍCH NĚTČIC

Allegretto

(1:52.18)

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v rozptylu po celé taneční ploše v držení ke kolovému tanci polootevřeném až zavřeném, CH zády do kruhu, D čelem. Postoj CH i D rovný, vzpřímený. Spojené vnější paže dvojice mírně napjaty vpřed.

1. takt - a: CH se dotkne lehce levou patou země asi stopu před nohou stojnou (pravou). Špička levé nohy je postavena ostře kolmo vzhůru. D totéž, ale opačnou (pravou) nohou.
b: CH pokrčí levou nohu v koleně v ostrém úhlu a dotkne se lehce země špičkou u špičky pravé nohy. D totéž opačnou nohou. Dotečky patou a špičkou jsou provedeny ostře - lehce.
2. takt: Dvojice se otočí jedním krokem ostře rytmizované natřásavé polky o půl kola doprava. CH vykročí levou. D pravou nohou. CH je na konci taktu zády. D čelem do směru tance.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt, ale opačnými nohama. Dvojice se otáčí ve 4. taktu stále doprava.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt.
9. - 12. takt: Dvojice se pustí a postaví se čelem proti sobě, CH zády, D čelem do středu kruhu, ruce v bok. CH i D postupují osmi ostře rytmizovanými přísunnými kroky doleva (oba se od sebe vzdalují), CH proti hodinovým ručičkám, D opačně. Oba vykročí levou nohou. V každém taktu dva přísuny. Noha výkročná je vytočena špicí zevnitř. Při nakročení

v první době taktu je koleno napjato. Při přísunu druhé nohy se mírně kolena povolí.

13. - 16. takt: CH i D se vracejí zpět na svá místa osmi kalamajkovými poskoky po levé noze vpravo stranou a s průklepy pravé nohy při každém poskoku patou k levému kotníku. Na konci, ve druhé době 16. taktu, místo posledního kalamajkového poskoku seskok oba do spoje spojného čelem proti sobě.
17. - 18. takt: CH i D postoupí čtyřmi ostře rytmizovanými přísunnými kroky doprava (vzdalují se opět od sebe). Vykročí pravou nohou.
19. - 20. takt: CH i D se vracejí na svá místa čtyřmi kalamajkovými poskoky na pravé noze vlevo stranou s příklepy levé nohy patou ke kotníku pravé nohy. Na druhou dobu 20. taktu seskok do stoje snožmo čelem proti sobě.
21. - 24. takt: Dvojice se na místě obchází, stále natočena čelem k sobě, osmi ostře rytmizovanými přísunnými kroky doprava o 360° (vykračuje pravá noha). Na začátku 21. taktu je výkrok pravou nohou proveden s akcentem. Podobně i přísun ve druhé době je proveden s mírným přírazem. Tanečnice s tanečníkem při tomto postupování po malém kroužku čelem proti sobě stále udržují pohledem kontakt a tanečnice občas pokyvuje hlavou v první době taktu dolů, ve druhé době nahoru. Jakoby zdůrazňovala tímto kýváním rytmus přírazů a akcenty. Otáčení dvojice končí ve 24. b) přidupem provedeným shora levou nohou.
25. - 28. takt = 21. - 24. takt, ale naopak (doleva a levou nohou). První doba ve 25. taktu je provedena podobně jako ve 21. taktu s akcentem. 28. takt je ukončen třemi silně akcentovanými přidupy levou, pravou, levou nohou v prvních třech osminách taktu. Ve čtvrté osmině je výdrž. Při obcházení v kroužku čelem proti sobě ve 21. - 24. taktu vždy v lichých taktech tanečníci mírně podřepnou a v sudých taktech se nadnesou. S tím souvisí i kývavé pohyby hlavy ženy. Totéž při pohybu i ve 25. - 28. taktu.

Tančí a hrají jako v C. 1.

C. 14 RUSKÁ POLKA Z VESELÍČKA U LIPNÍKA
NAD BEČVOU A TÝNU NAD BEČVOU
(1:54.41)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v rozptylu po taneční ploše, CH zády, D čelem do středu kruhu. CH uchopí pravou rukou levici D v pokrčení připažmo. Vnější paže připaženy.

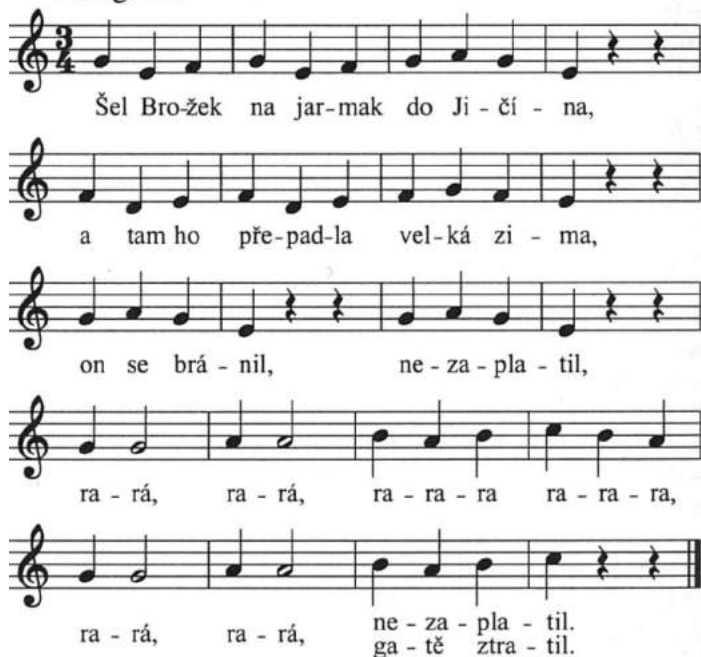
1. - 4. takt: Dvojice postupuje po kruhu ostře rytmizovanými přísunnými kroky (dva v taktu), první vždy s poněkud silnějším akcentem. Vykračuje stále vnější noha (D pravou, CH levou), krůčky jsou výrazně našlapované shora na celé chodidlo. Noha výkročná je vytočena špicí vpřed po kruhu, při nakročení je koleno napjato. Druhá přiráží střední částí vnitřní strany chodidla v pravém úhlu k patě nohy výkročné. Poslední přísun ve 4. taktu je ukončen v poslední osmině přídupem D levou a CH pravou nohou shora dolů.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale zpět, vykračuje opačná noha. Dvojice se na začátku 5. taktu otočí, CH vpravo, D vlevo čelem vzad. Držení však zůstává stejné jako v taktu 1. - 4., avšak spojené paže, levá D a pravá CH, obloučkem dovnitř dolů se protáhnou směrem vzad do pohybu tance ve směru hodinových ručiček. V 8. taktu oba 3 odupy na místě CH - p, 1, p, D - 1, p, 1 nohou.

9. - 16. takt: Dvojice tančí v držení ke kolovému tanci zavřeném natřásavou polku vždy s výskokem na začátku taktu vpřed po kruhu proti hodinovým ručičkám. D vykročí pravou, CH levou nohou. V posledním taktu ukončí dvojice polku třemi podupy.

Tančí a hrají jako v C. 1.

C.15 ŠEL BROŽEK ZE SKOKŮ A TUPCE
(1:56.56)

Allegretto

Šel Bro-žek na jar-mak do Ji - čí - na,
a tam ho pře-pad-la vel-ká zi - ma,
on se brá - nil, ne - za - pla - til,
ra - rá, ra - rá, ra - ra - ra ra - ra - ra,
ra - rá, ra - rá, ne - za - pla - til.
ga - tě ztra - til.

Tančí dvojice smíšené po kruhu, CH zády do středu, D čelem. Držení ke kolovému tanci zavřené.

1. - 4. takt: Čtyři různější přísunné kroky vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou stranou. Druhá noha přísouvá po celé ploše chodidla. Obě chodidla jsou stále paralelně vedle sebe. Každý krok přísunný doprovázejí spojené paže kývavým pohybem zdola nahoru a zpět. Ve 4. taktu místo kroku přísunného obvykle tanečníci zastaví v první době taktu přídupem výkročné nohy. Ve druhé a třetí době výdrž ve stoji. Spojené paže šikmo vzhůru.
5. - 8. takt = 1. - 4. taktu, ale zpět po kruhu a opačnou nohou. Kmihy spojených paží doprovázejí každý krok přísunný pohybem z upažení nahoru do vzpažení dovnitř a zpět. V 8. taktu v první době se zastaví dvojice rovněž přídupem výkročné nohy, D levé, CH pravé.
9. - 10. takt: Jeden přísunný krok CH levou, D pravou nohou vpřed po kruhu, v 10. takt přídupem zastavit.
11. - 12. takt = 9. - 10. takt opačnou nohou (kmihy paží zůstávají stejné jako prve).
13. - 20. takt: Dvojice v držení jako ke kolovému tanci tančí valčík.

Tančí, hrají a zpívají jako v C. 12.

C. 16 ŠPICPOLKA Z HORNÍCH NĚTČIC A SOBĚCHLEB

(1:58.59)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu, levým bokem do středu, D po pravici CH. Drží se za vnitřní ruce v pokrčení předpažmo, vnější ruce připaženy nebo v bok.

1. takt - a: Stoj na vnitřní noze, vnější noha se opře patou o zem, prsty kolmo vzhůru, asi stopu před stojnou nohou. Váha zůstává na vnitřní noze.
b: Vnější noha se odlepí patou od země a pokrčena v koleně se dotkne špičkou země na stejném místě, kde se prve opírala patou o zem. Oba pohyby se provedou s mírným hmitem na noze stojné.
2. takt: Polkový krok vnější nohou vpřed po kruhu s mírným předkloněním trupu na začátku a s postupným napřimováním až do konce taktu. Pohyb je veden hlavou. Vnější noha při vykročení se pokrčí dosti vysoko přednožmo, chodidlo se přitáhne k lýtku vnitřní nohy a obloukem se vymrští vpřed. Polkový krok se provede na začátku s mírným poskokem na vnitřní noze, přičemž vnitřní noha nepatrně podklouzne vzad. Tento pohyb začíná vlastně v předtaktí.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt ale, opačnými nohama.
5. - 6. takt = 1. - 2. takt.
7. takt = 1. takt, ale opačnou nohou.
8. takt: Místo poskočného polkového kroku tři dupavé kroky téměř na místě v rytmu: dvě osminy a jedna čtvrtka. CH při těchto podupech zůstává ve stejném postavení čelem vpřed, D těmito podupy předstoupí před CH.
9. - 16. takt: Dvojice se uchopí ke kolovému tanci a tančí mírně natřásavou polku vpřed po kruhu s otáčením doprava, s natřásáním v prvních dvou osminách taktu a s přeskokem na nohu výkročnou ve druhé době taktu. Tančí se téměř po celých chodidlech. Ramena tanečníků se při tanečním kroku volně natřásají.

Schéma kroku: 1. doba - 1. osmina:

pravá noha (D)

levá noha (CH)

2. osmina:

levá noha (D)

pravá noha (CH)

2. doba:

přeskok na pravou (D)

přeskok na levou (CH)

Tančí a hrají jako v C. 12.

C. 17 ŠPICPOLKA - HŘEBEČEK Z HORNÍCH NĚTČIC
A VŠECHOVIC
(1:59.40)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu ve volném držení ke kolovému tanci, CH levým, D pravým bokem do středu. Dvojice je vzdálena od sebe asi krok a proto CH i D jsou v mírném předklonu a dívají se sobě na nohy. Spojené paže dvojice (CH levá, D pravá) jsou napřaženy do středu.

1. takt - a: CH ve stoji na pravé noze pokrčí přednožmo levou nohu a obloukovitým pohybem "jako když hrábne kůň nohou" se dotkne špičkou levé nohy země zkřížmo před nohou stojnou (pravou - levá špička těsně křížem před pravou). Obloukovitý pohyb levou nohou dotykem země v popsané poloze a ihned zvednutím levé špičky pokračuje vzad k pravé holeni asi 25 cm od země. D totéž pravou nohou křížem před levou nohou.

b: CH učiní tentýž hrabavý pohyb levou nohou vlevo zevnitř. Levá špička se dotýká země z druhé strany stojné (pravé) nohy ve stejné rovině jako v a). D totéž pravou nohou vpravo zevnitř.

Pokrčená noha při hrabavých pohybech opisuje vlastně malé vertikální kroužky nejprve z jedné (křížem) a pak z druhé strany (vně) chodidla stojné nohy.

2. takt: Dvojice postoupí rázně vpřed po knihu (CH vpřed, D vzad) jedním polkovým krokem s mírným nadskokem v předtaktí a s výdupem na začátku taktu (CH levou vpřed, D pravou vzad). CH opíše před vydupnutím opět levou nohou malý vertikální oblouček vpřed (ještě jedno malé "hrábnutí" nohou).
3. - 4. takt = 1. - 2. takt, ale druhou nohou.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, ale nyní se dvojice vrací polkovým krokem v sudých taktech zpět po kruhu (CH couvá, D postupuje vpřed).
9. - 12. takt: V kolovém držení zavřeném obyčejném (bez odstupu a předklonu) polka s nátřesy v prvních dvou osminách a s přeskokem na výkročnou nohu ve drahé době taktu, CH vykročí levou, D pravou nohou. Dvojice postupuje vpřed po kruhu s otáčením doprava. Ve 12. taktu dvojice otáčení doprava zastaví.
13. - 16. takt = 9. - 12. takt, ale nyní se otáčí dvojice doleva. Vykročí stejná noha jako v taktech 9. - 12.

Tančí a hrají jako v C. 12.

C. 18 ŠPICPOLKA Z OPATOVIC, RAKOVA
A VŠECHOVIC
(2:01.02)
Melodie jako v C. 17.

Tančí dvojice smíšené v držení ke kolovému tanci zavřeném, CH zády, D čelem do kruhu.

1. takt: Široký přeměnný krok dlouze sunutý podle CH vlevo stranou. CH vykročí levou, D pravou nohou.
2. takt: Dva poskoky na místě, CH na levé, D na pravé noze, drahá pokrčena v koleně, chodidlo v přirozené poloze. Na poslední osminu taktu pokrčená noha CH i D rázně přidupne celým chodidlem na zem.

3. takt = 1. takt, ale na opačnou stranu (podle CH doprava), vykročí CH pravou, D levou nohou.
4. takt = 2. takt, ale na opačné noze.
5. - 8. takt = 1. - 4. takt, v 8. taktu se však provedou tři akcentované poskoky, CH na pravé, D na levé noze v rytmu: dvě osminy a čtvrtka.
9. takt: Dvojice se otočí na místě o 360° doprava třemi rychlými kroky (přešlapy), CH vykročí levou, D pravou nohou.
10. takt: Dva poskoky CH na levé, D na pravé noze. Druhá noha pokrčuje při každém poskoku přednožmo (celkem dvakrát se provede v pokrčení pohyb nahoru a dolů). Na poslední osminu taktu přídup pokrčené nohy celým chodidlem.
11. - 12. takt = 9. - 10. takt, ale naopak a opačnou nohou.
13. - 14. takt = 9. - 10. takt.
15. takt = 11. takt.
16. takt: Tři poskoky, CH na pravé, D na levé noze. Druhá noha pokrčena, chodidlo v přirozené poloze. Dvojice se při poskocích mírně uklání, CH vpravo, D vlevo (ve směru poskaku-jící nohy).

Poznámka: přeměnný krok ve 3. taktu (zpětný pohyb dvojice) je o něco kratší nežli v 1. taktu při pohybu vpřed po kruhu.

Tančí a hrají jako v C. 1.

C. 19 ŠPICPOLKA Z OPATOVIC A OSEKU NAD BEČVOU

(2:02.26)

Andantino

Hol - ka mo - dro - o - ká, ne - se - dá - vyj

u po - to - ka, hol - ka mo - dro - o - ká,

ne - se - dá - vyj tam. Pří - de na tě

Holka modrooká, neseďavyj u potoka,
 holka modrooká, neseďavyj tam.
 V potoku se voda točí,
 podemele tvoje oči,
 holka modrooká, neseďavyj tam.

Holka modrooká, neseďavyj u potoka,
 holka modrooká, neseďavyj tam.
 Potem budeš plakati,
 pozdě bycha honiti,
 holka modrooká, neseďavyj tam.

Tančí dvojice smíšené po kruhu v držení ke kolovému tanci zavřeném, které se střídá s polootevřeným, CH uvnitř, D vně.

1. takt - a: Prudký výkrok s výdupem se sníženým těžištěm vnější nohou (CH levou, D pravou) a s odvrácením dvojice od sebe zevnitř o čtvrt kruhu do směru tance, D vpravo, CH vlevo. Druhá noha zároveň prudkým švihem zdola nahoru pokrčí přednožmo poníž dovnitř směrem vpřed po kruhu.
 b: Nízký poskok CH na levé, D na pravé noze. Vnitřní nohy - CH pravá, D levá - jsou paralelně vedle sebe pokrčeny. Vnitřní boky obou tanečníků jsou blízko u sebe.
2. takt = 1. takt, ale naopak, opačnou nohou a opačným směrem. CH vydupne pravou, D levou nohou. Současně se vytočí v bocích dovnitř čelem vzad, stále se pevně držíce jako v 1. taktu. (Velkou roli při poskocích s doprovodnými pohyby druhé nohy hraje vytáčení v bocích při pokrčování nohou přednožmo.)

3. - 4. takt a 5. - 6. takt a 7. - 8. takt = 1. - 2. takt.

9. takt = 1. takt.

10. takt: V postoji z předcházejícího taktu v polootevřeném držení - spojené paže napřaženy vpřed po kruhu- CH i D poskočí třikrát na jedné noze: CH na levé, D na pravé. Druhé nohy (vnitřní) jsou pokrčeny přednožmo, paralelně vedle sebe. Uvedenými třemi poskoky se dvojice otočí na místě o 180° vpravo (do protisměru), D couvá, CH postupuje vpřed.

Poznámka k provedení 9. a 10. taktu: dvojice se začíná otáčet již v taktu 9. b) a otáčení třemi poskoky v 10. taktu plynule navazuje na 9. takt b).

11. takt - a: CH pravou, D levou nohou krok s výdupem a s obratem o 90° dovnitř.

b: CH i D poskok na výkročné noze (CH na pravé, D na levé), druhé nohy pokrčeny přednožmo dovnitř, CH levou, D pravou. Držení zůstává stejné, ale poněkud se uvolní.

12. takt: Třemi poskoky, CH na pravé, D na levé noze, vnitřní nohy pokrčeny paralelně, boky u sebe, se otočí o dalších 90° vpravo. Nyní couvá CH.

13. - 14. takt = 9. - 10. takt.

15. - 16. takt = 11. - 12. takt.

Tančí, hrají a zpívají jako v C. 12.

C.20 TRNKA - ČERTŮV TANEC Z OSEKU NAD BEČVOU,
LIPNÍKA NAD BEČVOU A TÝNU NAD BEČVOU
(2:04.02)

Allegretto

Dokud' jedna trn - ka, trn - ka, trn - ka,

vždycky řiřka brn - ká, brn - ká, - ká.

Dokud' jedna hruška, hruška, hruška,
dotud' řítka šušká, šušká, -šká.
Dokud' jedno ovoce, ovoce, ovoce,
dotud' řítka lapoce, lapoce.

Tančí dvojice smíšené čelem proti sobě, CH zády nebo levým bokem do středu knihu. CH uchopí D oběma rukama kolem pasu, D mu položí ruce ze stran na ramena. V tomto postavení se otáčí dvojice dokola "trnkovými poskoky".

1. takt - a: CH vykročí levou, D pravou nohou s mírným pootočením doprava, noha došlápne celým chodidlem na zem.
b: Poskok na noze výkročné s otočením o dalšího čtvrt kruhu (někdy - zvláště ze začátku tance se otáčí dvojice mírněji).
2. takt = 1. takt, ale na opačné noze.

Těmito poskoky se otáčí dvojice stále dokola. V určité chvíli, obvykle na začátku tance nebo uprostřed nápěvu, CH i D třikrát zadupají, CH levou, pravou, levou nohou. D pravou, levou pravou nohou (dvě osminy a jedna čtvrtka). Tempo tance se stupňuje - proto název "čertův tanec".

Někdy se tančí i další figury, např. dvojice v postavení levým bokem do středu, D po pravici CH zavěšeno levicí do jeho pokrčené pravice, postupují vpřed po kruhu "trnkovými poskoky". V lichých taktech vykračuje CH levou, D pravou nohou (vnějšíma nohama), vnitřní nohy mírně pokrčují přínožmo nebo zánožmo. V sudých taktech vykračuje vpřed vnitřní noha a vnější pokrčuje přínožmo. Na začátku této figury obvykle tanečníci při výdupu vnější nohou se předkloní a postupně se v průběhu 1. taktu napřímí. V dalších taktech pak už zůstávají vzpřímení. Takto postupují až do konce 8. taktu.

V 9. - 16. taktu se pak stejnými poskoky otáčejí na místě tak, že CH couvá a D postupuje vpřed. Při otáčení CH i D upaží vnější paže dolů. Pak znovu v dalších osmi taktech postupuje dvojice trnkovými poskoky vpřed po kruhu (na začátku opět zvýrazněn

první výdup vpřed předklonem a postupným napřímením obou tanečníků, případně i gestem vnějších paží, CH ji může zvednout do výše atp.).

9. - 16. takt: Dvojice se otáčí na místě kolem společné osy trnkovými poskoky. Nyní však couvá D.

Při dalším opakování nápěvu se znovu chytne dvojice do držení ke kolovému tanci ("v objetí") a tančí znovu trnkovými poskoky dokola vpřed po kruhu s občasným trojitým zatupáním.

Poněvadž se tanec zrychloval a celkový taneční projev nabýval na dynamičnosti, nazývali jej také "čertův kus".

Tančí, hrají a zpívají jako v C. 4.

C.21 HOLÁŇ Z LOUKOVA

(2:06.06)

Allegretto

Mě - la sem já ho - lá - ňa,
mě - la sem ho rá - da, da - la sem ho
do se - na, sež - ra - la ho krá - va.

Tančí dvojice smíšené v držení ke kolovému tanci zavřeném. CH uchopí D oběma rukama v pase, ona mu položí ruce ze stran na ramena.

1. takt - a: CH vykročí pravou nohou v před, D levou nohou vzad a otočí se na ní prudce s nadnesením do polovýponu o půl kola.

b = a), ale opačnou nohou.

Všechny další takty se rovnají 1. taktu.

Dvojice tančí po celý tanec prudký houpavý obkročák s otáčením doprava. Každým krokem se otočí o půl kola.

Tančí a hrají členové souboru Rusava z Bystřice pod Hostýnem Karel Pišťáček (1956) a Drahomíra Kroupová (1956), Jiří Stanovský (1956) a Jana Stanovská (1956), Petr Stanovský (1952) a Magda Kučerková (1965), muzika ve složení Pavel Malík (1948) prim, Jiří Novák (1950) housle-terc, Miluše Foltýnová (1961) viola-kontr, Bořek Müller (1957) cimbál a Milan Bárta (1951) kontrabas.

C.22 HUS Z OSÍČKA-PŘÍKAZ

(2:06.44)

Allegretto

Hus, hus, sed-la - tá, sed-la - tá,

čer-ve - ný pan - čoš - ky do bla - ta.

Tančí dvojice smíšené v postavení čelem proti sobě, CH zády do středu. Držení ke kolovému tanci zavřené.

Prvá část tance je v taktu dvoučtvrtecním, druhá v tříčtvrtecním.

1. - 2. takt: Dva přísunné kroky (druhý nedokončen) podle CH doleva. CH vykročí levou, D pravou. Kroky jsou doprovázeny kmihi spojených paží (při každém přísunném kroku zdola nahoru a zpět).
3. - 4. takt: 2 přísunné kroky (druhý nedokončen) podle CH vpravo stranou. Vykročí opačná noha. Kmihi paží při každém přísunném kroku jsou opačně: shora dolů a zpět.
5. - 7. takt: 6 cvalových kroků vpřed po kruhu, CH vykročí levou nohou, D pravou. Posledním cvalovým krokem se dvojice zastaví. Spojené paže jsou v klidu napjaty ve směru tance.
8. - 10. takt: 6 cvalových kroků zpět po kruhu, vykročí opačná noha. Dvojice se mírně pootočí vzad. Spojené paže jsou v klidu.
11. - 26 takt: Valčík.

Tančí a hrají členové souboru Rusava z Bystřice pod Hostýnem Karel Pišťáček (1956) a Drahomíra Kroupová (1956), Svatopluk Ruddel (1962) a Magda Müllerová (1958), Jiří Stanovský (1956) a Jana Stanovská (1956), Petr Stanovský (1952) a Magda Kučerková (1965), muzika ve složení jako v C. 21.

C.23 KONOPĚ I Z OSÍČKA-PŘÍKAZ

Mode: *Andante*

(2:07.33)

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH zády do středu. CH a D jsou od sebe vzdáleni jeden krok.

1. takt: Naznačení růstu (výšky) konopí.

a: CH i D se předkloní, povolí mírně kolena a rukama asi 30 cm od země naznačí výšku konopí (hřbety rukou vzhůru).

b: Dvojice se mírně napřímí a ruce naznačují výšku konopí asi o 20 cm výše než v a).

c: Dvojice se téměř úplně vzpřímí, pouze hlava a ramena jsou mírně schýleny. Ruce stále hřbety nahoru se pozvednou asi o dalších 20 cm.

Měření výšky konopí v jednotlivých dobách se značí 3 od sebe odsazenými pohyby pohyby (ne spojitě).

2. takt - a: Podtržením pravé nohy po ploše celého chodidla nízký poskok na místě, levá pokrčí přednožmo, potlesk do dlaní pod pravým kolenem. Trup je mírně schýlen vpřed.

b: Levá noha došlápne na zem, vpřím; potlesk každý do svých dlaní asi ve výši prsou.

c: CH a D potlesk navzájem do dlaní (hřbety nikou obráceny k tělu).

3. - 4. takt: CH ve 3. taktu a) podup pravou nohou. Dále výdrž ve stoji, ruce v bok. D ruce v bok, obrat na místě 6 kroky vpravo (na každou dobu jeden krok), začíná pravá noha.

5. - 8. takt = 1. - 4. takt.

9. takt - a, b: Dvojice se uchopí za obě ruce, natočí se k sobě bokem (CH pravým, D levým). Dupavě postoupí jedním přeměnným krokem vpřed, vykročí vnější noha.

c: CH i D jeden poskok na vnější noze, vnitřní pokrčena přednožmo.

10. takt - a, b: Švihem přednožené nohy dovnitř oba obrat o 180° dovnitř (D vlevo, CH vpravo) a jeden přeměnný krok vnější nohou, D levou, CH pravou vpřed.

c: Jeden poskok na vnější noze, vnitřní pokrčena přednožmo.

11., 13., 15. takt = 9. takt.

12., 14., 16. takt = 10. takt. V 16. taktu už se obvykle dvojice pouze zastaví čelem proti sobě jedním přeměnným krokem bez závěrečného poskoku a přednožení.

Tančí a hrají jako v C. 22.

C.24 KONOPĚ II Z OSÍČKA-PŘÍKAZ

(2:08.50)

Melodie jako v C. 23.

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH zády do středu, vzdálení od sebe asi jeden krok, ruce v bok.

1. takt - a: CH i D dřep, ruce se dotknou dlaněmi země.

b: CH i D vztyk do podřepu na pravé noze, levá pokrčena přednožmo. Oba potlesk do dlaní pod pokrčeným kolenem.

c: CH i D vztyk a potlesk ve stoji, každý do svých dlaní ve výši prsou.

2. takt - a: CH i D navzájem potlesk do dlaní, hřbety rukou k tělu.

b. c: Ruce v bok. CH i D obral na místě 2 kroky asi o 180° vpravo. Vykročí pravá noha.

3. takt - a, b: CH i D pokračují v otáčení dalšími 2 kroky.

c: Výdrž ve stoji spojném čelem proti sobě nebo jedním krokem se ještě dotočí do stoje čelem proti sobě a pak výdrž ve stoji.

4. takt: Výdrž ve stoji.

5. - 8. takt = 1. - 4. takt.

9. - 10. takt: Dvojice se zavěsí za pravé lokty a 6 kroky se zatočí jednou kolem o 360°. Vykročí pravá noha. Při posledním kroku se použít.

11. - 12. takt = 9. - 10. takt, nyní se však zavěsí za levé lokty. Vykročí opět pravá, nyní vnější noha.

13. - 14. takt = 9. - 10. takt.

15. - 16. takt = 11. - 12. takt.

Tančí a hrají členové souboru Rusava z Bystřice pod Hostýnem Jiří Stanovský (1956) a Jana Stanovská (1956), muzika jako v C. 21.

C.25 MALÝ HOLÁŇ Z OSÍČKA-PŘÍKAZ A LOUKOVA
(2:09.29)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu v držení ke kolovému tanci zavřeném, CH zády do středu.

1. takt: 2 lehké přísunné kroky podle CH vlevo stranou, CH vykročí levou nohou, D pravou. Poslední přísun je nedokončen (krok připomíná krok přeměnný).
2. takt = 1. takt, ale naopak a opačnou nohou.
3. - 4. takt: Dvojice se otočí 4 kroky obkročáku houpavého dvakrát kolem.

Pohyby taktu 1. - 4. se opakují až do konce tance.

Taneční variant:

Tančí se ve stejném postavení a držení.

1. - 2. takt: jako u 1. variantu.
3. - 4 = 1 - 2. takt.

5. - 8. takt: Dvojice se otočí osmi houpavými obkročáky čtyřikrát vpravo kolem. CH vykročí levou, D pravou nohou. Obkročák je proveden s velkým švihem, až s malým poskokem.

9. - 16. takt = 1. - 8. takt.

Tančí a hrají jako v C. 22.

C.26 MAZURKA Z OSÍČKA - PŘÍKAZ A LOUKOVA
(2:09.58)

Allegretto

Tančí dvojice smíšené po kruhu v držení polootevřeném, CH uvnitř, D po pravici CH. Varianta držení: za ruce vzadu křížem.

1. takt: Jeden mazurkový krok vpřed, začíná vnější noha.

a: Výdup vnější nohou vpřed (noha došlápne celým chodidlem na zem, koleno pokrčeno).

b: Přeskok na vnitřní nohu (vnitřní noha došlápne přední částí chodidla na místo, kde stála vnější noha). Vnější noha vymrští vpřed v koleně, chodidlo uvolněno.

c: Ještě jeden poskok na vnitřní noze, téměř na místě. Pravá noha přitáhne patou k holeni nohy vnitřní.

2. takt = 1. takt.

3. - 4. takt: Dvojice se otočí na místě 6 drobnými běhovými krůčky o 360° doleva, CH couvá, D postupuje vpřed. Vykročí vnější noha.

Pohyby taktu 1. - 4. se opakují až do konce 20. taktu.

20. - 36. takt (Trio): Dvojice tančí po kruhu valčík doprava.

Tančí a hrají jako v C. 22.

C.27 MAZURKA - KLUBKO ZE VŠECHOVIC (2:10.50)

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu, CH uvnitř, D po jeho pravici. Drží se za nice vzadu křížem.

1. - 2. takt: Dva kroky skákavé vydupávané mazurky (viz mazurka z Osička C.26). Vykročí vnější nohy.
3. - 4. takt: Dvojice se otočí 6 drobnými běhovými krůčky o 360° doleva kolem společné osy, CH couvá, D postupuje vpřed. Vykročí vnější noha, CH levou nohou zakročí, D pravou nohou vykročí vpřed.

Pohyby taktů 1. - 4. se opakují až do konce 16. taktu.

V taktech 17. - 24. se uchopí dvojice jako k valčíku (zavřené kolové držení) a tančí valčíkem s otáčením doprava.

17. - 18. takt: Dvojice tančí valčík s otáčením doprava. Na konci 17. taktu víření zakončí (valčíkový krok nedotáhnou) a v 19. - 20. taktu tančí valčíkem s otáčením doleva.

21. - 22. takt = 17. - 18. takt.

23. - 24. takt = 19. - 20. takt.

Poznámka: Při tanci prý se otáčejí, jako když navíjí na klubko nit.

Tančí a hrají jako v C. 22.

C.28 OTAVA Z OSÍČKA-PŘÍKAZ

(2:11.53)

Allegretto

O - bracej - te, hol - ky, o - ta - vu, o - ta - vu,

já za vá - ma po - maluč - ky po - hrabu, po - hrabu.

Tančí dvojice smíšené po kruhu levým bokem do středu. D před CH. Dívky založí ruce v bok. Poloha paží u chlapců je jako u držení hrábí: pravice v mírném odpažení, ruka mírně sevřená, prsty k sobě, jakoby svírala rukojeť hrábí. Levice pokrčena před tělem, předloktí šikmo stranou, ruka dlaní obrácena k tělu, rovněž mírně sevřena do trubičky (jakoby držela horní konec rukojeti hrábí).

1. takt: CH: Jeden přísuný krok pravou šikmo vlevo vpřed před levou nohou s nepatrným natočením doleva. Ruce táhnou "hrábě" zprava doleva před tělem: pravice se krčí v lokti a předloktí se zvedá před tělo, ruka je stále otočena dlaní k tělu. Levice se poněkud napíná vlevo šikmo vzhůru. V konečné fázi pohybu však zůstane ruka v lokti ohnutá, předloktí zvednuto mírně šikmo vlevo vzhůru, dlaň stále natočena k tělu.

D - a: Vykročí levou nohou šikmo vlevo vpřed s mírným natočením doleva. Pravou nohu pomalu přisouvá téměř po špičce k levé noze obloukem.

b: Vyhoupne se z celého chodidla levé nohy do výponu; pravá noha se vyhoupne do přednožení dolu dovnitř způsobem, jakoby nártem něco obracela. Ke konci 2. doby se levá noha spustí opět na patu a pravá noha se připraví k dalšímu kroku.

2. takt: CH jeden přísuný krok šikmo vpravo vpřed, pravou nohou s nepatrným natočením doprava. Paže se vracejí zpětnou cestou do původní polohy jako na začátku 1. taktu.

D jako v prvním taktu, ale naopak a opačnou nohou (pravá noha vykročí šikmo vpravo vpřed, levá špičí "obrací" pokosenou travu).

3. - 4. takt: CH jako v taktu 1. - 2.

D se otočí 2 valčíkovými kroky o 360° doleva ve dvoučtvrtečním taktu. Vykročí levou nohou.

5. - 8. takt. 9. - 12., 13. - 16. takt = 1. - 4. takt.

17. - 32. takt: Dvojice se uchopí ke kolovému tanci (držení zavřené) a tančí po kruhu třasák se 3 nářesy v prvních 3 osminách taktu. Při třasáku se našlapuje téměř na celá chodidla.

Tančí a hrají jako v C. 22.

C. 29 ŠPICPOLKA Z LOUKOVA A OSÍČKA-PŘÍKAZ
(2:13.28)

Tančí dvojice smíšené po kruhu v držení ke kolovému tanci zavřeném, CH levým bokem do středu. Spojené paže jsou volně napjaty do středu.

1. takt: Přeměnný krok provedený poněkud dupavě, s otočením o čtvrt kruhu podle CH doleva (do středu kruhu). CH vykročí levou nohou, D pravou.
2. takt: Dva poskoky, CH na levé noze, D na pravé. CH je při poskocích v mírném záklonu, pravá noha nepatrně pokrčena přednožmo, chodidlo v přirozené poloze. Noha je v kyčli mírně vytočena zevnitř. D 2 poskoky na pravé noze, levá mírně pokrčena přínožmo až zánožmo. Trup je při poskocích mírně nachýlen vpřed. CH i D jakoby při poskocích směřovali špicí nohy k zemi.
3. takt = 1. taktu, ale dvojice se otočí o půl kola, podle CH doprava. CH vykročí pravou, D levou nohou.
4. takt = 2. taktu, ale na opačné noze.

Všechny liché takty = 3. taktu (s výjimkou 1. taktu se otáčí dvojice vždy o pul kola, jednou nalevo, jednou napravo).

Všechny sudé takty = 2. taktu.

Tančí a hrají jako v C. 22.

C. 30 ŠTUDENT Z OSÍČKA-PŘÍKAZ
(2:14.27)

Allegretto

Když sem já — byl ma - lé chla - pec,
u sed - lá - ka pa - cho - lek,
u - čil sem se štu - dý - ro - vat,
jak se lo - zé na chlí - vek.

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH zády do středu, D čelem. Oba ruce v bok.

1. takt: Jeden dupavý přeměnný krok CH s půlobratem doleva, D doprava. CH vykročí levou nohou, D pravou. Krok není příliš dlouhý.
2. takt: Dva poskoky na místě na výkročné noze, druhá pokrčí přednožmo, chodidlo téměř vodorovné se zemí, vzdáleno asi 10 - 15 cm od země.

3. takt: Švihempřednožené nohy dovnitř celý obrat CH vpravo, D vlevo a ihned jeden dupavý přeměnný krok vpřed po kruhu (nyní ve směru hodinových ručiček). CH vykročí pravou, D levou nohou.
4. takt = 2. takt, ale opačnou nohou.
5. - 8. takt a 9. - 12. takt = 1. - 4. taktu.
13. - 16. takt: Dvojice se na místě obtančí polkou až do původního postavení. CH vykročí levou nohou, D pravou. Při polce si dvojice vyhýbá stále doleva. CH víří doprava a otáčí se stále kolem své vlastní osy. Posledním krokem se dotančí do původního postavení. D tančí stále zády k CH po malém kroužku. Při prvním kroku (pravou nohou) se natočí o 45° doleva. Při druhém (levou nohou) se otočí asi o 45° vpravo. Třetí polkový krok provede stranou po kroužku (pravou nohou) a čtvrtým (levou nohou) se dotočí asi o 45° doleva do původního postavení čelem proti CH.
17. - 20. takt = 1. - 4. takt.
21. - 24. takt = 13. - 16. takt (obtáčení dvojice).

Tančí a hrají jako v C. 22.

C. 31 VOJÁK I Z OSÍČKA-PŘÍKAZ (2:15.18)

Allegretto

Tančí CH a D ve dvou čelných řadách proti sobě, vzdálení od sebe 2 - 3 kroky, v jedné řadě CH, ve druhé D, ruce v bok.

1. - 4. takt: Čtyři kroky přísunně vpravo stranou, vykročí pravá noha (CH se vzdalují od D). Každý krok přísunný je ukončen malým hrnkem podřepmo.
5. - 8. takt: Sedm poskoků na pravé noze vlevo stranou s "kalamajkovými poklepy" druhé nohy při každém poskoku k noze poskakující vnitřní stranou chodidla. Přiklepávající noha je v koleně mírně pokrčena. Poskoky se vrací tanečnicki na svá původní místa. Na 1. dobu 8. taktu s příklepem nohy doskočí do stoje snožmo a na 2. dobu výdrž.
9. - 16. takt = 1. - 4. takt, buď stejným směrem jako v taktech 1. - 8., nebo naopak a opačnou nohou.
17. - 18. takt: Dvě a dvě nejbližší dvojice utvoří čtveřici. Uchopí se do kříže za pravé ruce v upažení, levé v bok. Každý se drží s cizím partnerem. Uspořádání je tedy následující: První a druhá D vedle sebe a proti druhé a první CH. První D se drží za pravé ruce s druhým CH, druhá D s prvním CH. Čtyřmi obyčejnými rychlými kratšími kroky se otočí celá čtveřice o necelého půl kola, vykročí pravá noha.
19. - 20. takt: CH jako v taktu 17. - 18., ale kroky jsou kratší, skoro na místě. Spojené paže zvednou stříškovitě nahoru téměř do vzpažení dovnitř. Posledními dvěma kroky provedou obrát o 180° vpravo. Při posledním kroku se pustí pravicemi dívek. Dívky se pod zvednutými spojenými pravicemi s CH podtočí čtyřmi kroky a otočí se o 180° vpravo. Obrát se provede skoro na místě. Po dokončení obrátu při posledním kroku, kterým se již pouze na místě dotáčí, se pustí pravicemi chlapců. Všichni jsou natočeni do středu levými boky.
21. - 24. takt: Dvojice se uchopí do kříže za levé ruce, pravé v bok. Tančí totéž jako v taktech 17. - 20., ale na opačnou stranu a na konci s obrátem dívek doleva. Vykračuje opět pravá noha.
25. - 28. takt = 17. - 20. takt.
29. - 30. takt = 21. - 24. takt.

Tančí a hrají jako v C. 22.

C. 32 VOJÁK II Z OSÍČKA-PŘÍKAZ

(2:17.34)

Melodie jako v C. 31.

Postavení jako u vojáka I (C.31).

1. - 16. takt se tančí jako u vojáka I.
17. - 20. takt: Dvojice se zavěsí za pravé lokty (CH s protější D) a zatočí se čtyřmi polkovými kroky jednou kolem. Vykročí pravá noha. Při posledním kroku se pustí a otočí se o 180° dovnitř (doprava).
21. - 24. takt: Dvojice se zavěsí za levé lokty a zatočí se čtyřmi polkovými kroky jednou kolem. Vykročí opět pravá noha. Při posledním kroku se pustí a otočí se o 180° doleva.
25. - 28. takt = 17. - 20. takt.
29. - 32. takt = 21. - 24. takt.

Tančí a hrají jako v C. 22.

Seznam literatury a pramenů

V závorce za údajem je uveden symbol části, které se údaj týká:
AB = Malá Haná, C = Záhोří.

- Bartoš, F.: *Národní písně moravské v nově nasbírané...* Brno 1889. (AB, C)
- Bartoš, F. - Janáček, L.: *Národní písně moravské v nově nasbírané. Brno 1901.* (AB, C)
- Blažek, Z.: *Lidové písně z Blanenska a Boskovicka.* Blansko 1972. (AB)
- Burian, B.: *Vlastivěda moravská.* Konický okres. Brno 1939. (AB)
- Burian, J.: *Hudba na Litovelsku.* In: Studie z kulturních dějin střední a severní Moravy, Přerov 1942, s. 651. (AB)
- Cvrček, J.: *Národopisné výstavy a slavnosti.* In: Český lid 2, 1893, s. 447. (AB, C)
- Čočková, O. - Mrvová, M.: *Tance z lipenského Záhóří.* Odborná spolupráce Z. Jelínková, redakční spolupráce H. Lisická. V tisku (vyjde v Přerově 1997). (C)
- David, J.: *U nás na Záhóří.* Pásmo lidových zvyků, obyčejů a písní ... In: Vítejte u nás v Dřevohosticích, Dřevohostice 1993, s. 42n. (C)
- Dohnal, A.: *Hlinsko zpěváků a muzikantů.* Lipník nad Bečvou 1995. (C)
- Gelnar, J.: *Na okraj tří tanců z rukopisného sborníku Kristiana Hirschmentzla.* In: Slezský sborník 58, 1960, s.266n. (C)
- Gelnar, J.: *Tanec "starodávny" v díle Leoše Janáčka.* In: Radostná země 10, 1960, s. In. (C)
- Gregor, A.: *O lidových písních na Boskovicku.* In: Vlastivědné listy z Boskovicka, Boskovice 1951. (AB)
- Hrabalová, O.: *Průvodce písňovými rukopisnými sbírkami ÚEF ČSAV v Brně.* Díl 1. Soupis písňových rukopisných sbírek. Díl 2. Slovník sběratelů lidových písní. Brno 1983. Ze sběratelů pro tento region jsou to především Františka Kyselková, Bohuslav Jindra a Jan Burian. (AB, C)
- Herčíková, Z.: *Využití regionálních prvků Boskovicka v hudebně výchovném procesu na ZŠ.* Blansko 1981. (AB)
- Jelínková, Z.: *Doslov k tancům ze severního Konicka.* In: Pištělák, J., Lidové tance severního Konicka, Prostějov 1988, s. 147n. (AB)
- Jelínková, Z.: *Lidový tanec na Hané a v přilehlých oblastech.* Druhy hanáckých tanců, vzájemné vztahy mezi tanci v jednotlivých územích Hané, vazby a vztahy historické. Olomouc 1991. (C)
- Jelínková, Z.: *Lidové tance z Boskovicka.* I. a II. část. Boskovice 1952. (Vyšlo v rámci Vlastivědných listů z Boskovicka.) (AB)
- Jelínková, Z.: *Lidové tance z Brna, Hané a Horácka.* Brno 1959. (Vyšlo v edici metodických materiálů ke školení vedoucích souborů písní a tanců v Lomnici u Tišnova.) (AB)

- Jelínková, Z.: *Lidové tance z Kořence*. In: Lidová tvořivost VII. , 1956, s. 18n. (AB)
- Jelínková, Z.: *Písňový materiál s popisy tanců z archivu Státního ústavu pro lidovou píseň v Brně*. (Vyšlo pro krajské internátní školení tanečních souborů v Boskovicích 17. - 24.8. 1952.) (AB)
- Jelínková, Z.: *Písňový materiál a popisy tanců z archivu Kabinetu pro lidovou píseň v Brně*. (Vyšlo pro krajské internátní školení instruktorů tanečních souborů LUT v Boskovicích 12. - 18.6.1953.) (AB)
- Jelínková, Z.: *Zprávy o lidovém tanci a hudbě na Moravě a ve Slezsku v Bartošově pozůstalosti*. In: Slovácko 29, 1987, s. 89n. (C)
- Klapil, P.: *V Lipníku včil jarmark bude*. Lidové písně lipenského Záhoří. Olomouc 1989. (C)
- Klapil, P.: *Záhorské písničky*. V tisku. (C)
- (Kolář, J.): Zpráva o přednášce Z. Jelínkové na Národopisném pondělku v etnografickém oddělení Moravského muzea v Brně 25. 2. 1952 na téma Lidové tance na Boskovicku. Fotografie a popis protivanovské muziky Josefa Koláře. In: Zprávy Moravského muzea v Brně, 1952. (AB)
- Kunc, J.: *Molinburský písničky*. Opus 6., Praha, Mozarteum 1918. (AB)
- Kunz, L.: *Lidový kroj na Záhoří*. In: Časopis Moravského muzea v Brně XLI, 1956, s. 157n. (C)
- Kunz, L.: *Příspěvky k výzkumu lidové písně a tance na hostýnském Záhoří*. In: Časopis Moravského muzea v Brně 37, 1952, s. 361n. (Viz totéž in: Národopisný věstník československý , 1952.) (C)
- Kunz, L.: *Soupis časopiseckých prací z Valašska a Záhoří 1884 - 1964*. Brno 1965. (C)
- Kunz, L. - Jelínková, Z.: *Lidové tance na hostýnském Záhoří*. Příspěvky k výzkumu lidové písně a tance na hostýnském Záhoří III. In: Sborník Krajského vlastivědného muzea, sv. B III (1952), Olomouc 1958, s. 119n. (C)
- Kunz, L. - Jelínková, Z.: *Příspěvky k výzkumu lidové písně a tance na hostýnském Záhoří II*. Zápisy lidových tanců z Osíčka a Příkaz. In: Časopis Moravského muzea v Brně 38, 1953, s. 63n. (C)
- Kunz, L. - Jelínková, Z.: *Lidové tance na Hostýnském Záhoří*. Gottwaldov 1978. (Výběr z obou předcházejících sbírek.) (C)
- Laub, G.: *Staré tance a mladí lidé*. In: Lidová tvořivost 6, 1955, s. 203. (O souboru z Veselíčka u Lipníka nad Bečvou.) (C)
- Mackerle, J. - Továrek, F. - Vacová, P.: *Vlastivěda moravská II*. Moravskotřebovský okres. Jevíčko 1946. (AB)
- Pišťelák, J.: *Lidové tance na Konicku*. In: Štafeta, kulturně politický časopis Prostějovska 8, 1976, č. 2, s. 31. (AB)
- Pišťelák, J.: *Lidové tance severního Konicka*. Prostějov 1988. (AB)

- Popelka, B.: *Vlastivěda moravská. Jevický okres. II. Místopis.* Brno 1912. (AB)
- Příkryl, V.: *Kořenec.* In: Veselá, B., *Po celý rok.* (Obrazová příloha.) Blansko 1987. (AB)
- Příkryl, F.: *Záhoří po stránce archeologicko-etnografické.* In: *Záhorská kronika* 1, 1895, s. ln. (C)
- Příkryl, P. F.: *Záhoráci na slavnosti a výstavě národopisné v Dřevohosticích dne 23. července 1893.* (C)
- Sirovátka, O.: *Boskovický zpěvníček.* Praha 1953. (AB)
- Sirovátka, O.: *Lidové dětské hry z Boskovicka.* Vlastivědné listy z Boskovicka. Boskovice 1951. (AB)
- Sirovátka, O. - Jiroušek, M.: *Písň z Hané.* Praha 1954. (AB, C)
- Smiřický, Z.: *Vítejte u nás v Dřevohosticích.* Sborník ke 100. výročí Národopisné výstavy Záhoří v Dřevohosticích dne 23. 7. 1893. Dřevohostice 1993. (C)
- Sochor, F.: *Paměti obce Rychtářova. Rychtářov 1938.* (AB)
- Štrébl, B.: *Malohanácké písň.* Blansko 1978. (AB)
- Štrébl, B.: *V té naší dědině.* (Cetkovice.) Adamov 1964. (AB)
- Sušil, F.: *Moravské národní písň s nápěvy...* Brno 1860. (AB, C)
- Trojan, J.: *Přívětivá krajina hudby.* Ostrava 1989. (Protivanovští muzikanti - s. 224n.) (AB)
- Vacová, P.: *Lidový kroj Malé Hané s přilehlými horami.* Boskovicko, Jevíčsko, Moravskotřebovsko. Blansko, nedat. (AB)
- Veselá, B.: *Celý rok.* Blansko 1989. (AB)
- Vrbka, J.: *Bezděcí a Unerázka.* Brno 1957. (AB)
- Vyhliďal, J.: *Rok na Hané.* Olomouc 1906. (C)
- Zlatuš, M.: *Naše staré pověsti, pohádky a zvyky.* Vyškov 1929. (AB)

Časopisy:

- Vlastivědný sborník okresu Svitavy.* Vydává Okresní muzeum Dělnického hnutí ve Svitavách a Okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli. (Roč. 1982.) (AB)
- Vlastivědný sborník pro mládež župy Olomoucké.* Roč. 1 (1922-23) až 6 (1927-28). (AB, C)
- Záhorská kronika.* Roč. 1 (1892) až 27 (1949-50), zastaveno. (C)

Rukopisy (v archivu Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČAV Brno):

- Bezděk, J.: *Písň, popěvky a říkadla v Lulči.* (AB)
- Kunc, J.: *Písň z Molemburku.* (AB)
- Kyselková, F.: *Písň z Protivanova.* (AB)
- Kyselková, F.: *Písň z Horního Štěpánova.* (AB)
- Tenora, F.: *Kronika obce Molemburk.* (AB)

Resume

PERIPHERAL REGIONS OF THE HANÁ AREA: THE LITTLE HANÁ AND THE ZÁHOŘÍ AREAS

The Hana region, the large and historically best documented Moravia region is situated in the river basin of the middle reaches of the Morava river, and the whole its territory is surrounded by hills and highlands, the inhabitants of which come as to their dialects, costumes, habits, dances and songs near to the own Hana region, although they do not call themselves the Hana people. All these peripheral regions offer very interesting dance material affected by the neighbouring ethnic regions, as well as the typical dancing form.

The local walking dances called záhorský and švéc might come into being by intercrossing the starodávny ("age-old") dance from the Valašsko and Slezsko regions, the wedding and "cófaná" dances from Hana. It was surely not possible without influence of musical compositions presented by castle music bands inspired - at the baroque time - by the walking dance called Hanaken Ehretanz or similarly. Also the vápenická and cófaná dances and the age-old varieties of the Sivá holubičko (Oh, grey little dove) dance belong to these dance in the peripheral areas of the Hana region. We can meet also other dance types here similar to the Hana dances, but with different tunes, forms and particularly with different dance style which varies area from area.

The dances in the text are marked with alphanumeric marking, with the same as on the video-tape, and in the brackets underneath the name of the dance, there is mentioned the time of dance beginning on the video-tape with following order: hour, minute, second: dates given behind the performers' names indicate the year of their birth (evtl. death).

The region of the Dražanská highland is called Little Hana. It extends from Brno to Mohelnice and Moravská Třebová town in the north and north-west where it is connected with Bohemia-Moravian highland, and to the Litovel town in the north-eastern direction. Thus it borders on the Brněnsko region in the south (see 1st part of VI. Volume of this programme), on the Horácko region in the west and on own

Haná region in the east. All this large area has been unknown for a long time, as to the dance and music respect.

The lowland part of the Little Hana (Section A of this videocassette) reaches from the Boskovice and Letovice towns as far as to the Jevíčko and Trnávka towns. The first information about the local country folklore comes from 1893. the next messages come from the first two decades of our century and they have been mentioned in the Míra Zlatuš's collection (issued 1929). The first dance description has been published by Božena and Vladimír Veselý in Vlastivěda moravská in 1940s (District of Moravská Třebová, issued 1946). The systematic dance research has been done here and in other territories of the Dražanská highland by Zdenka Jelínková since 1951. She has written down 22 dances presented by more than 80-years-old Mrs. Marie Kozelková from the village Velké Opatovice. Particularly very important are the walking dances štéc (A-1) and Za tó našó stodolenkó (A.3) as well as dances alternating the dancing steps (maměnka /"Mum"/ -A.5. trakač /"wheelbarrow"/ - A.9 and Ta lhotská šenkýřka) and dances with swaggering (švicák - A.8) or skipped (A.4) astride steps. Many dances of the same lady have been noted down also by the sister and brother Veselýs. and some of them have been returned among young people into the Kořenec village where they have been modified in the course of forties and fifties (e.g. "half-round" dances - A.6). Some of many dances mentioned in different records have been common widespread, the other are very similar to the Dražacko dances (e.g. mateník dances zelí ("cabbage") and salát ("lettuce"), ředovák, krajcopolka). the other are known in the Záhoří region as well (e.g. roská). The dances called polka, třasák, sousedská, mazurkas and their various types originate from thirties of the last century. The dancing style of Little Haná lowland is based on suppleness and proportionality of the motion.

Almost the whole area of the Dražanská highland is understood as the hilly area of the Little Haná (Section. B of the videocassette). By and large it is a raw country with beautiful nature, especially in the karst Blanensko region and around the Javoříčko and Mladeč villages. In the dancing respect, this region can be divided into three areas differing by some dance types from each other.

The most southern part, in direction to Adamov, Křtiny, Mokrá and Horákov, belongs to the Brněnsko region (see 1st part of VI. Vol.)

The middle of the Dražanská highland consists of hilly part of the former Boskovice district between Boskovice and Protivanov, of neighbouring Blanensko and Jedovnicko regions as well as of Dražany surroundings. The local dances are famous for their typical dancing style which is most unique in Protivanov. The dynamics of Protivanov's round dances /třasák, polka, obkročák/ are unparalleled in this area, as to their expression and temperament as well as originality of dance steps. This expression has been multiplied by music - the Kolář's "štrajch" (string and brass instruments) music band some members of which live till today and the present members grow up. From Protivanov, we have a large number of folk song records, both from fifties as from the older time periods (collection of Františka Kyselková and J. Kolísko, priest). Some songs have been noted by František Sušil as well. In Kořenec, another village rich for its dances, the dancing style is more gentle maybe because of vicinity of the Little Haná lowland. The riches of dances has been found in Benešov, the village between Protivanov and Kořenec. Among individual Protivanov's dances, we would like to emphasize the zahradnická ("garden") dance (B.32), the břetvo (B.7) with opening třasák dance, and the hoptajč dance (B.13) with alternating rhythm. The three-quarter hulán dance /B.15/ has an emotional meaning. The špacír dance /B.27/ consists of two contrast parts here. The most dynamic Protivanov's dance is the romping dance called kot ("tomcat") /Honit Kačo - B.35/. From Kořenec, we remind the age-old štéc dance (A.2/, two relative dances called bič ("whip") /B.5/ and bičéček ("small whip") /B.6/ and maso ("meat") /B.19/, the opposite dance of above mentioned hoptajč and molenburská vehazovaná dances /B.31/. In some villages, the direct opposite dances to Haná dances has been noted down, e.g. three-pair dances in Horní Štěpánov /B.21/.

The Bouzovsko and Konicko regions form the third area of hilly part of the Little Haná. Jan Burian was collecting here between 1914-1939. and his records have created the starting point for research of Z. Jelínková and Olga Hrabalová in 1950s. The collector Josef Pištělák has concentrated on the Konicko

region especially. In his collection called Dances from the Konicko region (issued 1988) he has divided the dances according to their lifetime, into the still living ones (e.g. štéc - B.1-2. ševcovský (cobblers') dance - B.24 and maršověnka dance - B.18) and the half-forgotten ones (e.g. kadlecká dance - B.16). The dances of the Konicko region are smarter and sharper as to their style, especially the two-quarter dances with polka and jumping steps but they do not reach the same dynamics and spontaneity, as the Protivanov's dances do.

The Záhohří region (Section C of this videocassette) is the next peripheral part of the Haná region. It is situated in the hilly area, on both sides of the Bečva river, roughly in the space between the towns Lipník on Bečva. Hranice, Kelč, Bystřice under Hostýn and Holešov, nearly to Přerov. The Bečva valley divides this area into the Lipenské Záhohří (on the right bank) and Hostýnské Záhohří. From the geographical point of view, it forms a bridge between the Haná. Valašsko and Lašsko regions, partially between Vítkovsko and Spálovsko regions in the north.

The Záhohří dances, especially the dances from Lipenské Záhohří as well as the dances from the Dražanská highland, are famous for their dynamic expression (except of hanácká-type dances), jumping steps (polka třasák, obkročák), jumps with accompanying motion of the other leg, differently emphasized stamp steps with increasing intensity and higher velocity. The whole range of small motion is, however, obvious here which - together with the dancers' expression - complete the overall form of the dance (e.g. špicpolka - hřebeček (small stallion) - C. 17, or the "rozmarýnkový" (rosemary) dance -C.6). The strong lyrical stress is to be felt at the three-quarter záhorský dance (C.1-4) of the hanácká type, which is nearer to the age-old dance from Valašsko or Lašsko regions at some of the four recorded performances. As the wedding dance, it was certainly the dance of bride and bridegroom and with its ceremoniousness it seems to be similar to the dance called "nevěsta - bride" and noted by Opluštil in the Haná region. It has to be reminded that three tunes of four recorded ones have only an instrumental character. Here we can see the connection with the above mentioned role of the cófaná dance at the castle music of 17th - 18th centuries not only at the Haná region but outside this area too.

The rich dance repertoire - about 120 dances, especially from Lipenské Záhohří - has been noted around 1960 by Oldřiška Čočková and Marie Mrvová from Veselíčko nearby Lipník on the Bečva river. On the videocassette, there is a choice of the most typical dance of different groups, and of various styles of basic steps and of the wide expressive range of Lipenské Záhohří.

The záhorská dances (C.1-4), špicpolkas (C.16-19), Russian polkas (C.12-14) and mazurkas (C.7.-8.) are the most typical dances of this area. The rusavěnka dance (C.12) comes close to the Valašsko region, mainly to the Rusava area. The dances from Lipenské Záhohří had not been known till they have been noted by collectors.

Dances from Hostýnské Záhohří were being noted between 1952-1954, other supplements to 1986, by collectors Z. Jelínková and Ludvík Kunc in Osičko. Loukov. Příkazy and Všechnovice villages. The influence of the Valašsko region is obvious here too (e.g. the dance called voják - soldier - C.31-32). As to the figure dances, many of them are based on waltz and polka steps (otava (aftermath) - C.28, hus (goose) - C.22 and other) or on older dance staples like obkročák and řezanka. The obkročák (dance with astride steps) dance has been danced with three forms here: with smooth steps, swaggering steps and jumping steps (holáň - C.21, small holáň - C.25, student - C.30 etc.). The combination of various steps is to be observed in many dances (hus (goose) - C.22). The changed step has several forms, it is danced even instead of spins known from the Valašsko and Haná regions (konopě - "hemp dance" - C.23-24). The špicpolka dance occurs here too (C.29). The typical groups are the otava (aftermath) dances (C.28) and mazurkas (C.26-27).

There used to be good music band in both Záhohří regions playing like "štrajch" or brass bands. According to Bartoš notes, the small dulcimer was known here too. The music bands from Záhohří used to play in the wide surroundings, namely in the nearby Valašsko region.

J. M. Krist

Resumé

RANDGEBIETE DER HANNA - KLEINE HANNA UND ZÁHOŘÍ

Die Hanna, das ausgedehnte und historisch am besten belegte ethnographische Mährensgebiet erstreckt sich im flachen Fluggebiet des March-Mittellaufes und das ganze Gebiet ist von den Hügel- und Bergländern umgeringt, dessen Einwohner mit ihrem Dialekt, Tracht, ihren Gewohnheiten. Tänzern und Liedern der eigenen Hanna nahekommen, sowohl sie sich selbst nicht Hannaken nennen. Alle diese Randgebiet verfügen über sehr interessantes, von den Nachbargebieten beeinflusstes Tanzmaterial, sowie auch den typischen Tanzstil.

Es hat den Anschein, da die lokalen Schreittänze mit dem Dreivierteltakt - záhorský und štéc - entstanden durch Kreuzen des wallachischen und schlesischen altertümlichen Tanzes mit Resten des hannakischen Hochzeitstanzes und des hannakischen Tanzes cófaná genannt. Wie in der Hanna, auch hier bestanden sicher die Einflüsse der Schlokapellenmusik, die in der Barockzeit die Inspiration den hannakischen Schreittänzen, Hanaken Ehretanz genannt, entnommen. Zu den Tänzen ordnen sich auch die Tänze genannt vápenická und ocóraná, und die altertümlichen Tänze Sivá holubičko (Oh, du, graues Täubchen) zu. Wir treffen hier auch andere Tanzsorten, die ähnlich wie in der Hanna sind, sind aber unterschiedlich in der Singweise, manchmal auch in der Figurenform und vor allem in dem Tanzstil, der in jedem Randgebiet von Hanna anders ist.

Die Tänze sind in der Publikation mit demselben alphabetisch-numerischen Symbol wie an der Videokassette bezeichnet; in den Klammern unter der Tanzname ist die Zeit des Tanzanfanges an der Videokassette ab Anfang der Aufnahme angeführt; die Reihenfolge ist: Stunde, Minute, Sekunde; die nach den Interpretersnamen angeführten Zeitrechnungen bezeichnen ihr Geburtsjahr. (evtl. Tod)

Die Kleine Hanna nennen wir das Gebiet des Dražanská-Hügellandes, welches sich von Brünn bis zu Mohelnice und Moravská Třebová im Norden und Nord-Westen, wo es sich schon mit dem Böhmischem-Mährischen Höhenzug verbindet, und bis zu Hannakischem Litovel in der

nord-östlichen Richtung erstreckt. Diese Gegend grenzt an das ethnographische Brněnsko-Gebiet (Kreis der brünnnerischen Hannaken - siehe 1. Teil, VI. Vol. dieses Videoprogrammes) im Süden, an das Horácko-Gebiet im Westen und an die eigene Hanna im Osten. Dieses ganze ausgedehnte Gebiet war mit Ausnahme der kleinen Fragmente Jahre hindurch unbekannt.

Der flache Teil von Kleiner Hanna (Sektion A. der Videokassette) breitet sich in der Mitte des Boskovice-Gebiets, von Boskovice und Letovice bis zu Jevíčko und Trnávka aus. Die erste Auskunft über die lokale Dorfsvolkskunde haben wir erst von dem Jahr 1893 in der Beschreibung der sog. "Kreisausstellung 1892" in Boskovice. Die nächsten Berichte über Tänze kommen von den ersten zwei Zehnjahren unseres Jahrhunderts in der Sammlung von Míra Zlatúš (ausgegeben 1929), die ersten Tanzbeschreibungen kommen aber erst von den vierzigsten Jahren, von Geschwistern Božena und Vladimír Veselý (Kreis von Moravská Třebová, ausgegeben 1946). Die systematische Tanzforschung wurde hier, aber auch in anderen Gebieten des Dražanská-Hügellandes von Zdenka Jelínková seit 1951 durchgeführt. Sie trug 22 Tänze von der mehr als 80-Jahre-alten Marie Kozelková aus Velké Opatovice ein, unter welchen sich die Schreittänze štéc (A.1) und Za to našó stodolenkó (A.3), die Tänze mit Wechsel der Tanzschritte (maměnka (Mütterchen) - A.5, trakač (Schubkarre) - A.9 und Ta lhotská šenkýřka (Die Schankwirtin aus Lhota), und die Tänze mit dem schwingenden (švicák - A.8) oder aufspringendem (A.4) Umschreiten auszeichnen. Viele Tänze von derselben Frau verzeichneten die Geschwister Veselý und einige wurden in das Dorf Kořenec zurückgetragen, wo sie sich während 40.-50. Jahre geändert haben (z.B. "Halbrandtanz" - A.6). Von der Menge der hier eingetragenen Tänze sind einige, die allgemein verbreitet sind, andere nähern sich den Horácko-Tänzen (z.B. mateník (Verwirrungstänze) - zeli (Kraut) und salát (Blattsalat), weiterhin ředovák, krajcopolka), andere sind auch in dem Záhoří-Gebiet bekannt (z.B. roská). Polka, Zittertänze, Mazurka, Ländler und ihre verschiedenen Typen sind Produkt der dreißigsten Jahre vorrigen Jahrhunderts. Der Tanzstil Kleiner Hanna liegt in der Bewegungsgeschmeidigkeit und -verhältnissmäßigkeit.

Unter das Bergland Kleiner Hanna (sektion B. der Videokassette) verstehen wir fast das ganze Gebiet des Dražanská-Hügellandes, wie schon oben beschrieben. Es ist im groen und ganzen die strenge Gegend mit wunderbarer Natur, hauptsächlich in den Blanensko -Karstgebieten und in der Umgebung von Javoříčko und Mladeč. In der Tanzhinsicht kann man hier drei Gebiete bestimmen, die sich voneinander durch einige Tanzsorten unterscheiden.

Der südlichste Teil, in Richtung Adamov, Křtiny, Mokrá und Horákov, schliet an das Brněnsko - Gebiet an (siehe 1. Teil, VI. Vol.).

Die Mitte des Dražanská-Hügellandes ist von dem Bergteil des ehemaligen Boskovice-Bezirktes von Boskovice zu Protivanov, dann von den Nachbargebieten Blanensko und Jedovnicko und von der Dražany-Umgebung gebildet. Die hierortigen Tänze zeichnen sich durch den typischen Tanzstil aus, der meist ausgeprägt in Protivanov ist. Die Dynamik der Rundtänze von Protivanov (Zittertanz, schnelle Polka, rascher Umschreittanz) haben keine Analogie in anderen Teilen dieses Gebiets, sowohl hinsichtlich des Temperaments und des Ausdruckes, als auch der Individualität bei der Durchführung der Tanzschritte. Diese Äuerung ist durch die Musik vervielfältigt - und zwar durch die Kolářs' Streichkapelle "štrajch" genannt, einige Mitglieder von welcher bis heute leben und die neue Kapelle von ihren Kindern gebildet ist. Aus Protivanov haben wir eine Menge der Aufnahmen von Volksliedern, einesteils von den fünfzigen Jahren, anderenteils von den älteren Zeiten (Sammlungen von Františka Kyselková und Pfarrer J. Kolísko), einige Lieder wurden in der Hälfte vorrigen Jahrhunderts von František Sušil eingetragen. In dem nächsten tanzreichen Dorf Kořenec ist der Tanzstil ruhiger, was auf die enge Verbindung mit den flachen Gebieten Kleiner Hanna hinweist (siehe auch oben die Tätigkeit von Geschwistern Veselý). Reichtum an Tänzen wurde auch in Benešov, einem Dorf zwischen Protivanov und Kořenec, ermittelt. Von einzelnen Tänzen machen wir auf den dynamischen Gärtnergartentanz - zahradnická (B.32), břetvo (B.7) mit Einführungszittertanz, und hoptajč (B.13), Tanz mit Wechseltakt, aufmerksam. Den emotionellen Hintegrund hat der Dreivierteltanz hulán (B. 15). Ähnlich wie bei den anderen

Bergdörfern besteht hier der Tanz špacír (Spaziertanz) (B.27) von zwei Kontrasteilen. Der meist dynamische Tanz aus Protivanov ist der Fangtanz kot (Kater) (Honit Kačo - B.35). Aus Kořenec weisen wir auf den altertümlichen Tanz štéc (A.2), zwei verwandten Tänze bič (Peitsche) (B.5) und bičéček (kleine Peitsche) und maso (Fleisch) (B.19) - Gegentanz zu schon erwähnten Tänzen hoptajč und moleburská vehazuvaná (B.31) auf. In einigen Dörfern wurden auch die Gegenüber zu den hannakischen Tänzen eingetragen, z.B. Dreipaartänze mit Kopftüchern aus Horní Štěpánov (B.21).

Das dritte Gebiet des Bergteiles Kleiner Hanna ist von den Gebieten von Bouzovsko und Konicko gebildet. Jan Burian sammelte hier in den Jahren 1914-1969 und seine Aufnahmen wurden zum Ausgangspunkt für die Forschung von Z. Jelínková und Olga Hrabalová in den fünfzigsten Jahren. Hauptsächlich auf das Konicko-Gebiet konzentrierte sich der Sammler Josef Pištlák, der in seiner Sammlung mit dem Namen " Die Tänze aus dem Konicko-Gebiet" (ausgegeben 1988) die Tänze nach der Lebensdauer in die noch lebenden Tänze (z.B. štéc - B. 1-2, ševcovský (Schustertanz) - B.24 und maršověnka - B. 18) und in die halbvergessenen Tänze (z.B. kadlecká - B.16) einteilt. Ähnlich wie in den Gebieten von Boskovicko und Blanensko und in der Umgebung von Krásensko und Rychtářov, ist der Stil der Konicko-Tänze strammer, scharfer, besonders die Zweivierteltänze mit Polka-, Sprung- und Trittschritten, die Tänze erreichen aber nicht eine solche Dynamik und ein solches Bewegungstemperament wie in Protivanov.

Das nächste Randgebiet der Hanna ist das Záhoří-Gebiet (Sektion C der Videokassette). Es erstreckt sich in dem hügelförmigen Land auf den beiden Seiten des Bečva-Flusses, ungefähr in dem Raum unter den Städten Lipník an Bečva, Hranice, Kelč, Bystřice unter Hostýn und Holešov fast bis zu Přerov. Das Bečva-Tal gliedert dieses Gebiet in Lipenské Záhoří (auf dem rechten Fluuffert) und Hostýnské Záhoří ein. Geographisch bildet dieses Gebiet eine Brücke zwischen Hanna, Walachei und Lachengebiet, im Norden teilweise auch zwischen den Vítkovsko- und Spálovsko-Gebieten.

Die Tänze von Záhoří, besonders von Lipenské Záhoří, ähnlich wie die Tänze von Dražanská-Hügelland auf der Gegenseite, bezeichnen sich durch die ungewöhnliche Dynamik,

die sich vor allem in den sprungweise durchgeführten Grundsritten (Polka, Zittertanz, Tanz mit Umschreiten), in den Sprüngen mit Begleitbewegungen, unterschiedlich akzentuierten Stampfen der Füe, oft mit der wachsenden Intensität und höheren Geschwindigkeit. Auch hier kann man die ganze Skala der kleinen Bewegungen finden, die zusammen mit Ausdruck der Tänzer die gesamte Tanzform ergänzen (z.B. be špicpolka - hřebeček (Hengstfohlen) - C.17, oder "rozmarýnkový" (Rosmarinentanz) - C.6). Ein sehr starker lyrischer Akzent erklingt auch in dem Dreivierteltanz záhorský genannt (C.1-4) von dem hannakischen Typ, welcher sich in einigen der aufgenommenen Vorführungen mehr dem walachischen oder lachischen altertümlichen Tanz nähert. Als Hochzeitstanz war es sicher ein Tanz des Brautpaares und mit seiner Feierlichkeit und Würde kommt er dem Tanz "Braut" nahe. Dazu mu man beifügen, da drei von vier aufgenommenen Melodien des Tanzes záhorský haben nur den instrumentalischen Charakter. Das mu man in Zusammenhang mit der schon erwähnten Rolle geben, welche von dem hannakischen Tanz des cófaná Typen in der Schlomo-musik des 17.-18. Jahrhunderts nicht nur in der Hanna, sondern auch auer diesem Gebiet gespielt wurde.

Das reichhaltige Tanzrepertoire, ungefähr 120 Tänze, vor allem aus Lipanské Záhoří, wurden auch rund um 1960 von den Sammlerinnen Oldřiška Čočková und Marie Mrvová aus Veselíčko am Lipník an Bečva eingetragen. Dieses Repertoire ist auf der Videokassette mit Auswahl der meist charakteristischen Tänze von verschiedenen Gruppen sowie Sorten und Stilen der Grundsritte und mit dem gesamten Bewegungs- und Ausdruckregister von Lipanské Záhoří vorgeführt. Sehr typisch sind für dieses Gebiet vor allem die Tänze záhorská (C.1-4), špicpolka (C.16-19), russische Polka (C.12-14), die auch im Lachengebiet und Schlesien verbreitet ist, und mazurka (C.7-8). Der Tanz rusavěnka (C.12) nähert sich vor allem der Walachei, vor allem dem Rusava-Gebiet. Die Tänze aus Lipanské Záhoří waren unbekannt, bis sie von den Sammlerinnen aufgenommen wurden.

Die Tänze aus Hostýnské Záhoří wurden in den Jahren 1952-1954, die Ergänzungen bis 1986, aufgenommen, ursprünglich von Z. Jelínková und Ludvík Kunz in Osíčko, Loukov, Příkazy und Všechnovice. Auch hier erweist sich in

vielen Tänzen der Einfluß der Walachei (z. B. der Tanz voják (Soldat) - C.31-32). Mehrere figuralen Tänze sind auf dem Waltz- oder Polkaschritt (otava (Nachmahd) - C.28, hus (Gans) -C.22 u.a.) oder auf den älteren Tanzschritten, wie obkročák (Tanz mit Umschreiten) oder řezanka gegründet. Der Tanz mit Umschreiten - obkročák - wurde hier in drei Gestaltungen getanzt: als die glatte, schwingende und Sprungform (holáň - C.21, kleiner holáň - C.25, študent - C.30 u.a.) In vielen Tänzen erscheint die Kombination von mehreren Schritten (hus (Gans) - C.22). Der Umänderungs-schritt tanzt man mit einigen Varianten, ähnlich wie in Lipenské Záhory, sogar dort, wo man in Walachei oder Hanna die Einschwenkungen tanzt (konopě (über Hanf) - C.23-24). Auch hier kommt der Tanz špicpolka (C.29) vor. Eine Besonderheit heit der Tanz otava (Nachmahd) - C.28), die nächste typische Gruppe ist von den Mazurka-Tänzen gebildet (C.26-27).

In beiden Záhory-Gebieten waren die guten Kapellen, die nach Bedarf als Streich- ("štrajch") oder Blaskapellen spielten, nach den Berichten aus der Sammlung von Bartoš war auch der kleine Zymbal bekannt hier. Die Kapellen aus Záhory pflegten in der weiten Umgebung, besonders in der Nachbarnwalachei zu spielen.

J. M. Krist

TERRITOIRES MARGINAUX DE LA RÉGION DE HANÁ: MALÁ HANÁ ET ZÁHOŘÍ

Haná, région ethnographique de la Moravie, vaste et historiquement connue le plus longtemps (plus voir la brochure - tome VI, partie 2 de ce videoprogramme), se trouve dans le bassin de plaine du cours moyen de la rivière Morava et tout son territoire est bordé par les chaînes des côtes et des collines, dont lesquels habitants parlent dialecte. Grâce à ce dialecte, costumes, coutumes, danses, chansons et la composition de la musique, cette région s'approche de la propre région de Haná, mais ses habitants ne s'appellent pas "Hanáci" (c'est-à-dire les habitants de Haná). Toutes ces régions marginales ont un répertoire très intéressant en ce qui concerne des danses. Ce répertoire est influencé des régions ethnographiques voisines, mais aussi du style très original quant à les danses.

Ce sont les danses des pas, mais il paraît que en croisant la danse de la région de Valašsko et en même temps la danse ancienne de la Silésie, qui est presque identique avec les danses des pas grandes-polonaises, et les danses sorabes-lusaciennes, puis les restes des danses de noce de Haná, enregistrés par la collectionneur Opluštil dans la région d'Olomouc, et la danse de Haná "cófavá" ce sont les danses du rythme à trois temps "záhorský" et "štéc" qui y naquerent. De même que dans la région de Haná, aussi ici ce fut l'influence des compositions musicales des musiques de château, inspirées, dans l'époque du baroque, de la danse des pas de Haná et ces danses furent appelées, Hanaken Ehretanz ou ainsi de suite. (Comparer la plus vieille composition conservée de ce genre et de ce nom sur le territoire de Haná de l'année 1677, dont l'auteur est Alessandro Poglietti, l'organiste de cour à Vienne, né probablement à Haná, mais avec son nom italianisé. Cet auteur entretenait des relations étroites avec la musique épiscopale de Liechtenstein de Kroměříž.). Dans les régions marginales de Haná on enregistra aussi les autres variantes de ces danses - "vápenická" et "ocóraná" et des anciennes variantes de la danse "Sivá holubičko". On peut y trouver aussi les autres sortes de danse comme dans la région de Haná. mais elles sont différentes

quant au chant, assez souvent à la conception de figure et notamment au style de danse, qui est différent dans chaque région marginale de Haná.

Les danses, qui se trouvent dans cette publication, sont indiquées du même signe alphabético-numérique comme les danses sur la cassette, sous le nom de la danse il y a le temps de son commencement sur la cassette dès le début de l'enregistrement (en ordre suivant: heure, minutes, secondes), les années indiquées après les noms des interprètes indiquent l'année de leur naissance (éventuellement de leur décès).

Malá Haná (Petite Haná), c' est le territoire des collines appelées Dražanská vrchovina qui s' étend de la ville de Brno aux villes de Mohelnice et Moravská Třebová au nord et nord-ouest, ou joint les collines appelées Českomoravská vrchovina, et au nord-est. elles s' étend vers la ville de Haná - Litovel. Alors, au sud elle voisine avec la région ethnographique de Brno (qui est parfois appelée région des habitants de Haná qui vivent à Brno - voir tome I, partie VI de ce video- programme), à l'ouest avec la région de Horácko et la propre Haná. Tout ce territoire étendu fut, du point de vue de la danse et de la musique - sauf les fractions insignifiantes, inconnu assez longtemps.

La partie de plaine de Malá Haná (section A de la cassette) s' étend au centre du sillon appelé Boskovická brázda de la ville de Boskovice et de Letovice vers Jevíčko et Trnávka. La première note du folklore de la village de cette région ne vient que de l'année 1893 dans la description de "l'exposition régionale" à Boskovice en 1892. donc de l'époque des préparations à l' Exposition ethnographique tchécoslovaque à Prague en 1895. Les autres informations des danses datent des années dix et vingt de ce siècle du 20e siècle et elles se trouvent dans le recueil de Míra Zlatuš (publié en 1929), mais les premières descriptions des danses ne furent publiées que pendant les années 40 par la soeur et le frère Božena et Vladimír Veselý en Civilisation morave (district de Moravská Třebová, publié en 1946). La recherche continue de danse - ici et dans les autres régions de Dražanská vrchovina - fut exécutée par Zdenka Jelínková de l'année 1951. Grâce à Marie Kozelková, âgée plus que quatre-vingt ans, du village de Velké Opatovice, Zdenka Jelínková enregistra 22 danses, parmi lesquelles il y avait des danses qui excellaient: les danses de pas "štéc" (A. 1) et "Za tó

našó stodolenkó" (A.3), les danses avec l'alternance des pas de danse ("maminka" - A.5, "trakač" - A.9 et "Ta lhotská šenkýřka") et les danses avec "obkročák" balancé ("švicák" - A.8) ou avec "obkročák" de saut (A.4). De nombreuses danses furent enregistrées par les Veselý, aussi grâce à Marie Kozelková, et certaines d'elles (probablement celles qui disparurent déjà à Kořenec) furent portées par les Veselý parmi les jeunes de Kořenec, ou pendant 40 - 50 ans se changèrent à cause de la transmission locale (par exemple la danse à demi-rond - A.6). Des nombreuses danses, qui sont ici rendues dans les enregistrements différents, certaines danses sont généralement répandues, les autres s'approchent des danses de Horácko (par exemple "mateníky zeli a salát", puis "ředovák" et "krajc-polka"), les autres sont connues aussi dans la région de Záhoví (p. ex. "roská"). Les polkas, "třasák" (variété de polka), loures, mazurkas et leurs autres différentes sont les produits des années trente du siècle passé. Certaines danses des enregistrements précédents sont identifiables avec des difficultés. Le style de danse de la région de plaine de Malá Haná consiste dans la souplesse et certaine symétrie de mouvement.

Quand on parle de la région de montagne de Malá Haná (section B de la cassette), il s'agit de tout le territoire de Dražanská vysočina. En général, c'est une région rude avec les beautés extraordinaires de nature, surtout dans les régions du karst autour de la ville de Blansko et de Javoříčko et Mladec. Du point de vue de danse, il est possible de déterminer trois régions qui se distinguent par certaines sortes de danse.

La partie du sud extrême, vers les communes d'Adamov, Kotiny, Mokrá et Horákov s'approche à la région de Brno (voir tome VI, partie I ère).

Le centre de Dražanská vrchovina est formé par la partie de montagne de l'ancien district de Boskovice, de la ville de Boskovice à Protivanov, par les régions voisines de Blansko, de Jedovnice et par les environs de Dražany. Les danses de cette région se distinguent par le style original de danse qui est le plus marquant à Protivanov. Le dynamisme des danses de rond de Protivanov ("třasák", polka rapide, "obkročák" brusque) n'a pas, dans autres lieux de cette région, une analogie en ce qui concerne le temperament et l'expression, mais aussi l'originalité de l'exécution des pas de danse. Cette manifestation

est intensifiée par la musique - "štrajch" de Kolář, dont certains membres vivent jusqu'à nos jours et les autres croissent de leurs enfants et de cette façon on l'enregistra sur la cassette. Il existe un grand nombre d'enregistrements écrits des chansons populaires de Protivanov, ces enregistrements datent des années cinquante, mais encore des époques plus vieilles (les recueils de Františka Kyselková et du curé J. Kolísek), certaines chansons furent enregistrées, au moitié du 19e siècle, aussi par František Sušil. Un autre village qui est riche en danses s'appelle Kořenec. Le style de danse y est plus modéré et assez de danses témoignent de la relation immédiate avec la partie de plaine de Malá Haná (voir l'activité des Veselý mentionnée ci-dessus). On a constaté aussi la richesse des danses à Benešov, commune entre Protivanov et Kořenec. Des danses de Protivanov, il faut mentionner une danse dynamique - "zahradnická" (des jardiniers - B. 32), "břetvo" (B. 7) avec "třasák" de polka piquée introductive et "hoptajč" (B. 13), danse avec la mesure variable. La danse à trois temps appelée "hulán" a son sens caché sensible (B. 15). Pareillement comme dans les autres communes de montagne, aussi ici la danse "špacír" (B. 27) se compose de deux parties contrastées et elle a la fin de polka au lieu de "třasák". La danse de poursuite appelée "kot" ("Honit Kačo" - B. 35) est une danse la plus dynamique de Protivanov. Quant au village de Kořenec, il faut rappeler une vieille danse "štéc" (A. 2), deux danses apparentées "bič" ("fouet - B. 5) et "bičéček" (petit fouet - B. 6) et "maso" ("viande" - B. 19), danse analogue de la danse mentionnée "hoptajč" et de "vehazuvané" de Molenburk (B. 31). Dans certaines communes on enregistra des analogies directes des danses de Haná, par exemple "trojek v šátečkové" (danse de trois avec de petits foulards) de Horní Štěpánov (B. 21).

La troisième région de la partie de montagne de Malá Haná s'étend autour de Bouzov et Konice. Le collectionneur Jan Burian y recueillit les danses et les chansons pendant les années 1914 - 1939 et ses enregistrements devinrent point de départ de la recherche de Z. Jelínková et O. Hrabalová au cours des années cinquante. C'était surtout le collectionneur Josef Pištělák qui concentra son attention à la région autour de Konice. Dans son recueil "Tance z Konicka" (Danses de la région de Konice, publié en 1988), il divise les danses selon leur vitalité en danses

vivantes jusqu' à nos jours (p. ex. "štéc" - B. 1 - 2. "ševcovský" = danse de cordonnier - B. 24 et "maršověnka" - B. 18) et en danses presque oubliées (p. ex. "kadlecká" - B. 16). Pareillement comme dans les régions de Boskovice. Blansko et dans les villages autours de Krásenko et Rychtářov, aussi dans la région de Konice, les danses ont leur style plus énergique, plus agile, surtout les danses à deux-temps avec les pas de polka, de saut et de "šlapák", mais elles n'atteignent pas, dans aucune de ces régions, le dynamisme et la spontanéité de mouvement comme à Protivanov.

La région de Záhohří (section C de la cassette) est une autre région marginale de Haná. Elle s' étend dans le pays de collines sur toutes les deux rives de la rivière Bečva, approximativement dans l'espace parmi les villes de Lipník nad Bečvou, Hranice. Kelč, Bystřice pod Hostýnem et Holešov vers la ville de Pøerov. La vallée de la rivière Bečva divise cette région à deux parties appelées "Lipenské Záhohří" (sur la rive droite de la rivière) et "Hostýnské Záhohří". Du point de vue géographique, elle forme un pont entre les régions de Haná, Valašsko et Lašsko, au nord partiellement aussi entre les régions de Vítkov et Spálov. Les danses de Záhohří, notamment dans la région de Lipenské Záhohří, pareillement comme les danses de Dražanská vrchovina, se caractérisent (sauf les danses du style de la danse "hanácká") par un dynamisme extraordinaire qui se manifeste surtout dans les pas fondamentaux faits sautillantement (en dansant les polkas, "třasák", "obkročák"), dans les sauts faits souvent avec les mouvements d'accompagnement ou avec 1 'abaissement de la seconde jambe (petits sauts de "kalamajka" ou les mouvements de la seconde jambe pendant les "špicpolkas"), avec les battements du pied différemment accentués, souvent avec l'intensité augmentant, avec la vitesse plus grande et avec l'élan à travers toute la piste de danse. Mais aussi ici il y a toute une gamme des mouvements plus fins qui ensemble avec l'expression des danseurs créent la forme générale de la danse (p. ex. il s'agit de "špicpolka" - danse appelée "hřebeček" - C. 17 ou la danse "rozmarýnkový" = "danse de romarin", c'est-à-dire la danse de croisement, avec le pas marché an huit - C. 6). Un accent lyrique assez fort est apparent dans la danse à trois temps - "záhorský" (C. 1 - 4), du type de la danse "hanácká", qui a quatre enregistrements et qui s'approche plus soit de la danse

"valašský" ou soit de l'ancienne danse - "lašský". Cette danse figura aussi et tant que la danse de noce et elle fut certainement la danse de la mariée et du marié. Grâce à son caractère cérémonieux et à sa dignité, elle s'approche d'une autre danse, enregistrée par Opluštil dans la région de Haná et appelée "mariée". En plus, il faut rappeler que trois des quatre chants enregistrés de la danse "záhorský" n'ont que le caractère instrumental. Ce fait est en relation avec le rôle mentionné ci-dessus; il s'agit du rôle de la danse de Haná du type "cófavá" dans la musique de château pendant 17e - 18e siècle non seulement dans la région de Haná, mais aussi en dehors de son territoire. La danse "hanácká" - "cófavá", comme les tours libres autour du couple royal, fut partie composante de la tour des petites reines qui a, dans la région de Haná et dans les régions voisines, sa forme plus simple que dans la région de Brno.

Un répertoire riche de danse, à peu près 120 danses, surtout de la région de Lipenské Záhोří, fut enregistré vers l'année 1960 par la collectionneuse Oldřiška Čocková et par la joueuse du cymbalum et la pédagogue de musique Marie Mrvová du village de Veselíčko non loin de Lipník nad Bečvou. Ce répertoire est représenté sur la cassette par le choix des danses les plus caractéristiques des groupes différents et des sortes et des styles des pas fondamentaux et du registre entier de mouvements et d'expressions concernant la région de Lipenské Záhоří. Les danses typiques pour cette région sont les danses suivantes: danses appelées "záhorské" (C. 1 - 4), "špicpolka" (C. 16 - 19), polkas russes (C. 12 - 14), répandues aussi dans les régions de Lašsko et Slezsko, et mazurkas (C. 7 - 8). Une autre danse appelée "rusavěnka" s'approche des danses typiques de la région de Valašsko, surtout de Rusava (C. 12). Au fait les danses de la région Lipenské Záhоří n'étaient connues jusqu'au moment de leur enregistrement par les collectionneuses mentionnés ci-dessus.

Les danses de la région de Hostýnské Záhоří furent inscrites au cours des années 1952 - 1954 et les autres compléments successivement jusqu'à l'année 1986, d'abord par Z. Jelínková et Ludvík Kunz aux villages d'Osičko, Loukov, Příkazy et Všechnovice. Mais aussi ici maintes danses sont influencées par les danses de la région de Valašsko (p. ex. la danse "voják" = soldat - C. 32. correspondant à une danse de

Rusava - "vlašťovička" = petite hirondelle). Beaucoup de danses de figure consistent dans le pas de valse ou de polka ("otava" = regain - C. 28. "hus" = oie - C. 22, etc.) ou dans les pas plus vieux comme "obkročák" et "řezanka" (= fourrage haché). La danse "obkročák" y fut dansée en trois formes: unie, en balançant et en sautant ("holáň - C. 21. "petit holáň - C. 25, "študent" = étudiant - C. 30. etc.). Beaucoup de danses comprennent la combinaison du pas glissé, celui de petit galop et celui de polka ("hus" = oie - C. 22). Le pas modifié est dansé en quelques analogies, pareillement comme dans la région de Lipenské Záhory, parfois il s'agit de la manifestation plus facile, parfois de la manifestation plus énergique. Il est dansé aussi dans ces parties, où on danse - en Valašsko ou en Haná - les tours en se tenant par les coudes (danse "konopě" - C. 23 - 24). De même que dans la région de Lipenské Záhory, aussi ici il y a "špicpolka" (C. 29). La danse "otava" (regain - C. 28), avec une stylisation fine des mouvements de travail au cours du râtelage du foin présente une particularité de cette région. Un autre groupe typique est formé par les "mazurkas" (C. 26 - 27).

Dans toutes les deux régions de Záhory il y avait de bonnes musiques qui jouaient au fur et à mesure des besoins dans la musique appelée "štrajch" ou la fanfare, selon les nouvelles restant dans l'héritage de Bartoš on y enregistra aussi le cymbalum. Les musiques de Záhory jouaient dans les environs vastes, surtout dans la région voisine de Valašsko ce qui est indiqué surtout par L. Kunz dans son étude Danses populaires dans la région de Hostýnské Záhory (Lidové tance na Hostýnském Záhory).

J. M. Krist

OBSAH

	Čas na video- kazetě	Strana
Tanec v okrajových oblastech Hané		
A. Malá Haná - nížinná oblast	0:01.55	
O tancích z nížinné oblasti Malé Hané		3
A. 1 Štéc z Velkých Opatovic	0:02.01	13
A. 2 Štéc z Velkých Opatovic a Kořence	0:03.12	15
A. 3 Za tó našo stodolenkó z Velkých Opatovic	0:04.24	17
A. 4 Hulán z Velkých Opatovic	0:05.40	18
A. 5 Maměnka z Velkých Opatovic	0:06.36	19
A. 6 Na půl kola z Velkých Opatovic	0:07.19	20
A. 7 Špacír z Velkých Opatovic	0:09.18	22
A. 8 Švicák z Velkých Opatovic	0:10.18	23
A. 9 Trakač z Velkých Opatovic	0:11.16	24
B. Malá Haná - horská oblast		
(Drahanská vrchovina)	0:12.11	25
O tancích z horské oblasti Malé Hané		25
B. 1 Štéc ze Dzbelu	0:12.17	29
B. 2 Štéc z Bohuslavic	0:14.31	31
B. 3 Štéc z Kladek	0:18.16	33
B. 4 Ocóraná z Vojtěchova	0:21.14	34
B. 5 Bič z Kořence	0:22.31	35
B. 6 Bičéček z Kořence	0:26.07	37
B. 7 Břetva z Protivanova	0:29.18	39
B. 8 Čí je děvče I z Benešova	0:30.58	41
B. 9 Čí je děvče II z Benešova	0:32.14	43
B.10 Čí je děvče III z Benešova	0:33.31	43
B.11 Čtverylka z Benešova	0:34.47	44
B.12 Děvče z Lišně z Kořence	0:35.24	46
B.13 Hoptajč z Protivanova	0:36.29	47
B.14 Hulán z Kořence	0:38.34	49
B.15 Hulán z Protivanova	0:39.40	50
B.16 Kadlecká z Háček	0:40.53	52
B.17 Kohótek (čtverylka) z Protivanova	0:42.47	54
B.18 Maršověnka z Bohuslavic	0:44.24	55
B.19 Maso z Kořence	0:47.25	57
B.20 Má zlatá kolatá z Protivanova	0:48.21	59
B.21 Šátečková z Horního Štěpánova	0:49.36	60
B.22 Ševcovská z Kořence	0:50.48	61
B.23 Ševcovská z Protivanova	0:51.48	62
B.24 Ševcovský z Bohuslavic, Kladek a Hvozdu	0:54.21	64
B.25 Šotyš z Marianína	0:55.16	65
B.26 Šotyš z Protivanova	0:55.54	66

B.27 Špacír z Protivanova	0:57.45	67
B.28 Ta lhotská šenkýřka z Kořence	0:59.42	69
B.29 Trakař z Kořence	1:01.17	70
B.30 Troják z Molenburku	1:02.18	71
B.31 Vehazovaná z Molenburku	1:04.02	73
B.32 Zahradník z Protivanova	1:05.20	74
B.33 Na konopě z Benešova	1:08.30	76
B.34 Bednaříček z Kořence	1:08.57	77
B.35 Honit Kačo (kot) z Protivanova	1:11.30	79
B.36 Kozácká z Benešova	1:15.21	82
B.37 Ležák z Kořence	1:15.54	84
B.38 Muzikantská polka z Protivanova	1:17.01	85
B.39 Ocas z Myslejovic	1:18.31	86
C. Lipenské a Hostýnské Záhoří	1:19.34	87
O tancích z Lipenského a Hostýnského Záhoří		87
C. 1 Záhorský - svatební z Veselíčka u Lipníka nad Bečvou	1:19.39	93
C. 2 Záhorský - svatební z Opatovic a Všechnovic	1:25.50	95
C. 3 Záhorský - svatební z Horních Nětčic	1:30.36	97
C. 4 Záhorský z Veselíčka u Lipníka nad Bečvou a Horního Újezdu	1:35.16	99
C. 5 Dívčí kolečko Hyn do trávy spadlo jabko ze Zákovic a Soběchleb	1:39.17	101
C. 6 Litery z Veselíčka u Lipníka nad Bečvou a Oseku nad Bečvou	1:41.27	104
C. 7 Mazur z Veselíčka u Lipníka nad Bečvou a Dolního Újezdu	1:43.39	106
C. 8 Mazurka z Horních Nětčic	1:45.03	107
C. 9 Německá ze Sušice, Dolních Nětčic a Veselíčka u Lipníka n. Bečvou	1:46.45	108
C.10 Obkružník - holica z Dolního Újezdu a Hlinska	1:48.16	110
C.11 Pec nám spadla ze Soběchleb a Opatovic	1:49.42	111
C.12 Rusavěnka z Veselíčka u Lipníka nad Bečvou a Horních Nětčic	1:51.17	113
C.13 Ruská polka z Dolních a Horních Nětčic	1:52.18	114
C.14 Ruská polka z Veselíčka u Lipníka nad Bečvou a Týnu nad Bečvou	1:54.41	117
C.15 Šel Brožek ze Skoků a Tupce	1:56.56	118
C.16 Špicpolka z Horních Nětčic a Soběchleb	1:58.59	119
C.17 Špicpolka - hřebeček z Horních Nětčic a Všechnovic	1:59.40	121
C.18 Špicpolka z Opatovic, Rakova a Všechnovic	2:01.02	122
C.19 Špicpolka z Opatovic a Oseku n. B.	2:02.26	123

C.20 Trnka - čertův tanec z Oseku n. B., Lipníka n. B. a Týnu n. B.	2:04.02	125
C.21 Holář z Loukova	2:06.06	127
C.22 Hus z Osíčka-Příkaz	2:06.44	128
C.23 Konopě I z Osíčka-Příkaz	2:07.33	130
C.24 Konopě II z Osíčka-Příkaz	2:08.50	131
C.25 Malý holář z Osíčka-Příkaz a Loukova	2:09.29	132
C.26 Mazurka z Osíčka-Příkaz a Loukova	2:09.58	133
C.27 Mazurka - klubko ze Všechnovic	2:10.50	134
C.28 Otava z Osíčka-Příkaz	2:11.53	135
C.29 Špicpolka z Loukova a Osíčka-Příkaz	2:13.28	137
C.30 Študent z Osíčka-Příkaz	2:14.27	138
C.31 Voják I z Osíčka-Příkaz	2:15.18	139
C.32 Voják II z Osíčka-Příkaz	2:17.34	141
Literatura a prameny	-	142
Cizojazyčná resumé	-	145
Obsah	-	163

LIDOVÉ TANCE Z ČECH, MORAVY A SLEZSKA
díl VI., část 3. MALÁ HANÁ a ZÁHOŘÍ

Zpracovala Zdenka Jelínková. Seznamy účinkujících, resumé a redakce
Mgr. Jan Miroslav Krist, technická redakce Anna Matyášová,
přepis písní a melodií do not Josef Hora, sazba písní a melodií Editio
Moravia Brno. Odpovědný redaktor: PhDr. Jan Krist.

Vydal: Ústav lidové kultury ve Strážnici, 1997
Tisk: LELKA, Dolní Bojanovice

1997